

Bütün Dünya

192297 SAYI: 2013 / 12 FİYATI: 4 TL

İsmet İnönü'nün 71 Yıllık Sırrı

Türkiye'de
Karaciğer
Naklinin
25. Yılı
Kutlanıyor

**Prof. Dr.
Haberal'ın
Kurduğu
"Haberal
Organ Nakli
ve Eğitim
Vakfı" Tüm
Dünyada**

"Yok"luğunun
40'inci yılında
**İnönü'yü
Kızı ve
Torunu
Anlatıyor**

Mac Arthur
sordu

**Atatürk
Dünyanın
Geleceğini
Anlattı**

Hikmet
Uluğbay'ın
Kaleminden:
Vicdan

**Ünlü
Matematikçi
Tüm
Servetini
Nesin
Matematik
Köyü'ne
Bağışladı**

Konferansın başından itibaren Ankara'nın bir kararlılığı vardı; o da, "Milli Misakta belirtilen başlıca istekler üzerinde direnmek ve bu konuda hiç ödün vermemek." Mustafa Kemal bu düşüncesini daha Konferans başlarken Aralov'a söylemiştir. Mudanya Mütarekesi Ankara'nın istediği içerik ve kapsamda yapılamazdı Lozan Barış Konferansı masasına İsmet Paşa güçlü olarak oturamazdı. Ve oradan bağımsızlığı kabul edilmiş yeni bir devletin temsilcisi olarak kalkamazdı.

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

Bütün Dünya 2000

Başkent Üniversitesi

Adına Sahibi:

Prof. Dr. Mehmet Haberal

Yayın Genel Yönetmeni

Mete Akyol

Görsel Yönetmen

ve Yayın Genel Yönetmeni

Yardımcısı :

Turgut Keskin

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:

Gülçin Orkut Akyol

Teknik Yapım Yönetmeni:

Faruk Güney

Yayın Danışmanı:

Yaşar Öztürk

Türk Dili Danışmanı:

Haydar Göfer

Sanat Danışmanı:

Süheyla Dinç

Redaksiyon:

Fatma Ataman

Düzeltilme Sorumlusu:

Nühket Alicikoğlu

Başkent Üniversitesi'nin bir kültür hizmeti olan Bütün Dünya 2000,

Başkent Üniversitesi kuruluşlarından

1. Cadde, No: 77, Bahçelievler, Ankara adresindeki Aküm Reklamcılık, Danışmanlık ve Yayıncılık Ajansı

Sanayi ve Ticaret A. Ş.'nin

3. Cadde, No: 2, Yenimahalle, Ankara adresindeki tesislerinde basılmıştır.

Seçiciler Kurulu:

Prof. Dr. Nevzat Bilgin (*Anısal Başkan*)

Prof. Dr. Ahmet Mumcu

Prof. Dr. Solmaz Doğanca

Prof. Dr. Sevil Öksüz

Prof. Dr. Ender Varinlioğlu,

Prof. Dr. Okay Eroskay

Prof. Dr. Fuat Çelebioğlu,

Prof. Dr. Sedefhan Oğuz,

Prof. Dr. Levent Peşkirçioğlu,

Gürbüz Atabek, Necmi Tanyolaç, Mete Tizer,

Kaya Karan, Alaettin Giray, Ayhan Erten, İlhan Banguoğlu,

Ahmet Aydede, Manuel Bilos, Cengiz Dolunay

Sürekli Yazarlar:

Yücel Aksoy, Pelin Hazar Aliabbasi, Sabriye Aşır,

Dr. Sıtkı Aydınel, Nuray Bartoschek, Sadi Bülbül,

Haluk Cansın, Yılmaz Dağdeviren, Haluk Erdemol,

Sema Erdoğan, Konur Ertop, Gürbüz Evren,

Metin Gören, İlyas Halil, Mümtaz İdil, Çetin İmir,

Muzaffer İzgü, Sinan Meydan, Mehmet Muhsinoğlu,

Filiz Leloğlu Oskay, Cengiz Önal, Sebahat Önen,

Cengiz Özakıncı, Saniye Özden, Tekin Özertem,

Bekir Özgen, Nergis Öztürk, Yaşar Öztürk, Sezin San,

Rifat Serdaroğlu, Mete Tizer, İzlen Şen Toker, İzmir Tolga,

Suat Türker, Engin Ünsal, Mehmet Ünver, Dr. Mehmet Uhri,

Orhan Velidedeoğlu, Mustafa Yıldız

Yönetim Merkezi:

10. Sokak No: 45, Bahçelievler, Ankara

Tel: (0312) 215 51 27-313

Faks: (0312) 222 90 07

İletişim Adresi:

Sedef Cad. 2446 Ada, 1. Parsel, A Blok,

Kat: 3, Da: 16, Ataşehir, 34750 İstanbul

Tel: (0216) 456 27 27 (pbx)

Faks: (0216) 456 27 29

Dağıtım: Yaysat

Basım Tarihi: 22 / 11 / 2013

www.butundunya.com.tr

butundunya@butundunya.com.tr

- 3** Sonsuzluğunun 40. Yılında İsmet İnönü *Mete Akyol*
- 4** Türkiye'de Karaciğer Naklinin 25. Yılı
- 8** Dünya Tıp, Tıbbi Araştırma, Teknik ve Etik Bilimler Akademisi İlk Toplantısı
- 9** Atatürk'ün Okuduğu Kitaplar *Dr. Sıtkı Aydınel*
- 13** Mustafa Kemal, Dünyayı Bekleyen Olayları On Yıl Önceden Anlattı *B.D. Yazı İşleri*
- 17** Hakimiyeti Milliye Yazıları
- 19** Güzel Sanatlarda Sahne Sanatları ve Müzik Çalışmaları *Cengiz Önal*
- 23** Atatürk'ün Fabrikaları *Sinan Meydan*

27 Özden Toker, Babası İsmet İnönü ve Annesi Mevhibe İnönü'yü Anlatıyor

- 31** Dedepaşa *Gülsün Bilgehan*
- 35** Cumhurbaşkanı İken, Kendi İsteğiyle Kimya Öğrencisi Oldu *Mete Akyol*
- 40** Uluslararası Haberal Organ Nakli ve Eğitim Vakfı
- 43** Tek Resmi Dil Tek Bayrak *Tek Ulus Cengiz Özakıncı*
- 49** Kitapsız Bilen Kitaplı Bilenin Geleceğini Görmüştü
- 51** Vicdan *Hikmet Uluğbay*
- 57** Bu Vatan Böyle Özverilerle Kurtuldu *Yusuf Rıza Düvenci*
- 63** Yönetimden Düşenlerle Yeni Gelenlerin Öyküsü *Konur Ertop*

- 68** İslam'da Doğru Bilinen Yanlışlar *Gürbüz Evren*
- 72** Çetin İmir'i Yitirdik
- 73** İki Yıldız Daha Kaydı *Tekin Özertem*
- 79** Spor ve Kültür *Metin Gören*
- 83** Odysseus'un Truva'dan Dönüşü ve Oyssea *Haluk Erdemol*
- 87** Nesin Matematik Köyü *Senem Sengül Karan*
- 91** Zekâ Mozart mıdır, Einstein mı? *Mümtaz İdil*
- 95** İyelenme Düşkünlüğümüz *Orhan Velidedeoğlu*
- 99** Halikarnas Balıkçısına Gönül Borcum *Arif Vidinli*
- 103** Yeni Yıl Bize Hiçbir Şey Getirmeyecek *Nuray Bartoschek*
- 105** Kim Kimdi *Sabriye Aşır*
- 111** Tışinya *Muzaffer İzgü*
- 115** Bunlar İrezillikten Hoşlanır *Mustafa Tokyay*
- 119** Ana ve Yazar *Bekir Özgen*
- 123** Bir Sanattır Yaşamak *Yücel Aksoy*
- 127** Kitap İnsanlığın Belleğidir
- 129** Neler Olmuyorki Dünyada *Sezin San*
- 134** Eguisheim İzlen Şen Toker
- 140** Baruch Spinoza *Mete Tizer*
- 142** Meksikalı Balıkçının Gerçeği *Nergis Öztürk*
- 145** Anish Kapoor *Mehmet Uhri*
- 148** Ah Bir Bilsen *Sadi Bülbül*
- 12** İlk Dersimiz Türkçe
- 42** Fırçalayarak
- 50** Bilginizi Denetleyin
- 138** Ufak Tefek Bilgiler
- 150** Sudoku
- 151** Çözümler
- 152** Yarının Büyükleri
- 154** Bulmaca
- 156** Satranç
- 158** Ayın Kitapları
- 160** Bir Fotograf Bin Sözcük

Sonsuzluğunun 40. Yılında İsmet İnönü

Atatürk'ün en yakın silah ve çalışma arkadaşı İsmet İnönü, askerlikten diplomatlığa, devlet adamlığından muhalefet liderliğine, hatta aile reisliğine değin yaşamı boyunca üstlendiği sorumluluklarını taşıırken uyguladığı tutum ve davranışlarıyla toplumumuzun tüm bireyleri için bir öğretmen de olmuştur.

Düşman karşısında yalnızca savaş alanında değil, diplomasi masasında da ulusal zafer kazanılacağını ondan öğrendik, bir ulusal devrimin harfi harfine yerine oturtulabilmesi için, harfi harfine uygulanması gerektiğini, harf devriminden sonra onun tek Arap harfi kullanmama devrim terbiyesinden öğrendik.

Demokrasiyi, bir seçim sonunda Cumhurbaşkanlığı makamından ayırlırken kanıtladığı, “demokrasiye saygısı”nda tanıdık. Atatürk'le birlikte Cumhuriyet'i kurdukları partinin, Atatürk'ten devraldığı genel başkanlık bayrağını birgün Kurultay delegelerinin oylarıyla rakibine teslim ederken ceketinin düğmesini ilikleme terbiyesinde, bu saygısını kimbilir kaçınıcı kez yinelediğine tanık olduk.

1932 yılında Atina'da Venizelos'la birlikte izledikleri Balkan Atletizm Şampiyonası'nda, bir yıl önce şikayetçi oldukları hakemin görevlendirilme-

sini protesto etmek için ulusal takımımızı yarışmadan çeken kaptan Mehmet Ali Aybar 33 yıl sonra TBMM'de kendisine Türkiye İşçi Partisi Genel Başkanı olarak tanıtıldığında, “1932 yılında Atina'da neden koşmadın?” diyerek hesap soracak denli “devlete sahip çıkmak” sorumluluğunu da onda gördük, ondan öğrendik.

Bir geceyarısı demokrasiye başkaldıran askerlere, “Tek damla kan dökmeden bu işten vazgeçerseniz, hakkınızda adli işlem yaptırmam” sözüyle silahlarını bıraktıran Başbakan İsmet İnönü'yü yalnızca Türk Ulusu, Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Türk Silahlı Kuvvetleri değil, Türk demokrasi tarihi de her zaman minnet ve şükranla anmaktadır.

İsmet İnönü Türk ulusuna demokrasinin, “Her isteyeninin, her istediğini yapabileceği değil, her isteyeninin her istediğini yapamayacağı bir yönetim biçimi olduğunu” anlatabilmek için çok uğraş verdi. Onu anlayıp, örnek alanlarımız demokrasinin ne olduğunu öğrenebildiler.

Onu anlayamayanlar ise demokrasiyi, “her istediklerini yapabilecekleri bir yönetim biçimi” sanmaya devam ediyorlar, hâlâ... •

meteakyol@butundunya.com.tr

Türkiye’de Karaciğer Naklinin 25. Yılı

Prof. Dr. Mehmet Haberal, 8 Aralık 1988 tarihinde kadavradan alınan karaciğeri başarılı bir ameliyatla Fuat Koç adlı bir gence naklederken yalnızca Türkiye’de değil, Orta Doğu ve Afrika ülkelerini de içeren geniş bir coğrafyada, ilk kez karaciğer naklini gerçekleştiriyordu.

Türkiye ve bölgede ilk kez tanık olunan bu tarihsel olayın 25’inci yıl-dönümü, dünyada ilk karaciğer nakli ameliyatını yapan Prof. Dr. Thomas E. Starzl onuruna Ankara’da yapılacak uluslararası düzeyde bir bilimsel kongreyle kutlanacak.

Prof. Haberal’ın hocası onuruna birbuçuk yıl önce Silivri Cezaevi’nde planladığı, dünyadaki meslektaşlarına davet mektuplarını hüccresinden yazdığı ve tüm hazırlık çalışmalarını hüccresinden yönettiği “Liver Transplantation, Past, Present, Future” (Geçmiş, bugün, geleceğiyle Karaciğer Nakli) adlı Uluslararası Karaciğer Kongresi, 4-6 Aralık 2013 tarihinde Ankara’da Hilton Oteli salonlarında yapılacak.

Dünyanın çeşitli ülkelerinden çoğu organ nakli uzmanı biliminsanlarının katılacağı kongrede 21 ülkeden 62 bilim adamı, davetli olarak konuşma yapacak, karaciğer nakli konusunda tıp dünyasında ulaşılan son gelişmeleri bilimsel bildirilerle açıklayacaklar.

Dünyada ilk karaciğer naklini ger-

Prof. Dr. Thomas E. Starzl onuruna 4 Aralık 2013 tarihinde Ankara’da yapılacak bilimsel kongrenin davetiyesi

çekleştiren ve 1 Ocak 1974-30 Haziran 1975 tarihleri arasında Denver, Colorado Üniversitesi'nde Prof. Dr. Mehmet Haberal'a hocalık yapan dünyaca ünlü Prof. Dr. Thomas E. Starzl, kendi onuruna eski öğrencisi tarafından düzenlenen bu anlamlı

kongreye sağlık nedenleriyle katılmayacağını üzüntüleriyle bildirdi ve kongrede okunmak üzere tüm katılımcılara hitaben yapılmasını istediği bir konuşma metni gönderdi.

Prof. Thomas E. Starzl'ın bu konuşmasını aşağıda bulacaksınız:

Bayanlar ve Baylar:

Profesör Haberal (Mehmet) Böylesine önemli bir toplantının adımı düzenlenmesi beni tarifsiz şekilde onurlandırdı.

Bununla birlikte, bu konferansın başlıca amacının Türkiye'de yapılan ilk karaciğer naklinin 25. Yılı'nı kutlamak olduğunu söylemeye lüzum yok. Bu aynı zamanda, Orta Doğu'da, Doğu Avrupa civarındaki bölgelerde ve Afrika'da gerçekleştirilen ilk karaciğer naklidir.

Bu dönüm noktasının önemi nedeniyle, bunu kimin başardığını ve nasıl başardığını sorgulamak yerinde olur. Yaklaşık 40 yıl önce Kolorado Üniversitesi'nde yürüttüğüm organ nakli programına katılan son derece istisnai bu genç adamın tek amacı, çok sevdiği ülkesine orada bulunmayan yeni teknolojileri götürmekti.

Ancak esas amacı olan karaciğer naklini gerçekleştirmeden önce Dr. Haberal'ın tamamlaması gereken pek çok aşama vardı. Bunlardan ilki, son evre böbrek rahatsızlığının diyaliz ve böbrek nakli yoluyla etkin şekilde tedavisiydi. Ülkesine dönüşünün üzerinden bir yılı biraz aşkın bir süre içinde Mehmet, kurduğu diyaliz merkezleri ağı sayesinde, kendisine 8 Aralık 1988 yılında gerçekleştirdiği tarihi

Prof. Dr. Thomas E. Starzl

karaciğer naklinin yolunu açacak böbrek yolculuğuna başladı.

Türkiye'deki bu genç yıldızın varlığı gözlerden kaçmadı. Mehmet'in tıp toplantılarındaki varlığı, ülkesine imtiyaz ve uluslararası saygınlık kazandırdı. Kendisi, saygın bir kurum olan Amerikan Cerrahi Derneği ve daha da seçkin bir kurum olan Amerika Birleşik Devletleri Ulusal Bilim Akademisi Tıp Enstitüsü tarafından Onursal Üye seçilen ilk ve tek Türk vatandaşıdır.

Profesör Haberal her zaman için bir eğitimcinin içgüdülerine sahipti. 1982 yılı ile 2007 yazı arasında tam

Prof. Dr. Thomas E. Starzl ve Prof. Dr. Mehmet Haberal Doku Tiplendirmesi Kongresi'nde (3-6 Kasım 1999, Ankara)

5 kez Türkiye'yi ziyaret ettim. Çeyrek yüzyılı kapsayan bu zaman diliminde; tıp dışında başka dallarda da eğitim verilen, ülkenin en iyi üniversitelerinden birinin doğumuna ve gelişimine şahit oldum. Şu an bile geriye dönüp baktığımda, bunun mucizevî bir başarı olduğunu görüyorum.

Tüm bu zaman boyunca Mehmet; Türkiye Organ Nakli Derneği'ni, Orta Doğu Organ Nakli Derneği'ni (MESOT), ve MESOT'un resmi dergisi olan Experimental and Clinical Transplantation dergisini kurdu. Hayatının bu üretken ve zengin evresinde, 8 Aralık 1988 yılında karaciğer nakli programını başlattı.

O sıralarda karaciğer naklinin hangi aşamada olduğunu anlatmak ilginç olacaktır. Tüm dünyada sadece 2000 civarında karaciğer nakli yapılmıştı. Başarılan hedeflerin arasında kan pıhtılaşmasının daha iyi kontrolü, karaci-

ğerin daha iyi yöntemlerle muhafaza edilmesi, enfeksiyonlar ve venovenöz bypass kullanım kuralları hakkında daha kapsamlı bir anlayış vardı.

1988 yılına kadarki en önemli gelişmeler, immüno-süpresyon alanında meydana gelen gelişmelerdir. Her ne kadar en az bir yıl sağ kalım süreli karaciğer nakli 1967'nin Temmuz ayında gerçekleştirilmiş olsa da, bir yıl sağ kalım süresi karaciğer naklinin başarıya ulaştığını düşünmek için

çok az bir süredir. Sonuç olarak, karaciğer nakli "uygulanamaz" aşamasından "uygulanabilir" aşamasına ulaşmıştır.

Her ne kadar bir yıl sağ kalım süresi %50 seviyesinin üzerine hiç çıkmamış olsa da, bu dönüm noktasına ulaşan ve hayatta kalan karaciğer alıcılarının daimi varlığı yapılan operasyonun potansiyel değerini ortaya koyan sürekli bir hatırlatıcı olmuştur. Bu hastalardan Mehmet Haberal'ın çalıştığı dönemde Kolorado'da tedavi edilen ve öncü olan dört tanesi, karaciğer nakli yapıldığından bu yana 40 ila 44 yılı doldurmuştur. Bu hastalar, dünyada en uzun süre hayatta kalan karaciğer alıcılarıdır.

1980 yılı itibariyle, Denver'da bulunan ana merkezimize 4 yeni karaciğer nakli merkezi eklendi.

Bunların hepsi Avrupa'da bulunuyordu; Roy Calne tarafından İngiltere, Cambridge'de kurulan merkezi Henri Bismuth'un Paris'te kurduğu,

Rudolf Pichlmayr'ın Almanya'nın Hannover şehrinde kurduğu ve Rudi Krom'un Hollanda'da kurduğu merkezler başarıyla takip etti. Karaciğer nakli ile ilgili günümüzde var olan prensiplerin pek çoğu bu 5 merkezin ittifakı ile geliştirildi.

Karaciğer naklinin ümitsiz gibi görünen geleceği siklosporin'in ortaya çıkışı ile birlikte çarpıcı bir şekilde değişti. Siklosporine ve prednizonu birleştirdiğimizde, bir yıl sağ kalım süresi %80 oranında arttı. Karaciğer nakli günümüzde deneysel bir işlem-den ziyade "klinik bir hizmete" dönüşmüştür. 1989 yılının Ekim ayında The New England Journal of Medicine dergisinde yayımlanan 17 sayfalık makale aşağıdaki ifade ile başlar:

"Karaciğer naklinin kavramsal cazibesi o kadar fazladır ki ölümcül karaciğer rahatsızlığı olan neredeyse her hasta için son çare olarak akla gelir" Elde bulunan karaciğer ile ihtiyaç duyulan karaciğer sayısı arasında büyük bir fark olduğu bilinen bir durumdur. Geline nokta tartışmalar ve görüşmeler organların en etkin ve adil biçimde tahsisi etrafında odaklanmaktadır. Bu süre içinde Pittsburgh'da takrolimus ile ilgili prelinik çalışmaları harekete geçirerek siklosporin yerine kullanımını ve FDA tarafından hızlı bir şekilde onaylanmasını sağladık. Takrolimus sayesinde, karaciğer ve nihayetinde diğer organ nakillerinde sağ kalım süresinde ilerlemeler meydana geldi. Buna ek olarak; takrolimus kullanımı ile birlikte, bağırsağı

içeren ya da sadece bağırsak ile ilgili işlemler de "klinik hizmet" konumuna yükseltilmiş oldu. Dünyanın en uzun süreyle hayatta kalan çoklu organ nakli alıcısı bir okul öğretmenidir ve naklin üzerinden 24 yıl geçmiştir.

Genel olarak organ nakli veya sadece karaciğer nakli ile ilgili gelişmeler ve problemler hakkında daha fazla detaya girmek çok gerekli değil. Bu konular, tamamladığım zaman başlayacak olan programın büyük bir kısmını oluşturuyor. Yalnız şu kadarını söylemeliyim ki, başlangıcı Mehmet Haberal'ın tarihsel öyküsü üzerinden Türkiye ve Orta Doğu oluşturmaktadır.

Prof. Dr. Mehmet Haberal, Türkiye Cumhuriyeti 9. Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel ve Prof. Dr. Thomas E. Starzl (9. Türkiye Organ Nakli Derneği Kongresi, 4-6 Temmuz, 2007 Ankara)

Prof. Dr. Mehmet Haberal'ın Kurduğu Dünya Tıp, Tıbbi Araştırma, Teknik ve Etik Bilimler Akademisi İlk Toplantısını Yapıyor

Prof. Dr. Mehmet Haberal'ın, Silivri Cezaevi'nde kurduğu "Dünya tıp, tıbbi araştırma, teknik ve etik bilimler akademisi", bilimsel ilk toplantısını 3 Aralık 2013 tarihinde, Ankara'da Hilton Oteli salonlarından yapacak.

Temel amaçları arasında "tıbbın farklı uzmanlık alanlarında toplanan bilgilerin uluslararası akademik düzeyde paylaşılmasına ve etkin bir biçimde uygulanmasına katkı sağlamak, tıbbi araştırmalar ve klinik çalışmalarını uluslararası düzeyde desteklemek, tıpta etik standartları ve tıp eğitiminde kalite yükseltici çalışmalar yapmak olan" akademinin bu ilk toplantısında, bu amaçları gerçekleştirmek doğrultusunda ilk adım atılmış olacaktır. 28 ülkeden 68 bilim insanının da üyeleri arasında oldukları akademinin bu ilk toplantısıyla ilgili olarak, yönetim kurulu başkanı ve kurucu Prof. Dr. Mehmet Haberal, meslektaşlarına şu çağırışı yaptı:

Sevgili Meslektaşlarım,

Dünya Tıp, Tıbbi Araştırma-Teknik ve Etik Bilimler Akademisi'nin (WAMBES) 3 Aralık 2013 tarihinde Ankara'da düzenlenecek açılış toplantısına sizleri davet etmekten büyük mutluluk duyuyorum.

Sizlerin desteğiyle sadece bir yıl önce kurulan Akademi'miz, tıbbın farklı uzmanlık alanlarında hizmet veren tıp akademisyenlerinin bir araya gelerek oluşturduğu bir platformdur ve bilimsel araştırmaları, klinik çalışmalarını ve tıp eğitimini uluslararası düzeyde desteklemek amacıyla kurulmuştur. Halihazırda, Akademi

28 ülkeden üyeler tarafından temsil edilmektedir.

Uluslararası düzeyde olmasının yanı sıra, birden çok akademik disiplini barındıran yapısı amaçlarının birçoğunu gerçekleştirmekte büyük bir katkı sağlayacaktır.

İnanıyorum ki; "fikirlerin buluşacağı" bu toplantı, insanlığın ve bilimin gelişimine katkı sağlayacaktır. Ortak hedefimiz doğrultusunda sizlerle birlikte çalışmayı sabırsızlıkla bekliyorum.

Prof. Dr. Mehmet Haberal

Dünya Tıp, Tıbbi Araştırma-Teknik ve Etik Bilimler Akademisi, Yönetim Kurulu Başkanı

Yılmadan Yorulmadan

Dr. Sıtkı Aydınel

ATATÜRK'ÜN OKUDUĞU KİTAPLAR

Bundan önceki yazımızda, bu konuda Anıtkabir Derneği'nin hazırladığı 24 Cilt kitaptan 9. Cilt'te bulunan Ahmet Cevdet'in yazdığı (Yeni Gramer Metodu Hakkında Layiha) adlı kitabın Birinci Cilt'inden alıntılar yapmıştık. Atatürk, bu kitabın her satırını dikkatle okumuş, uygun gördüklerinin yanlarını veya altlarını çizmiştir. Bunların hepsini bu kısıtlı yerimize sığdırmak olası değildir. Ancak, önemli gördüğümüz bazıları ile Türk Dil Kurumu'nun kuruluşunda Türk dilini geçmiştenden itibaren bütün

detayı ile incelediğini görebiliriz. Çünkü Atatürk, kültürümüzün zenginleşmesinde ve bağımsızlaşmada en önemli unsurunun "dil" olduğunu çok iyi biliyordu.

Şimdi de, sözü geçen kitabın 35. Sayfasından ilginç bir paragrafı da okuyalım:

"Bizde ortalık dili mevcuttur ve geniş mikyasta yayılmıştır. Asıl milli lisan da odur. Bu dilin esası fonetik, morfoloji, hatta lugat itibariyle İstanbul dilidir. Fakat İstanbullu olmayanların dilinde çok defa mahalli şive ve

çalıklığı hissedilir. Bu inhiraf iradi değildir, bilakis istenmeyen ve bertaraf edilemeyen bir değişikliktir. Eski edebi lisanımıza karşı son yarım asır zarfında gösterilen aksiamel yazı lisanımızı ortaklık diline (İstanbul'un fasih konuşma diline) çok yaklaştırmıştır.

Denilebilir ki, şimdiki halde, Türkçe kadar, yazı ve konuşma lisanları birbirine yakın hiçbir Avrupa dili yoktur. Harf inkılabı üzerine imla sadeleşmiş olduğundan, bizim hikayedeki yazı dilimiz, yeni edebi lisanımız muhayyel derecede bir basitlik kazanmış, ortak konuşma dilinin fasih şekliyle adeta

bilgi sahibi olduğunu görebiliyoruz.

Türk Dil Kurumu önce Türk Dili Tetkik Cemiyeti olarak kuruldu.

Ruşen Eşref Ünaydın bu Cemiyetin kuruluşunu anılarında şöyle anlatır:

“11 Temmuz 1932’de Reisicumhur Gazi Hazretleri’nin davet iltifatını aldım. Köşk’e gittiğimde çalışma masasının etrafında Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti Üyelerini gördüm. Tarih konusunda konuşma bitmek üzereyken odadakilere ”Dil işlerini düşünecek zaman gelmiştir. Ne dersiniz?”

Türkçe kadar, yazı ve konuşma lisanları birbirine yakın hiçbir Avrupa dili yoktur.

birleşmiştir. Tabii, ihtisas lisanları ayrılıklarını muhafaza etmektedirler; başka türlü olmasının da imkânı yoktur. Bizde müşterek, milli dil çok eskiden beri konuşma dili olarak teessüs etmiştir. Ana vatandan elli altmış sene evvel ayrılmış olan yerlerin Türk ve hatta sadece Müslüman ahalisi hâla müşterek Türk dilini unutmamıştır.”

Atatürk, bu satırları dikkatle okumuş ve altlarını çizmiştir. Atatürk bir dil bilgini değildir. Fakat Türk Dili Tetkik Cemiyeti’nin kuruluşunda, aşağıda belirteceğimiz, ve bu cemiyetin kuruluşunda, kuruculara yaptığı yol göstericiliğe dikkat ettiğimizde onun bu konuda ne kadar

diye sordular. Olumlu cevap alınca “Öyle ise, Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti gibi bir de ona kardeş bir Dil Cemiyeti kuralım. Adı Türk Dili Tetkik Cemiyeti olsun.” buyurdular.

Kendi eliyle şu şekli çizdiler:

Dil Cemiyeti

- A. Filoloji ve Lenguistik
- B. Lugat ve İstilah
- C. Gramer ve Senteks
- D. Etimoloji

Peşinden de: “*Yarın Hükümete dilekçe verip Cemiyetin iznini almalı, fakat bunun için önce bir Reis, bir de Umumi Katip seçmeli. Ben her ikisini de burada aramızda görüyoruz.*” dedikten sonra eli ile Samih Rifat Bey’i göstererek “*Zatuliniz*

bunun reisliğini alırsınız.“ buyurdular. Umumi katipliğe de beni münasip gördüler. Gerekli işlem yapılarak 12 Temmuz 1932 tarihinde Türk Dili Tetkik Cemiyeti kurulmuş oldu.

Cemiyetin kurulmasından birkaç gün sonra 18 Temmuz 1932’de Ezan’ın Türkçe okunması için bir emir yayımlandı. Artık minarelerden ”Allahu Ekber” yerine “Tanrı Uludur” sesleri yükseliyordu.

Cemiyet halk dilinde yaşayan Türkçe kelimeleri derletti. Bunun için söz derleme kılavuzu ile, derleme fişlerini hazırlattı. Büyük bir kısmı öğretmenlerimizden oluşan derleyicilere dağıttı. Bunlardan gelen taramaların sonucunda “Osmanlıcadan Türkçeye söz karşılıkları tarama dergisi” adlı bir Tarama Dergisi yayımlanmaya başlandı. Sonradan bunlar “Derleme Sözlükleri” adı altında basıldı. Buna Atasözleri ve Deyimler ile bölgesel olarak kullanılan “Ağız”lar da eklenerek “Tarama Sözlüğü”

oluşturuldu. Bu cemiyet “Dil Kurultayları” düzenledi. Her Kurultayda bilimsel tartışmalar yapılarak önemli kararlar alındı. Üçüncü Kurultay 24-31 Ağustos 1936 tarihlerinde toplandı ve Cemiyet’in adı “Türk Dil Kurumu”na çevrildi. Bu dönemde Türk Dili Arapça, Farsça sözlüklerle dolu idi. Atatürk, Türk Dili’nin düştüğü bu durumdan nasıl kurtarılacağını 2 Eylül 1930’da şöyle açıklıyordu:

“Milli his ile dil arasındaki bağ çok kuvvetlidir. Dilin milli ve zengin olması, milli hissin inkişafında başlıca müessirdir. Türk Dili dillerin en zenginlerindedir; yeter ki, bu dil şuurla işlensin. Ülkesini, yüksek İstiklalini korumasını bilen Türk Milleti, dilini de yabancı diller boyunduruğundan kurtarmalıdır.”

Sonuçta, Atatürk, Arapça olan matematik, özellikle geometri terimlerini (örneğin, üçgen, dörtgen, kare ve daha birçok) terimleri Türkçeye kazandırmış, bunlar artık dilimize yerleşmiştir. • sitkiaydin@butundunya.com.tr

İlk Dersimiz Türkçe

Bu ay köşemizi dilimizde yer etmiş yabancı sözcüklerin karşılıklarına ayırdık. Bilginizi sınavın.

1 Masaj (Fr.)

- a-Ön kesinti
- b-Süzek
- c-Ovma, ovuşturma
- d-Nitelik

2 Baz (Fr.)

- a-Temel, taban
- b-Eş zamanlı
- c-Dünden bugüne
- d-Gösterge

3 Ekoloji (Fr.)

- a-Biçimleme
- b-Çevre bilimi
- c-İç gösterir
- d-Yer fiziği

4 Randıman (Fr.)

- a-Verim
- b-Koşmalık
- c-Kesin uyarı
- d-Kısa koşu

5 Hacker (İng.)

- a-Kırıcı
- b-Kızdırmak
- c-Vasıflılık
- d-Sabit fikir

6 Titr (Fr.)

- a-Egemen
- b-Esnek
- c-Çizim, tasarım
- d-Şan, ünvan

7 Fotokopi (Fr.)

- a-Stok, yığılma
- b-Yalıtım
- c-Işık gücü
- d-Tıpkıçekim

8 Dejenere (Fr.)

- a-Uygarlaşmamış
- b-Yozlaşmış
- c-Üslup, tarz
- d-Gösteri

9 Web (İng.)

- a-Süzgeç
- b-Karşı akım
- c-Ağ
- d-Kırık çizgi

10 Rölanti (Fr.)

- a-Karşı akım
- b-Yaşlı erkek
- c-Yönelteç
- d-Yavaşlatılmış

11 Ultrason (Fr.)

- a-Yansılanım
- b-Açık göz
- c-Kuşatma
- d-Mekanik kuvvet

12 Arbitraj (Fr.)

- a-Öğreti
- b-Ara kazanç
- c-Alet, üreteç
- d-Çözümleme

13 İtalik (Fr.)

- a-Nota işareti
- b-İnce ayırım
- c-Eğik, yatık
- d-Etkisiz

14 Seminer (Fr.)

- a-Yerleşke
- b-Özseverlik
- c-Ocak siperi
- d-Toplu çalışma

15 Konsensus (İng.)

- a-İki ölçü, çift
- b-Uzlaşma, mutabakat
- c-Bölüntü, hizip
- d-Coşku hali

Mustafa Kemal, dünyayı bekleyen olayları On yıl önceden Mac Arthur'a anlattı

Dönemin Amerika Birleşik Devletleri Genel Kurmay Başkanı General Mac Arthur, 1932 yılında Türkiye'yi ziyaret etmiş ve Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal tarafından kabul edilmiştir.

Bütün Dünya
YAZI İŞLERİ

28 Eylül 1932 tarihinde Cumhurbaşkanlığı arşivinde yer alan bu konudaki belgede konuk Genel Kurmay Başkanı'nın, Türkiye'de gördüğü "hüsnü kabul nedeniyle çok memnun olduğunu belirttiği" bilgisiyse, bir gün önce gezdiği Ankara'daki Orman Çiftliği konusundaki övgü içerikli görüşleri yer almaktadır.

Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal, konuğunun bu görüşlerine karşılık olarak "Orman Çiftliği'ne dönüştürülen alanın bataklık olduğunu, Ankara'yı önce bu bataklıktan kurtardıklarını, sonra da Ankara'nın bir yerleşim merkezi olabileceğini amaçladıklarını" söylemiştir.

ABD Genel Kurmay Başkanı General Mac Arthur, görüşme sırasında

Mac-Arthur Türkiye ziyaretindeki bir törende Mareşal Fevzi Çakmak ile

“eski asker” Gazi Mustafa Kemal’e Avrupa’nın o günkü ve gelecekteki konumu konusundaki görüşlerini sormuş, Mustafa Kemal de Avrupa ve dünyada on yıl sonra olacak olayları, önceden görmüşçesine anlatmıştır. Gazi Mustafa Kemal ve Mac Arthur arasındaki bu görüşmenin ayrıntıları, 19 yıl sonra Washington’da, 8 Kasım 1951 tarihli “The Caucasus- Kafkasya” adlı siyasal dergide, oradan alıntı yapılarak bir kez de, 8 Kasım 1951 tarihli Cumhuriyet gazetesinde yayımlanmıştır.

Eski Çalışma Bakanlarımızdan Avukat Attila Sav’ın, Bütün Dünya okurlarıyla paylaşmak amacıyla gönderdiği bu tarihsel belgeyi aşağıda yayımlıyoruz:

DÜNYANIN SİYASİ DURUMU

(27-29. IX. 1932) Washington 7 (T.H. A.) -Yarın neşredilecek "The Cauca-

sus" mecmuası Atatürk'le Mac-Arthur arasında, bundan 20 sene evvel yapılan görüşmenin aşağıdaki dikkate değer içeriğini açıklayacaktır:

Avrupa'nın durumu hakkında ne düşündüğünü kendisine soran Mac-Arthur'e, Atatürk şu cevabı vermiştir:

Versailles anlaşması Birinci Dünya harbine yol açmış olan nedenlerden hiçbirini gideremediği gibi, tam tersine dünün başlıca rakipleri arasındaki uçurumu büsbütün derinleştirmiştir. Zira, galip devletler, mağlûplara barış şartlarını zorla kabul ettirirlerken, bu memleketlerin etnik geopolitik ve iktisadî özelliklerini asla dikkate almamışlar ve sadece husumet hisleri ile hareket etmişlerdir. Böylelikle bugün içinde yaşadığımız sulh devresi sadece ateşkesten ibaret kalmıştır.

Eğer siz Amerikalılar, Avrupa işleri ile ilgilenmekten vaz geçmeye-

rek Wilson'un programını tatbikte ısrar etseydiniz, bu ateşkes devresi uzar ve bir gün devamlı bir sulh ile sonuçlanabilirdi. Bence, dün olduğu gibi yarın da, Avrupa'nın kaderi Almanya'nın alacağı vaziyete bağlı bulunacaktır. Fevkalâde bir dinamizme sahip olan bu 70 milyonluk çalışkan ve disiplinli millet üstelik millî ihtiraslarını kamçılayabilecek siyasî bir akıma kendisini kaptırdı mı, ergeç Versailles anlaşmasının iptali yoluna gidecektir

Atatürk, Almanya'nın İngiltere ve Rusya hariç olmak üzere, bütün Avrupa kıtasını işgal edebilecek bir orduyu kısa bir zamanda oluşturabileceğini, bu nedenle harbin 1940-1946 seneleri arasında başlayacağını, Fransa'nın kuvvetli bir ordu yaratmak için, gereken özellikleri artık kaybettiğini ve İngiltere'nin, adalarını müdafaa etmek için, bundan sonra Fransa'ya güvenemeyeceğini söyleyerek, İtalya hakkında da şöyle demiştir:

Italya, Mussolini'nin idaresi altında şüphesiz büyük bir kalkınma ve gelişme göstermiştir. Eğer Mussolini, gelecekteki bir harpte, İtalya'nın görünen heybet ve azametini, harp dışında kalmak suretiyle, gereken şekilde kullanabilirse, sulh masasında başlıca rollerden birini oynayabilir. Fakat, korkarım ki, İtalya'nın bugünkü şefi, Sezar rolünü oynamak hevesinden kendisini kurtaramayacak ve İtal-

ya'nın askerî bir kuvvet yaratmaktan henüz çok uzak olduğunu kısa zamanda gösterecektir.

Atatürk, Amerika'nın geçen harpte olduğu gibi, bu harpte de tarafsız kalamayacağını ve Almanya'nın ancak bu Amerikan müdahalesi nedeniyle mağlûp olacağını da ilâve etmiş ve âdeta kehanet düzeyindeki hayret uyandıran şu sözleri söylemiştir:

Avrupa devlet adamları, başlıca anlaşmazlık konusu olan önemli siyasî meseleleri, her türlü millî egoizmlerden uzak ve yalnız umumun yararına olarak, son bir gayret ve tam bir iyi niyetle ele almazlar-

Atatürk, Amerika'nın geçen harpte olduğu gibi, bu harpte de tarafsız kalamayacağını ve Almanya'nın ancak bu Amerikan müdahalesi nedeniyle mağlup olacağını da söylemiştir.

sa, korkarım ki felâketin önü alınamayacaktır. Zira, Avrupa meselesi İngiltere, Fransa ve Almanya arasındaki anlaşmazlık meselesi olmaktan artık çıkmıştır.

Bugün Avrupa'nın doğusunda bütün medeniyeti ve hattâ, bütün insanlığı tehdit eden yeni bir kuvvet belirmiştir. Bütün maddî ve mânevî imkânlarını, topyekûn bir şekilde, cihan ihtilâli gayesi uğruna seferber eden bu kor-

kunç kuvvet, üstelik Avrupalılar ve Amerikalılarca henüz bilinmeyen yepyeni siyasî metotlar tatbik etmekte ve rakiplerinin en küçük hatalarından bile mükemmelen yararlanmasını bilmektedir. Avrupa'da olacak bir harbin başlıca galibi ne İngiltere, ne Fransa, ne de Almanya' dır. Sadece Bolşevizmdir.

Rusya'nın yakın komşusu ve bu memleketle en çok harbetmiş bir millet olarak, biz Türkler, orada cereyan eden olayları yakından takip ediyor ve tehlikeyi bütün çıplaklığıyla görüyoruz. Uyanan Şark milletlerinin zihniyetlerini mükemmelen istismar eden, onların millî ihtiraslarını okşayan ve kinleri tahrik etmesini bilen Bolşevikler, yalnız Avrupa'yı değil, Asya'yı da tehdit eden başlıca kuvvet halini almışlardır.

Söz Asya'ya intikal edince, Mac-Arthur söyle demiştir: Fikrinize tamamiyle katılıyorum. Avrupa ile Amerika devlet adamlarının asıl tehlikeyi görememeleri, bana da çok endişe veriyor. Böylelikle, hepimizi tehdit eden bir düşmanın büyük menfaatler temin edebileceği bir harbe doğru sürükleniyoruz.

Bana öyle geliyor ki, Avrupa'da başlayacak bir savaş mutlaka Asya'ya da sıçrayacaktır. Zira, büyük devletlerin Avrupa'daki yenilgilerini, Japonya, Asya'deki emellerini gerçekleştirmek için bir fırsat sayacaktır. Amerika buna şüphesiz ilgisiz kalamayacaktır. İster istemez sürükleneceğimiz böyle bir harpte ise, Rusya Asya'deki nüfuzunu genişletmeye çalışacaktır. Eğer

siyaset adamlarımız, o sırada, Rus yardımını ağır toprak tâvizleri pahasına satın almamak dirayetini gösterirlerse ne âlâ, aksi takdirde, biz bir tehlikeyi bertaraf etmeye çalışırken onun yerine daha büyüğünü var etmiş olacağız. Bu nedenle Rusya ile birlikte yapacağımız bir harp, Avrupa meselelerini olduğu gibi Asya meselelerini de halletmekten çok uzak kalacaktır.

Bitmez tükenmez insan malzemesine sahip olan ve üstelik Avrupa ile Amerikan sanayicilerinin ihracat pazarı olan Asya, Rusya'nın nüfuzu altına girdiği gün, dava Bolşevizm için halledilmiş olacaktır.

Ruslar, bunu bizden daha iyi anladıkları içindir ki Asya'da genellikle gözümüzden kaçan büyük bir faaliyet gösteriyorlar.

Bugün Çin'in mühim bir kısmı komünist ajanlarının kontrolü altında bulunmaktadır. Eğer Amerika ve Avrupa devlet adamları Çin'e gereken önemi vermez ve oradaki komünist aleyhtarı devlet adamlarını desteklemezlerse, Japonların mağlûbiyeti komünistlerin Çin'deki zaferi olabilir.

Aynı hal Mançurya, Kore, Hindistan, Hindicini, Birmanya için de olabilir. Bu nedenle bence, dünyanın kaderi Avrupa değil, Asya'da hallolunacaktır.

İki büyük asker arasındaki görüşme bittiği zaman, Atatürk gülerak Mac-Arthur'e şöyle demiştir:

Görüşlerimizde tam bir mutabakat var. Fakat temenni edelim ki, vaziyeti biz yanlış görelim ve dünyanın kaderini ellerinde tutan devlet adamları haklı çıksınlar. •

Hakimiyeti Milliye

YAZILARI

Kadınlara Seçme Hakkı

Kadınların erkekler gibi seçme ve seçilme hakkına ait konu Avrupa'da henüz kesin olarak çözülmüş değildir.

Ingiltere ve Amerika gibi bazı memleketlerde kadınlara erkekler derecesinde siyasi haklar verilmiş olduğu halde, Fransa gibi düşünce dünyasının öncülerinden olan diğer bazı memleketlerde bu konuda henüz çelişkiler içinde bulunmaktadır.

Geçenlerde, kadınların belediye seçimlerine katılabilmeleri hakkındaki önerinin tartışılması Fransız senatosu tarafından ertelendi. Bu erteleme keyfiyeti kadın seçme hakkının kabul veya reddi gibi konuyu esasından çözmektedir. Konu şimdilik sonraya bırakılmış demektir.

Acaba bu konunun gerek Fransa'da ve gerek kadınlara henüz seçme hakkı vermeyen diğer memleketlerde varacağı sonuç ne olacaktır?

Bu sonucun, sonuçta kadınların da erkekler gibi eşit haklara sahip olmaları şeklinde belireceğine şüphe yoktur. Bundan birkaç ay önce Fransa'da kadınların seçme hakkı ile ilgili oldukça geniş bir anket yapılmıştı. Fransız Akademisi gibi tutucu bir heyetin çoğunluk üyeleri bile bu hakkın verilmesi taraftarıdır.

Yukarıda sözünü ettiğimiz Senato'nun erteleme kararı da

126 muhalif oya karşılık 175 oyla kabul edilebilmiştir. Demek ki Fransız kadınlarının başarılarına muhalefet edebilecek ortada ciddi bir engel kalmamıştır. İş sonuçta bir zaman konusyla sınırlı kalmıştır.

Kadınlarla erkekler arasında, sosyal ve siyasi hayatta bir takım farklar olduğunu düşünmek modası artık her tarafta geçmiştir. Bugünün toplumsal hayatı o kadar karışık ve çetindir ki, kocası çarşıdaki dükkânında kundura diken ve karısı evde ocak başında çorabını ören aile tablosu hemen hemen tarihe karışmıştır. Artık aile oluşumunda dış ve iç hayat yoktur. Bunlar birbirine karışmış ve kadınla erkeğin ortak çalışıp-çabalamalarına ihtiyaç gösteren bir kül olmuştur.

Erkeklerle kadın arasındaki yaradılış farklarından siyasi ve sosyal farklara intikal çabaları eski şiddetini kaybetmiştir. Bugünkü farkın daha çok kadınların eski sosyal durumlarından doğmuş olduğuna şüphe yoktur. Kadın dünyasını erkek dünyasına düşman bir durumda düşünmek gibi geri kalmış bir şüpheden doğan geri düşünceler sonuçta tecrübe ve gerçek önünde yavaş yavaş yok olmaktadır. Kadınlar, bazılarının tahmin ettikleri gibi ne gereğinden fazla tutucu, ne de kurulmuş bir toplumun esaslarını yıkacak derecede ihtilalcidirler. Siyasi hayata katıldıkları memleketlerde, erkeklerin çoğunluğunun onayını almış olan rejimi desteklemekten başka bir şey düşünmediklerini çok iyi göstermişlerdir.

İşte bu sebeplerden dolayıdır ki,

Kadın dünyasını erkek dünyasına düşman bir durumda düşünmek gibi geri kalmış bir şüpheden doğan geri düşünceler sonuçta tecrübe ve gerçek önünde yavaş yavaş yok olmaktadır.

çağdaş bir hayat yaşayan memleketlerde kadınların seçme hakkı eğer henüz tanınmamışsa, bu bir prensip muhalefetinden değil, alıştırma ve zaman düşüncelerinden ileri gelmektedir.

Her büyük yenilik gibi, kadınların siyasi hayata katılmalarını sağlamak konusu da biraz düşünce ve ihtiyaçların oluşması konusudur. Haklar ancak onları kullanmasını, onları istemesini bilenlere verilir.

İnsanlığa ilk terbiyesini, ilk hayat oluşumunu veren kadın dünyası, istediği hakkını elbette kullanmasını da bilir...

Hâkimiyeti Millîye Gazetesi
6 Nisan 1929

Atatürk'ün Dünyası Cengiz Önal

Bugün dinletmeye çalışılan musiki yüz ağartacak değerde olmaktan uzaktır. Bunu açıkça bilmeliyiz. Ulusal, ince duyguları ve düşünceleri anlatan, yüksek deyişleri, söyleyişleri toplamak, onları bir an önce, genel son musiki kurallarına göre işlemek gerekir. ”

Gazi Mustafa Kemâl Atatürk

48

Güzel Sanatlar'da Sahne Sanatları ve Müzik Çalışmaları

Sahne sanatları çalışmaları

Atatürk, güzel sanatların diğer dallarında olduğu gibi sahne sanatlarını da gerektiğince ve yeterince destekledi. Tiyatronun çağdaş bir yapıya kavuşmasını istedi ve özellikle bayanların sahnede yer almalarına önem verdi.

Aslında, Batı Tiyatrosu Türkiye için yeni bir sanat dalı sayılırdı. Gerçi Anadolu'da öteden beri köy oyunları, halk tiyatrosu diyebileceğimiz kukla, karagöz, ortaoyunu gibi etkinlikler vardı. Fakat metine dayalı Batı Tiyatrosu ancak 19. yüzyıl ortalarında Türkiye'de boy göstermeye başladı.

Osmanlı döneminin bir kısmında Abdülmecit'ten başlayarak padişahlar tiyatroya ilgi duymuşlar, bununla yetinmeyip saraylara birer de tiyatro yaptırmışlardı. Ama nedense tiyatro

hak ettiği ilgiyi bulamamıştı... Bunda halk üzerinde oluşturulan bir çeşit baskının büyük etkisi olduğu konusunda kuşku duyulmamaktadır.

Meşrutiyet döneminde Devlet tiyatrosu niteliğinde Comédie Française'den esinlenerek tiyatro ve müzik bölümlerinden oluşan Darülbedayi kuruldu ve 1934'e kadar Türk tiyatrosu

Ahmed Adnan Saygun

sunun kalbi olarak çalışmalarına devam etti. 1934’de yeniden düzenlenerek İstanbul Şehir Tiyatrosu adını aldı. Sahne sanatları ve müzik dallarında öğretmen ve öğrenci yetiştirmek amacıyla 1934’de Ankara’da Millî Müzik ve Temsil Akademisi kuruldu. Kurumun adı 1936’da Ankara Konservatuarı, 1940’da da Devlet Konservatuarı olarak değiştirildi.

Atatürk, sahne sanatlarının en zorlu olan Opera konusunda öncülük ederek, Türk Sanatçıları’nı her fırsatta desteklemiş ve onlardan ilgisini bir an bile eksik etmemiştir. Hatta Münir Hayri Egeli’den, İran Şahı Rıza Pehlevi’nin Türkiye’ye yapacağı resmi ziyaret münasebetiyle ve

iki ülkenin kültürel değerlerini konu alan bir opera hazırlanmasını rica etmiş ve bu eser, Ahmet Adnan Saygun’un bestelemesiyle, bir ay gibi kısa bir sürede hazırlanarak, 19 Haziran 1934 akşamı, iki devlet başkanının huzurunda Ankara Halkevinde sahneye konulmuştur.

Özsoy adlı ve Türkiye Cumhuriyeti’nin ilk sahnelenen operası dolayısıyla sanatçılar da çok mutlu olmuşlar ve operayı büyük coşku içinde sahnelemişlerdir. Ayrıca Sanatçılar, böylesi kısa sürede bir eser hazırlayıp, Atatürk’ün ve yabancı bir misafirin huzurunda sahneye koymakla, bir anlamda, ona teşekkür etmişlerdir.

Konservatuar kurma hazırlıkları başlayınca, ders plânlarını yapmak üzere Prof. Carl Ebert davet edildi. Prof. Ebert Tiyatro Bölümünün ve Opera Bölümünün ders programlarını hazırladı. Ayrıca Operaya bağlı Bale sınıfları kurmak yolunda çok gayret sarf etti. Ancak bu gayret, Atatürk’ün ölümünden sonra 1940’da gerçekleşebildi.

Müzik Çalışmaları

Cumhuriyet dönemine, müzik çalışmaları konusunda yeni düzenlemeler yapılırken, müzik öğretmenleri yetiştirmek amacıyla Musiki Muallim Mektebi açıldı. Daha sonra askeri müziği temsil eden Mızıka-i Hümayun adıyla bir bando takımı kuruldu. Cumhuriyetin başlangıcında İstanbul'da faaliyette bulunan bu kuruluş, 1924'de Ankara'ya getirildi ve Riyaseti Cumhur Musiki Heyeti adı ile, Cumhurbaşkanlığı makamına bağlandı. Bir süre sonra adı Cumhurbaşkanlığı Filarmoni Orkestrası olarak değiştirildi. Çağdaş müzik çalışmaları, cumhuriyetin müzik okullarında gelişti. Ankara Musiki Muallim Mektebi bu okulların öncüsü oldu. Okulun temel amacı ortaöğretim kurumlarına müzik öğretmenleri yetiştirmektir. Okul müzik öğretmeninin yanı sıra orkestra elemanı da yetiştiriyordu. Müzik eğitiminin ağırlıklı verildiği okullara nitelikli öğretim kadrosu oluşturmak için Avrupa'ya

seçkin öğrenciler gönderildi. Öğrenimlerini bitiren gençler, okulda ders verdikleri gibi, çağdaş besteleriyle, Çağdaş Türk Müziğinin öncüsü oldular.

İstanbul'da da yeni düzenlemeler yapılarak İstanbul Konservatuarı oluşturuldu. Konservatuar bundan sonraki çalışmalarını Anadolu'dan müzik derlemelerine kaydırdı. Bunun amacı Türk bestecilerine, Türk müziğinin öz kaynağı olan halk ezgilerini sunmak ve bunların çağdaş Batı müziği tekniği ile işlemek, ulusal müziği yaygınlaştırmaktır.

Konservatuarların yanı sıra 1932'den itibaren faaliyete geçen Halkevleri de bu yolda çalışmalar yaptı. Açtıkları, mandolin, keman, piyano kursları çeşitli konserlerle girişimde bulunma arzusunda olan sanatçıları destekledi.

1934'e gelindiğinde Atatürk durumdan henüz tam anlamıyla memnun değildi. 1 Kasım 1934'de TBMM'nin Dördüncü Toplanma yılını açarken

Gazi Muallim Mektebi-Ankara

Ankara Devlet Tiyatroları Binası

müzik çalışmaları ile ilgili görüşünü, “...Bugün dinletmeye çalışılan musiki yüz ağırtacak değerde olmaktan uzaktır. Bunu açıkça bilmeliyiz. Ulusal, ince duyguları ve düşünceleri anlatan, yüksek deyişleri, söyleyişleri toplamak, onları bir gün önce, genel son musiki kurallarına göre işlemek gerekir. Ancak bu düzeye ulaşılmakla Türk Ulusal Musikisi yükselebilir, evrensel musikide yerini alabilir. Kültür İşleri Bakanlığının bu konuya gerektiğince özen göstermesini, kamunun da bunda ona yardımı olmasını dilerim.” şeklinde dile getirdi.

Bu sözlerden anlaşılacağı gibi, Ulu Önder, Türk musikisinin, halk kaynağından esinlenen ulusal duygu ve düşünceleri, Batı Müzik tekniği ile işlenerek yükselmesini ve evrensel müzik âleminde yer almasını arzu ediyordu.

Onun uyarısı üzerine Kasım-1934’te bir Kongre toplandı. Çalışmalar büyük bir istekle sürdürüldü. Amaç, bir Konservatuar kurmak ve müzik çalışmalarını bu çatı altında bilimsel verilere dayalı olarak yürütmekti.

Bütün gayretlere karşın Konservatuar, aziz Atatürk’ün aramızdan ayrılıp, ebediyete intikal etmesinin ardından ve 1940 yılında açılabilirdi.

Sonuç

Gazi Mustafa Kemal Atatürk, di-

ğer alanlarda olduğu gibi, Güzel Sanatlar alanında da çağdaşlık yolunu açan ve bu alandaki devrimleri başlatan ve sanatçıların alanlarında büyük eserler vermelerini sağlayan bir liderdir.

Eski Hakevleri Binası-Ankara

Sanat ve sanatçının önemi Mustafa Kemal’in, “İnsanlar olgunlaşmak için bazı şeylere muhtaçtır. Bir millet ki, resim yapmaz, bir millet ki, heykel yapmaz, kendi benliğini anlatmanın bir ifadesi olan musiki ile uğraşmaz, bir millet ki tekniğin getirdiği şeyleri yapmaz; itiraf etmeli ki o milletin ilerleme yolunda yeri yoktur. Hâlbuki bizim milletimiz, gerçek nitelikleriyle medeni ve ileri olmaya lâyıktır ve olacaktır.” sözlerinde açık bir şekilde görülmektedir. •

ATATÜRK'ÜN FABRİKALARI

1

1923-1944
arasında kurulan
fabrikaların
öyküsü

Osmanlı Devleti, 16. yüzyıldan itibaren bilimsel ve kültürel bakımdan bir hayli geri kalmış, Batı'nın yaptığı gibi bilgi üretip bu bilgi ile teknolojik gelişimini sağlayamamış; makine yapıp, fabrika kuramamıştır.

Fabrika kurmak istediğinde makineleri ve o makineleri kullanacak teknik elemanları dışarıdan getirmiştir. Ancak teknik elemanlar ülkelerine döndüklerinde makineler de susmuştur. Sanayi Devrimi'yle makineli üretime (markentalizm) geçen Avrupa, ekonomik olarak her geçen gün biraz daha gelişirken Osmanlı Devleti elle üretime (manifaktür) devam ettiği için her geçen gün ekonomik olarak biraz daha zayıflamıştır. Çünkü makine kol gücünü yenmiş, elle üretilen Osmanlı malları makine ile üretilen Avrupa mallarıyla rekabet edemez hale gelmiştir.

Tarım devrimini yapamayan Osmanlı doğal olarak Sanayi devrimini de yapamamıştır. Öyle ki Osmanlı'dan Cumhuriyet'e

Eskişehir Şeker Fabrikası

kalan sadece dört önemli fabrika vardır: Hereke İpek Dokuma, Feshane Yün İplik, Bakırköy Bez ve Beykoz Deri fabrikası...

Şevket Süreyya Aydemir'in ifadeleriyle: "Türkiye'de o sırada fabrika denebilecek ve çoğu da yıpranmışlıktan veya sahihsizlikten faaliyetini durdurmuş ancak 10-15 müessese vardı... Daha doğrusu Cumhuriyet kurulduğu zaman adına Batı manasıyla fabrika denebilecek müesseseler yoktu. Adlarına pek de fabrika denilemeyecek olmakla beraber İstanbul ve İzmir bölgesinde yalnız 6 yünlü mensucat müessesesi vardı."

1915 istatistiklerine göre Osmanlı Devleti'nde 10 işçiden fazla işçi çalıştıran 282 işyeri vardır ve bunların 165-170 kadarı İstanbul ve çevresinde, 60 kadarı İzmir'de, geri kalanı

Osmanlı'dan Cumhuriyet'e kalan sadece dört önemli fabrika vardır.

Bursa, Manisa, İzmit ve Adana'dadır. Bu nedenle Kurtuluş Savaşına katkıları söz konusu değildir. Bu 282 sanayi kuruluşundan % 85'i yabancıların, % 15'i Türklerin elindedir.

1923 yılında Bursa'da sadece 832 ipek işçisi vardır. 1923'te ülkenin 50.000 ton olan şeker ihtiyacının ta-

İzmit Kağıt Fabrikası

mamı dışarıdan karşılanmaktadır. Yılda 4 milyon kilo deri ithal edilmektedir. 1923'te Türkiye'de sadece 7000 işlik harap durumda pamuk işletmesi vardır. Sanayi işletmelerinin sadece % 4,32'sinde motor kullanılmaktadır.

Sanayi istatistiklerine göre 1923 yılına kadar açılmış olan ülke genelindeki irili ufaklı bütün fabrikaların sayısı 386 iken, 1923-1933 arasında açılan ülke genelindeki irili ufaklı bütün fabrikaların sayısı 1087'dir. I. Sanayi Planı'nın yürürlüğe girdiği 1934-1938 arasında açılan fabrikalarla ülke genelindeki fabrika sayısı 2000'i geçmiştir. 1927 yılı genel istatistiklerine göre Türkiye'de 65.245 büyük küçük, motorlu motorsuz sanayi kurumu vardır.

1927 yılında 17 milyon değerinde olan mili sanayi imalatının toplamı 1933'te 120 milyon liralık artışla 137 milyona çıkmıştır. Bu yükseliş, 1933-1938 arasında da artarak devam etmiştir.

1913'te Osmanlı Devleti sınırları içindeki toplam sanayi işçisi sayısı 16.975'tir. Kurtuluş Savaşı sırasında 1921'de Anadolu'da yapılan sanayi sayımı sırasında bütün esnaf dükkanları da dahil 33.085 kuruluşta 76.216 işçi sayılmıştır. Beher işletmeye 2-3 işçi düşmektedir. 1927'de Türkiye Cumhuriyeti'ndeki işçi sayısı büyük bir artışla 256.855'e yükselmiştir.

Atatürk'ün fabrikalarına geçmeden önce Atatürk'ün fabrikalara verdiği önemden biraz daha söz edelim...

Atatürk, Türkiye'nin dört bir yanına fabrikalar yapılmasını istemiştir. Örneğin, Bursa'da kurulan bir dokuma şirketinin yapacağı fabrikanın temel atma töreninde 1 Ekim 1925 tarihinde yaptığı konuşmada Bursa'da fabrikaların çoğalmasını, hiç olmazsa türbelerin sayısına ulaşmasını temenni etmiştir:

“Bursa'da bir dokumacılık şirketi kurulduğunu memnunlukla öğrenmiştim. Bugün bu şirkete ait fabrikanın kararını uygulamaya koymasına töreninde bulunmak fırsatını sevinçle karşıladım. Bursa başlı başına bir sanat memleketi olmaya pek kabiliyetlidir. Onun için çok temenni ederim, Bursa'da

Bursa Merinos Fabrikası

her şeye ait fabrikalar çoğalsın, hiç olmazsa türbelerin sayısına ulaşsın. Bilindiği gibi bireysel girişimlerin başarılı olması, zor şartlara katlanılması meselesidir. Büyük işler, önemli girişimcilerimizin çalışmalarıyla sağlanabilir. Sayın Bursalıların ufak, büyük sermayeleri bir araya getirerek bu güzel memleketin verimlerinden olabildiğince yararlanacağı hakkındaki kanaatim çok kuvvetlidir.”

Atatürk'ün fabrikalara büyük

önem vermesinin temel nedeni aslında sanayiye, özellikle de ağır sanayiye önem vermesidir. Şu sözler Atatürk'e aittir:

“Endüstrileşmek, en büyük milli davalarımız arasında yer almaktadır. Çalışması ve yaşaması için ekonomik elemanları memleketimizde mevcut olan büyük, küçük her çeşit sanayi kuracağız ve işleteceğiz.” “Sanayi fabrikalarına ve maden sanayine yönelmiş genel ilgi teşebbüsü sağlayacak çare ve tedbirleri bulmak değişmez ve hayati ihtiyaçlarımızdandır.”

“Sanayideki teşebbüsler, teşvik edecek ve cesaret verecek mahiyettedir. Fakat memleketin ağır sanayisinin kurulması bitmedikçe her nokta-i nazardan yürek

Karabük Demir Çelik Fabrikası

maktadır. Sanayi ve Maden Bankası'nın kudretini artırdığımız takdirde sanayi erbabı daha ziyade himaye görecektir.”

8 Ocak 1934'te Ekonomi Bakanı Celal Bayar, bütün gazetecilerin temsilcilerini kabul ederek bir basın toplantısı yapmıştır. Ülkenin sadece bir tarım ülkesi olarak kalamayacağını, mutlaka sanayileşmesi gerektiğini belirterek Birinci Beş Yıllık Sanayi Planı'nın ilkelerini özetlemiştir: Kurulacak fabrikaları ve işletmeleri, işletilecek madenleri, çalıştırılacak işçilerin sayısını ve bütün bu yatırımların kaç mal olacağını açıklamıştır. Ayrıca yeri belirlenmiş fabrikaların adlarını

Kayseri Bez Fabrikası

istirahatı duymamıza imkan yoktur. Bu sebeple memleketin sanayi teçhizatını tamamlamak için büyük gayret ve dikkatinizi çekmeyi yerinde buluyorum.”

“Ülkenin en belli eksikliğini giderecek olan bu fabrikaları çok geçmeden kurup işletmek hükümetimizin önünde göreceği işlerden olacaktır.”

“Memlekette sanayiye rağbet art-

vermiştir. Buna göre en büyük fabrika Kayseri'de kurulacaktı. Sanayileşme için gerekli mühendis ve teknisyenler yurt dışında yetiştirilecekti. O güne kadar yurt dışına gönderilenlere o gün 50 öğrenci daha eklenmiştir. •

sinanmeydan@butundunya.com.tr

Gelecek ay: Cumhuriyet döneminde kurulan başlıca fabrikalar

Bir “evlat gözü ve yüreği”yle

Özden Toker,

Babası

İsmet İnönü

ve Annesi

Mevhibe İnönü’yü

Anlatıyor

*Atatürk’ün en yakını ve “en yakın çalışma ve silah arkadaşı”, Cumhuriyet’imizin kurucularından, İkinci Cumhurbaşkanı’mız, ulusumuzun gelecek kuşaklarına örnek oluşturacak yapıdaki asker, diplomat, devlet adamı, politikacı, özetle büyük yurtsever kahramanımız İsmet İnönü’yü, sonsuzluğa uğurladığımız günün 40’uncu yıldönümünde, derin saygımız yanısıra, içtenlikli bir özlemle de anıyoruz. Büyük kahramanımız İsmet İnönü’yü, bu ve ilerideki sayfalarımızda kızı Özden Toker ve torunu Gülsün Bilgehan, **Bütün Dünya** “Baba İnönü” ve “Dede İnönü” kimlikleriyle anlatıyorlar....* | YAZI İŞLERİ

Benim çocukluğumdan başlayayım...

Babam Başbakanı. Onun başka babalardan farklı olduğunu bilmiyordum. Bütün babalar böyle olur zannediyordum. Onun özel; hele evimize sık sık, aile büyüğümüz olarak gelen Atatürk’ün daha da özel olduğunu zamanla farkettim.

Atatürk Pembe Köşk’te bütün Türk evlerinde görmek istediği laik,

çağdaş bir Cumhuriyet ailesi buluyordu. Biliyordu ki devrimler ailenin bütün fertleri tarafından kabul edilmez, benimsenmezlerse yaşayamazlar.

Orada, insanlara saygıyı öğrendim. Herkesi sevmeye mecbur değildiniz ama herkesi anlamaya çalışmanız, fikirlerine değer vermeniz lazımdı. Hiçbir zaman “Bana ne!” deyip, boş vermeyecek, aklınıza yatmayan konularda direnmeyi, kendi fikirlerinizi

savunmayı bilecektiniz.

Gene “ben” diyorum... Aslında hepimiz, sizler, tüm Cumhuriyetin birinci kuşağı benim gibi düşündü, inandı ve devrimleri bugüne kadar koruyup yaşattı.

Aradan yıllar geçti... Nüfusumuz 13 milyonu. Şimdi 75 milyonu geçti.

Ben, Pembe Köşk'te, büyük yatak odasında doğmuşum... Piriñç karyolam hâlâ duruyor. Üşüyerek annemin yatağına girdiğim, bacaklarımı onunkilere dolayıp, sarılıp, ısınmaya çalıştığım geceler ilk anılarım arasındadır...

Şimdi ben onun yatağında yatıyorum. Bazen torunlarım geliyor. Ben de onlara sarılıyorum.

O odada annemin başını örtüp, seccadesini yayıp, namaz kıldığı, bir köşeye oturup Kur'an-ı Kerim'ini okuduğu gözümün önüne geliyor...

Sonra bir telaş, etrafı toplar, babamın eşyalarını hazırlardı. O gün giyeceği takım elbiseye uygun gömleğini, kravatını, çoraplarını seçer, çıkarır, divanın üzerine yerleştirirdi. Resmî bir davet varsa ve smokin giyilecekse, iş değişirdi. Babam, papyon kravatını muhakkak annemin takmasını isterdi.

Akrabalarını, dostlarını hiç ihmal etmezdi. Annem, eşleri politikanın cilvesine uğramış, mevkilerini kaybetmiş tanıdıklara vakit kaybetmeden gider, onları teselli eder, ümit verirdi. Babam özellikle böyle yapmasını isterdi.

Onunla mevlütlere, peygamber sofralarına, düğünlere, gittiğimi hatırlıyorum. Ramazanda camiye, teravîh

Onunla mevlütlere, peygamber sofralarına, düğünlere, gittiğimi hatırlıyorum. Ramazanda camiye, teravîh namazını kılmaya da... Aile geleneklerini, paylaşmayı, destek olmayı, affetmeyi, dini inançlarını hiçbir zaman unutmadı, onlardan vazgeçmedi.

namazını kılmaya da... Aile geleneklerini, paylaşmayı, destek olmayı, affetmeyi, dini inançlarını hiçbir zaman unutmadı, onlardan vazgeçmedi.

Abartılı iltifatlardan hiç hoşlanmazdı. Sofrada babama: “Paşam siz insan değil, insan üstüsünüz” gibi şeyler söyleyenlere hep kızar, onlar gittikten sonra, “Niye böyle söylüyor-

lar, siz de Allah'ın kulusunuz" demeyi ihmal etmezdi.

Babamı nasıl hatırlıyorum? Başımında kocaman bir kurdele ile babamın yanında çekilmiş bir çok çocukluk fotoğrafım var. Cumhuriyetin 10. yıldönümünde törenlere katılmak için gelen Rus heyetinin çektiği bir filmde Çankaya'daki bahçede, babamın kucağında bir görüntüm bile var. Küçükken benim elimden tutar, konserlere, tiyatroya, baleye, sergilere, toplantılara götürürdü. Yüzmeyi, ata binmeyi bana o öğretti. Heybeliada'da iskelenin ucundan, beni kucağına alıp, denize atıverirdi. Tabii ödüm patlardı, sesimi çıkaramazdım. Ama alışmıştım, can havliyle su üzerinde durmaya... Zaten etrafta beni hemen tutup çıkaracaklar bulunurdu.

İlk zamanlar, attan düştüğümde hemen yanıma gelip: "Niye indin kızım, haydi tekrar bin bakayım" diye

beni bindiriverirdi.

İlgi duyduğu şeylere beni de alıştırmaya çalışırdı. Çok sesli batı musikisini ne kadar sevdiğini bilirsiniz! Hep benim, ona konser vereceğim günü, ümitle bekledi. Bana güzel bir piyano aldı. Sevgili, değerli Ferhunde Erkin Hanım, babamın hatırına sabretti, uğraştı ama işe yaramadı.

Allah'tan İdil ve Suna imdadıma yetiştiler.

Cumhurbaşkanı'ydı. İkinci Dünya Savaşı'na girmemeye çalışıyordu. Dünya kadar işi vardı. Ama hem Amerika'daki ağabeylerime her hafta mektup yazmaya, hem benimle ilgilenmeye vakit bulabiliyordu.

Yanında olduğumuz zaman, selamlaştığı kimselere, tanışsak da tanışmasak da karşılık vermemizi isterdi. Nedenini anlamazdık ama yapardık. Sonraları asansörlerde, birbirinin

İnönü ailesi (Soldan sağa: Mevhibe İnönü, Ömer İnönü, Özden İnönü, Erdal İnönü ve İsmet İnönü)

yüzüne bakmayan, yanında oturanlara ağzını açıp, bir laf etmeyen insanlara rastlayınca, toplum hayatında nezaketin, güler yüzün ne kadar önemli olduğunu gördük.

Babam kendi babasından çok çekinirmiş. Onun için bizimle arkadaş olmaya çalışmış. Pek başaramadı. Bizim ona olan saygımız hep ağır bastı. Ama bizi hiç ezmedi, kendimize güvenmeyi, önemli konularda kendi tercihlerimizi savunmayı öğretti.

Ben Metin Toker'le evlenmek isteyince bunu anlayışla karşıladı. "Sorumluluk benim" dediğim zaman bana inandı. Bu kararımızdan ne o, ne ben, hiç pişman olmadık.

Savaş bitti. Çok partili rejime, demokrasiye geçiş mücadelesi başladı.

1950 Mayıs'ında babamın "en büyük zaferim" dediği şey oldu. CHP seçimleri kaybetti. Evimize, Pembe Köşk'e döndük. Babam, annem başımızdaydı. Çok mutluyduk. Devrin zor günlerini birbirimize dayanarak atlattık.

Rahatsızlığının son günlerinde beni yanına çağırmişti. Gene aynı yatak odasında idik. Yatağının yanına diz çöktüm, pamuk ellerini avucuma aldım, öptüm. Gözlerini bana dikti, uzun uzun baktı. "Kızım..." diyebilirdi.

Biz İsmet Paşa'nın ve Mevhibe Hanım'ın çocukları olarak doğmuş, İnönü'nün çocukları olarak büyümüş, hayata atılmış, o güne kadar gelmiştik. Artık kendi başımıza kalıyorduk.

Ama doğru eğitimi almış, Cumhuriyet çocukları olarak yaşamayı öğrenmiştik.

Devam edecektik. Sizler gibi..." •

CHP Ankara Milletvekili Gülsün Bilgehan, Bütün Dünya okurları için özel olarak kaleme aldığı "Paşadede" yazısında, dedesi İsmet İnönü'yü anlatıyor:

Dedepaşa

Yaşı uygun olanlar, 25 Aralık 1973 gününü iyi hatırlarlar. Cumhuriyet tarihine damgasını vuran ikinci adam İsmet İnönü, saat 16.15'te vefat etmişti.

Yazan: GÜLSÜN BİLGEHAN

Haber duyulur duyulmaz sanki ülke derin bir sessizliğe gömülmüştü. Kimse Paşa'nın öldüğüne inanamıyordu. O andan itibaren Pembe Köşk'ün bahçesi dolmaya başladı, büyük bir kalabalık saygı içinde aynı yere doğru akın ediyordu. İç bahçeden taşanlar bütün caddeyi kuşattılar, pek çoğunun gözlerinden

yaşlar akıyordu. Ertesi gün on binlerce kişi, dondurucu Ankara kışına aldırmadan, TBMM tören salonunda katafalka konan cenazenin önünden geçti. Türk milleti ikinci büyük kahramanını ağır başlı, sakin, minnetle son yolculuğuna uğradı.

1906-1998 yılları arasında yaşamış ünlü matematikçi Andre Weil'in bir

kuralı vardır: "Birinci sınıf insanlar, birinci sınıf insanları yanlarına alırlar, ikinci sınıf insanlar üçüncü sınıf insanları..." der.

Atatürk, mücadelesinde en yakınına İnönü'yü almıştı. Daha Birinci Dünya Savaşında, doğuda İkinci Ordu komutanı iken, o zaman emrinde çalışan, 4. Kolordu Komutanı Albay İsmet hakkında ver-

doğru ve tereddütsüz karar sahibi, cesur ve kişisel kararlarıyla hareket etmek yeteneğine sahiptir. Orduda ve memlekette yükleneceği görevler ve vatanla ilgili önemli hizmetler beklenir. Toplumsal ilişkileri bakımından övülmeye değerdir. Kendinden yukarıda ve aşağıda olanların, çevresinin güvenini ve sevgisini her zaman kazanmış, doğru bir kişidir..".

İşte belki de aralarındaki bu sarsıl-

Atatürk ve İsmet İnönü

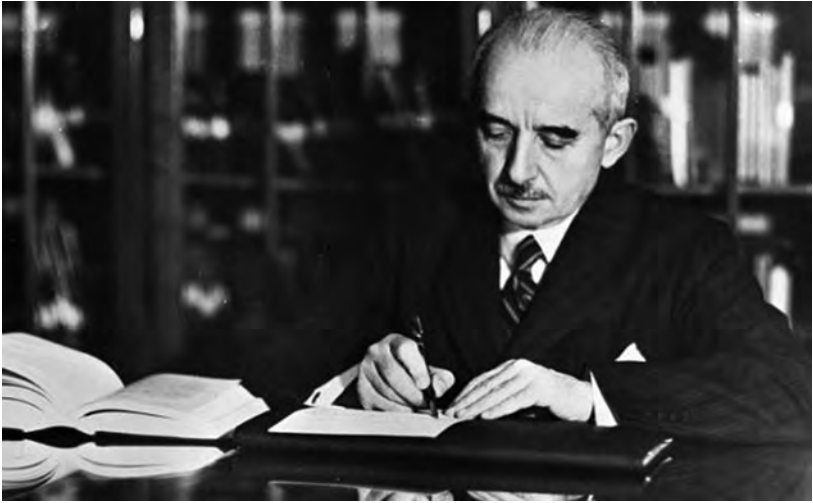
diği askeri sicil duyduğu güvenin kanıtıydı:

"Ciddi, çalışkan, çok uyanık, yüksek düşünceli, savaşın ruhsal durumuna hakim ve iyi bir görüş derinliğine ve kavrama çabukluğuna sahip, koldusunun her türlü gereksinimini düşünmeye ve sağlamaya çalışmaktan bir an geri kalmaz ve başarır.

Askerlikle ilgili bilgi ve kapsamlı

maz kardeşlik bağından dolayı, Atatürk yıllar sonra, ülkede karışıklıkların olduğu bir gün başbaşayken, birden İsmet Paşaya dönerek, bugün için çok gündemde olan şu tarihi sözleri söylemişti:

"Rejim aleyhtarlarının bir tek ümitleri vardır: aramızda çıkacak ihtilaf. Seninle benim aramda çıkacak ihtilaf. İçeride, dışarıda ümit buna

bağlanmıştı. Hatırında olsun bu."

İnönü uzun bir ömür sürdü ve Atatürk'ün kaybindan sonra 35 yıl boyunca, onun eserini ayakta tutmak için, değişen koşullara, tüm zorluklara, baskılara karşı direndi. Çok az lider İnönü kadar ağır eleştirilere hatta eziyete maruz kalmıştı. Ölümü üzerinden 40 yıl geçmesine rağmen, her gün hakkında köşe yazıları ve yorumlar çıkan bir başka lider de yoktur dünyada! Hayattayken, dayanmasının sırrını:

"Bütün ömrüm boyunca, her zaman elde edilmesi millet için aziz olan bir amaç peşinde koştum" diye açıklar.

Bu nedenle, "Herkesten hesap soracak, herkese hesap verebilecek vaziyette yaşadım" diyebilecek kadar özgüvenli ve temizdir. " Ben kendimi haksız büyük kitlelerin taaruzu karşısında müdafaa etmeye muktedir adamım" diye haykırarak kadar da ülkenin yararlarına hareket ettiğine olan

inancı sağlamdır.

Bir de, ailesine güvendiğini söylemiş... Ne mutlu onlara ki, Atatürk'ün de, İnönü'nün de milyonlarca torunu var bugün ve gerektiğinde onlar "geziye çıkarak", "bir ülkede namusluların da, namussuzlar kadar cesur olması gerektiğini" ispat ediyorlar!

Otorunlardan biri, 25 Aralık 1973 günü en çok ağlayanlardandı.. Doğduğu gün, gazeteci olan babası hapiste olduğu için, dedesi ona, gelecek kuşaklar ilerde daha iyi yaşasınlar diye " Gülsün" ismini koymuştu. Dedesi ile aynı evde 17 yıl yaşamıştı.

İnönü, küçük kız torunu için, önce dede, sonra paşaydı, bu yüzden ona "Dedepaşa" diye hitap ederdi. Bugün, dünyanın her tarafında gururla onu yaşatıyor ve ailesi anıldığında saygı ile karşısında dikilen batı ve özellikle doğu siyasetçilerine bakarken, Dede-paşa'sına göz kırpyyor! •

İnönü Atatürk'ü Anlatıyor, Abdi İpekçi'nin Atatürk üzerine İsmet İnönü'yle yaptığı söyleşileri ve bu söyleşilere referans olan kitapların önemli kısımlarından bir ek bölümü içeriyor. Kitabın yeniden basımında İpekçi'nin, Celal Bayar, Şevket Süreyya Aydemir, Sadi Irmak, Sabahattin Selek gibi dönemin önemli isimleriyle Atatürk ve İnönü üzerine yaptığı söyleşiler de yer alıyor.

İNÖNÜ ATATÜRK'Ü ANLATIYOR

ABDİ İPEKÇİ

*Atatürk'ü elbette en iyi,
en yakın arkadaşı İnönü anlatır.*

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

İsmet
İnönü'nün
71 Yıllık
Sırrı:

Cumhurbaşkanı iken, Kendi İsteğiyle Kimya Öğrencisi Oldu

Çankaya Köşkü'nde Cumhurbaşkanı İsmet İnönü, 1942 yılında hergün sabah akşam büyük bir dikkat ve merakla Hitler'in Rusya topraklarındaki ilerlemesini izlerken ayrıca, Hitler'in armağan olarak gönderdiği laboratuvarında aynı dikkat ve merakla haftada iki gün, ikişer saat kimya dersleri alıyordu. Cumhurbaşkanı İnönü'nün Çankaya Köşkü'ndeki "öğretmeni" Kimya Profesörü Dr. Avni Refik Bekman'ın 85 yaşındaki oğlu Nermi Refik Bekman, 71 yıllık bu sırrı ve babasının "Cumhurbaşkanı Öğrencisi" ile derste çekilen "çok özel" fotoğraflarını Bütün Dünya okurlarıyla paylaştı. "Öğrenci Cumhurbaşkanı İnönü'nün bu fotoğraflarını ve Mete Akyol'un röportajını izleyen sayfalarımızda bulacaksınız.

Röportaj: METE AKYOL

İkinci Dünya Savaşı'nın başrol oyuncusu Alman Orduları, Batı Avrupa ülkelerinin üzerinden bir silindir ağırlığıyla geçtikten sonra savaşın acımasız alevleriyle 1941-1942 yıllarında Rusya'yı "kasıp kavurmuşlar", büyük avları Mosko-

va'ya saldırmadan önce şimdi bir yandan nefes nefese yorgunluk atmaya, bir yandan kuvvet toplama-ya çalışıyorlardı.

Aynı günlerde Almanya'nın başkenti Berlin'de Hitler de "iki işi bir anda" yapıyor, o da bir yandan başkent Moskova'yı yok edip, Rusya'yı ele geçirmeye hazırlanırken, bir yandan da başkent Ankara'nın koluna girerek Türkiye'nin dostluğunu kazanma girişimlerine hazırlanıyordu.

Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün, 1942 yılına değin yaşamı süresince gerçekleştirebilmeye olanak bulamadığı bu merakı, "kimya öğrenmek" idi.

Hitler'in Moskova'yı nasıl bir yöntemle yok edebileceğini yalnızca kendi değil, tüm dünya ülkeleri biliyordu; fakat Ankara'yla nasıl kolkola girebileceğini dünyada kendi dışında tek kişi bilmiyordu. Çünkü Hitler'in böyle bir niyeti olduğunu birkaç kişi dışında dünyada kimse bilmiyordu ve ... Sizin bu satırları okuduğunuz 71 yıl sonrasına değin de, kimse bilmeyecekti.

Şimdi bir de siz bileceksiniz:

Hitler, Türkiye Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün çok büyük bir sırrını öğrenmişti. Cumhurbaşkanı İnönü'nün yaşamı boyunca karşı konulması güç bir duyguyla gidermek istediği en büyük merakının ne olduğunu öğrenmekle kalmamış, bu büyük merakını gidermek için haftada iki akşam, özel önlük giyip, Cumhurbaşkanlığı Köşkü'nde özel ders almakta olduğunu da öğrenmişti.

Hitler, İnönü'nün özel önlük giyip, Cumhurbaşkanlığı Köşkü'nde özel kimya dersi almakta olduğunu da öğrenince ona bir kimya laboratuvar'ı armağan etmişti.

İsmet İnönü ve Dr. Avni Refik Bekman Çankaya Köşkü'ndeki kimya derslerinden birinde.

İsmet İnönü hakkındaki bu "çok özel" ve "çok gizli" bilgiye Hitler, Almanya'nın Ankara Büyükelçisi Von Papen aracılığıyla sahip olmuş, bu olağanüstü başarısı nedeniyle büyükelçisini ödüllendirmişti.

Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün, 1942 yılına değin yaşamı süresince gerçekleştirebilmeye olanak bulamadığı bu merakı, "kimya öğrenmek" idi. Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel'e açtı bu sırrını:

"Kimya öğrenmek istiyorum" dedi. "Bana ders verecek, kimya öğretecek iyi bir kimya öğretmeni istiyorum" Sonra da ekledi:

"Eminim siz bilirsiniz böyle bir kişiyi..."

Bakan Hasan Ali Yücel, duraksamadan bir çırpıda yanıtladı Cumhurbaş-

başkanı'nın isteğini:

"Sayın Dr. Avni Refik Bekman'ı öneririm, Sayın Cumhurbaşkanım" dedi ve bu kişi hakkında bildiklerini sıraladı:

Birinci Dünya Savaşı döneminde önce Devlet tarafından Almanya'ya gönderilmiş, Lisede dil öğreniminden sonra Berlin Üniversitesi'ne girmiştir. Onbir yıl sonra iki doktora sahibi olarak yurda dönmüştür. Liselerde okuttuğumuz kimya ders kitaplarının yazarıdır. Fakat Ankara Üniversitesi'nde henüz Fen Fakültemiz olmadığından, Gazi Terbiye Enstitüsü'nde kimya öğretmenliği yapmaktadır."

Cumhurbaşkanı İnönü'nün daveti üzerine Milli Eğitim Bakanı Hasan

İsmet İnönü, “öğretmeni” Dr. Avni Refik Bekman’ın bir kimya deneyini ilgi ile izliyor.

Ali Yücel’in Çankaya Köşkü’ne götürüp, tanıştırdığı Avni Refik Bekman, Çankaya Köşkü’ nün bir odasında kurduğu laboratuvarında haftada iki gün, öğrencisi Cumhurbaşkanı İnönü’ye kimya dersi vermiştir.

"Babam, haftada iki gün 18-20 saatleri arasında Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'ye kimya dersi verirdi, birlikte deneyler yaparlardı."

Babası hakkında verdiği bilgileri, bu tümceyle sürdürdü 85 yaşındaki

"Babam, haftada iki gün 18-20 saatleri arasında Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'ye kimya dersi verirdi, birlikte deneyler yaparlardı."

oğlu İnşaat Yüksek Mühendisi Nermi Refik Bekman.

Ve Cumhurbaşkanı İnönü ile babası arasındaki bu "öğretmen-öğrenci" ilişkisi sırrını öğrenen Hitler'in, savaşta

Prof. Dr. Avni Refik Bekman’ın Cumhurbaşkanı İnönü’ye kimya dersi verdiği bilgisini ve dersteki fotoğraflarını bizle paylaşan oğlu İnşaat Yüksek Mühendisi Nermi Refik Bekman

Dr. Avni Bekman'ın kurduğu ve Profesör olarak ilk dersi verdiği Fen Fakültesi'nin açılış haberi 9 Kasım 1943 tarihli Ulus Gazetesi'nde.(solda) Günümüzde eğitim vermeye devam eden Ankara Fen Fakültesi binası (altta)

Türkiye'yi yanına çekebilmek için, bir dostluk gösterisi olarak İnönü'ye armağanını da açıkladı:

"Savaşın harareti günleri olmasına karşın Hitler, Cumhurbaşkanımıza armağan olarak bir kimya laboratuvarı gönderdi. Laboratuvarı Çankaya Köşkü'ne babam kurmuştu."

Bir sır da ben açıklayayım: Cumhurbaşkanı İsmet İnönü, hemen her ders sonrası kendisine ev ödevleri veren öğretmenine, öğrenciliğini başarıyla tamamladıktan sonra, bu kez kendi bir ödev verdi:

Dr. Avni Refik Bekman'a, Ankara Üniversitesi bünyesinde bir Fen Fakültesi kurması ödevini verdi.

Cumhurbaşkanı İnönü, Dr. Avni Refik Bekman'a yalnızca bu "ülke görevi"ni vermekle yetinmedi, Hit-

ler'in kendisine armağan olarak gönderdiği kimya laboratuvarını da, onun kuracağı Fen Fakültesi'ne kendi armağanı olarak verdi.

Kurduğu Ankara Fen Fakültesi'nin açılışıyla Profesör ünvanını da kullanmaya başlayan Prof. Dr. Bekman, fakültenin 8 Kasım 1943 günü yapılan açılış töreninde Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel'in konuşmasından sonra kürsüye geldi, Ankara Fen Fakültesi'nde ilk dersi verdi.

Karşısındaki en ön sırada, eski öğrencisi Cumhurbaşkanı İsmet İnönü oturuyor ve.... bir yandan eski öğretmeninini verdiği bu dersi dinliyor, bir yandan da Cumhurbaşkanı kimliğiyle ülke ödevi verdiği bir aydının, görevini başarıyla yerine getirdiğine tanıklık ediyordu. •

Prof. Haberal'ın Silivri'de Kurduğu ULUSLARARASI HABERAL ORGAN NAKLİ VE EĞİTİM VAKFI Şimdi Tüm Dünyaya Duyuruldu

Prof. Dr. Mehmet Haberal'ın, Silivri Cezaevi'nde kurduğu Uluslararası Haberal Organ Nakli ve Eğitim Vakfı, Dünya Organ Nakli Derneği'nin resmi yayın organı Tribune dergisinde "kapak konusu" olarak, 100 ülkedeki 10 bin aşkın organ nakli uzmanına duyuruldu.

Organ nakli dünyasının bu son kuruluşunun haberini kapığında yanyana yayımladığı Prof. Dr. Haberal'ın fotoğrafı ve vakfın amblemiyle duyuran Tribune dergisi, vakfın işlevi ve önemini de iç sayfalarında ayrıntılarıyla açıkladı.

Dergideki bu açıklamada,

ansplantation
oul Custodian
fessor
nd his
tices of

claration of
d
stanbul
and
r,
es develop

ten, the
ociated

TTS AND THE DICG SEND THEIR BEST WISHES TO DR. HABERAL IN HIS RESTORED FREEDOM

Dr. Haberal having been released from the Silivri prison on August 5th 2013 and now in the corridors of his beloved Baskent University.

İngilizce adı “International Haberal Transplantation and Education Foundation”, kısaca IHTEF, olan vakfın, “İstanbul Deklarasyonu”nun daha etkin bir biçimde uygulanmasına büyük katkı sağlayacağı da belirtildi.

Istanbul Deklarasyonu, dünyada yasaların dışına çıkılarak organ ticareti yapılmasını önlemek amacıyla beş yıl önce Prof. Haberal’ın öncülüğünde oluşturulan ve İstanbul’daki Dünya Organ Nakli Derneği Kongresi’nde tüm organ nakli derneklerinde kabul edilen “etik kurallar sözleşmesi” dir.

Prof. Haberal’ın, dört yılı aşkın bir süre tutuklu kaldıktan sonra özgürlüğüne kavuştuğu haberinin de mutlulukla yinelendiği dergide, organ nakli konusunda Prof. Haberal’ın dünya çapında bir öncü olduğu” vurgulanmakta, “İstanbul Deklarasyonu görüşünü ortaya atması ve bu görüşünün

kurumsallaştırılmasını sağlaması nedeniyle Prof. Haberal’ın adı bundan böyle, Organ Nakli tarihinde İstanbul Deklarasyonu’la da birlikte sürekli olarak anılacaktır” denilmektedir.

Dünya Organ Nakli Derneği’nin resmi yayın organı Tribune dergisinde ayrıca, Dünya Organ Nakli Derneği Başkanı Prof. Dr. Francis Delmonico’nun Prof. Haberal’ı ziyaret ettiği Silivri Cezaevi’nde ve daha sonra da Başkent Üniversitesi’nde birlikte çekilen fotoğrafları yer almaktadır.

Başkan Prof. Dr. Delmonico ve Prof. Dr. Haberal’ın Başkent Üniversitesi koridorlarında birlikte çekilen fotoğraflarının üstünde ise şu yazı yer almaktadır:

“Dünya Organ Nakli Derneği ve İstanbul Deklarasyonu Üyeleri, kavuştuğu özgürlüğünde Dr. Haberal’a en iyi dileklerini gönderiyorlar.” •

Fırçalayarak

Serdar Günbilen

Otopsi
Cengiz Özakıncı

Beşyüzü Aşkın
Etnik Topluluktan Oluşan
**AMERİKA
BİRLEŞİK
DEVLETLERİ'NDE**

Laik Demokratik Cumhuriyet'in Temeli:

**TEK RESMİ DİL
TEK BAYRAK
TEK ULUS**

Ortadoğu ve İslam uzmanı Alman Askeri İstihbaratçı Udo Steinbach, 1998'de verdiği bir konferansta şöyle diyordu:

“Sorun, Atatürk'ün bir Paşa fermanıyla yarattığı yapay bir ürün olan Türk devleti ve Türk ulusudur. Sorun, Kemalizm ve Kemalizmin ulusçuluk ve laiklik ilkeleridir. Sorun, uyduruk, zorlama ve yapay Türk ulusudur. Böy-

le bir ulus yoktur. Olmadığını, Türkiye'de yaşayan 'Kürt-Türk', 'Müslü-

man-Laik', 'Alevi-Devlet' çatışmalarında görmekteyiz. Bu 'uyduruk ulusu Atatürk nasıl kurdu? Önce Ermenileri yokettiler, sonra da Rumları. Kürtleri şu güne kadar neden yok etmediler, bilinemez." (i)

Zülfü Livaneli de 2011'de yayımlanan bir köşe yazısında, Türkiye'deki uluslaşma sürecini, Udo Steinbach'ın görüşlerini anımsatır biçimde "tepeden inme", "acayip", "anormal" bularak şöyle diyecekti:

"Türkiye Cumhuriyeti anormal şartlar altında oluşmuş bir ülkedir. İmparatorluğun Batı tarafından planlı bir şekilde çökertilmesinden sonra Balkanlar, Orta Doğu ve Kafkasya'daki Müslüman Osmanlı tebaası, son kale olarak Anadolu'ya göçtü. Bu kılıç artığı- insanların kültürleri, âdetleri, yaşam biçimleri farklıydı. Bu büyük farklılıklar, Anadolu'da zaten karmakarışık olan etnik ve dini yapıya eklenince, acayip bir karışım doğdu. O 'karışım'ın hayatta kalabilmesinin ve bir arada yaşayabilmesinin tek şartı, yeni bir ulus ve yeni bir devlet oluşturmaktı. Bu iş başarılı ama Batı'daki gibi, zaten var olan homojen bir ulus, bir devlet yaratmadı. Tam tersine, yeni devlet bir ulus yarattı. Bu karmakarışık yapıdan bir ulus yaratan iradenin başında ise Mustafa Kemal vardı. (...) Tarihi kendine göre yeniden yazdı, içinden çıktığı Osmanlı'yı hain ilan etti, Ziya Gökalp adlı Kürt asıllı bir düşünürümüzün ortaya attığı 'Türkçülük tezi' ne aşırı bir önem attı; yani bir sürü aşırılık yaptı.

İstiklal Mahkemeleri'nin adaletsizliği ise bu aşırılıkların en acıklı örneklerine imza attı. (...) Kâzım Karabekir, Ali Fuat Cebesoy gibi İstiklâl Harbi kahramanlarına yapılan muamele de korkunçtur. Dersim de bir zulümdür." (ii)

Oysa, dünya siyasi tarihi, yukarıda söylenenlerin tam tersini kanıtlamaktadır. Amerika'da, Avrupa'da uluslar ve ulus devletler nasıl oluştuysa, Türkiye'de de tamamen aynı biçimde oluşmuştur. Batı ülkelerinde, önce homojen uluslar oluşmuş da, bunlar daha sonra aşağıdan yukarıya ulus-devlet biçiminde örgütlenmiş değildir.

Uluslar, bütün Batı ülkelerinde, farklı etnik toplulukların "Kurucu Babalar" öncülüğünde yukarıdan aşağıya örgütlenmesiyle oluşturulmuştur.

Ulus devlete geçiş sürecinde, bütün Batı ülkelerinde çok sayıda ayrılıkçı isyanlar patlak vermiş; her Batı ülkesinde "İstiklal Mahkemesi" benzeri mahkemeler kurulmuş ve tüm isyanlar silahla bastırılmıştır. Amerika'da ulus devlete karşı 1861-1865 yılları arasında yüzlerce "Dersim", yüzlerce "Şeyh Sait", yüzlerce "Ağrı" benzeri isyanlar çıkmış; bir bölgeden başka bir bölgeye tehcir edilenlerden Amerikalılardan milyonlarcası yollarında ölmüş; 750.000'den çok insan çatışmalarda öldürülmüş; kurulan "İstiklal Mahkemesi" benzeri mahkemelerde yargılananlardan binlercesi -temyiz yolu kapalı olarak- ölüm cezasına çarptırılmış ve bunlar derhal asılarak

Amerikan ulus devletinin “Kurucu Babaları” George Washington, Thomas Jefferson, Theodore Roosevelt ve Abraham Lincoln’un 10.000 yılda bir iki santim erezyona uğrayacak nitelikte, dayanıklı granitten oluşan dağa kazınmış büstleri. (National Park Service Digital Image Archives, no:34)

idam edilmişlerdir. **Ulus devlet oluşum sürecinde, en az kan dökülen ülke Türkiye’dir.**

ABD’de her on yılda bir nüfus sayımı yapılmaktadır. 1990 nüfus sayımında, yurttaşlara “Soyunuz, etnik kökeniniz nedir?” (What is your ancestry and ethnic origin?) sorusu yöneltilmiştir.

ABD yurttaşlarının bu soruya verdikleri yanıtlara göre; Amerikan Ulusu’nun yaklaşık 500 (beşyüz) ayrı etnik topluluktan oluştuğu saptanmıştır. Bu 500 ayrı etnik topluluk içerisinde, en kalabalık öbek, toplam nüfusun %23’ünü oluşturan Alman kökenlilerdir. Başka bir deyişle, her dört ABD yurttaşından biri Alman kökenlidir. 1990 verilerine göre ABD nüfusunun %16’sı İrlanda, %13’ü İngiliz, %10’u Afrika, %5’i Meksika, %4’ü Fransız, %4’ü Polonya, %4’ü Kızılderili, %3’ü Hollanda, %2’si İskoç, %2’si İsveç, %2’si Norveç kökenlidir.

Geriye kalan ve aralarında Çin, Hint, Arap, Rus, Türk, Japon vs. kö-

kenlilerin bulunduğu 490 etnik topluluğun her birinin toplam nüfusa oranla yüzdeleri, %2’nin altındadır. 1990 nüfus sayımında, Amerikan Ulusu’nun yalnızca %5’i kendi etnik kökenini “Amerikan” olarak tanımlamıştır.

Yanlış okumadınız; yüzde beş... 2000 ve 2010 yılı ABD nüfus sayımlarında bu yüzdelerde kimi artış ve eksilmeler görülse de; 1990 sayımında saptanan ana gerçek **-Amerikan Ulusu’nun, anadilleri, soyları, dinleri, mezhepleri birbirinden farklı 500 ayrı etnik topluluktan oluştuğu gerçeği -** değişmemiştir.

ABD yurttaşına “Hangi ulustansınız?” (What is your nation?) denildiğinde, yanıtı tektir: “Amerikan Ulusu” (American Nation). “Bayrağınız nedir?” denildiğinde, yanıtı tektir:

Amerikan Bayrağı.

“Resmi diliniz nedir?” dendiğinde, yanıt şudur: İngilizce...

1775-1783 Amerikan Bağımsızlık savaşında, yüzlerce etnik topluluk, tek bayrak altında işgal ordularına karşı savaşmış; 1861-1865 Amerikan İçsavaşı’nda; yine yüzlerce etnik topluluk “Birlikçi” (Unionist) bayrak altında, “Ayrılıkçı”lara (“Confederates) karşı savaşmış; fakat bunlar “Bağımsızlık savaşına katıldık, öyleyse adımız, Amerikan Anayasası’na Ku-

We asked... You told us

Ancestry

The Census Bureau conducts a census of population and housing every 10 years. This bulletin is one of a series that shows the questions asked in the 1990 census and the answers that you, the American people, gave. Each bulletin focuses on a question or group of questions appearing on the 1990 census questionnaires.

In question 13 on the 1990 census forms, we asked people to write in their ancestry. Ancestry refers to a person's ethnic origin, heritage, or the place of birth of the person or the person's parents or ancestors before their arrival in the United States.

Ancestry data from the 1990 census reflect the diverse ethnic groups that have come to the United States throughout its history.

From what you told us, we learned that:

- In 1990, the most frequently reported ancestry in the United States was German (see bar chart). Nearly one-fourth of the American people (58 million) considered themselves to be of German or part-German ancestry.
- The next largest ethnic groups in rank order were Irish, English, Afro-American, and Italian. In all, 33 different ancestry groups had at least 1 million people.
- About 5 percent of respondents reported the general category, "American."
- Most persons reported only one ancestry group; however, a substantial segment reported a mixed background. Nationally, about 60 percent of the population reported only one ancestry; another 30 percent also wrote in a second ancestry. About 10 percent did not report any ancestry.

Nation's Largest Ancestry Group Was Also Tops in Most States

- In over half the States in 1990, more people reported German than any other ancestry (see map).
- Afro-American was the most frequently reported ancestry in the second highest number of States (7), all of which were in the South.
- Irish and English were the largest ancestry groups in five States each, located in the South and West-east for Irish and Northeast and West for English.

Note: Data on ancestry are based on a sample and are subject to sampling variability.

Top 15 Ancestry Groups: 1990

(In millions. Percent of total population in parentheses)

Amerikan resmi kayıtlarında 1990 nüfus sayımı etnik bildirim sonuçları. Sayfa 1.

Census Trivia: According to the 1990 census, which State ranked first in population size for all but 4 of the 15 largest ancestry groups shown in the bar chart above? Try to guess which States ranked first for the other 4 ancestry groups. (Answer on reverse.)

rucu Ortak olarak yazılsın," dememiştir. 500 ayrı etnik topluluğun yaşadığı ABD'de, "demokratik cumhuriyet" in temel ilkesi; "tek resmi dil, tek bayrak,

tek ulus"tur. Bu ilke, Amerikan parası üzerine Latince "E Pluribus Unum" (Çokluktan; Birlik), İngilizcesi "One Nation Indivisible" (Bölünmez Tek

Table 2.
Ancestries With 100,000 or More People in 2000: 1990 and 2000

(Data based on sample. For information on confidentiality protection, sampling error, nonsampling error, and definitions, see www.census.gov/prod/cen2000/doc/sf3.pdf)

Ancestry	1990		2000		Change, 1990 to 2000	
	Number	Percent of total population	Number	Percent of total population	Numerical	Percent
Total population	248,709,873	100.0	281,421,906	100.0	32,712,033	13.2
African.....	245,845	0.1	1,183,316	0.4	937,471	381.3
African American ^{1,2}	23,750,256	9.5	24,903,412	8.8	1,153,156	4.9
Albanian.....	47,710	-	113,661	-	65,951	138.2
American.....	12,395,999	5.0	20,189,505	7.2	7,792,306	62.9
American Indian.....	8,689,344	3.5	7,876,566	2.8	-812,776	-9.4
Arab.....	1,27,364	0.1	205,822	0.1	78,458	61.6
Armenian.....	308,096	0.1	385,488	0.1	77,392	25.1
Asian.....	107,172	-	238,960	0.1	131,788	123.0
Asian Indian.....	569,338	0.2	1,546,703	0.5	977,365	171.7
Austrian.....	864,783	0.3	730,336	0.3	-134,447	-15.5
Belgian.....	380,403	0.2	348,531	0.1	-31,872	-8.4
Brazilian.....	65,875	-	181,076	0.1	115,201	174.9
British.....	1,119,140	0.4	1,085,718	0.4	-33,422	-3.0
Cambodian.....	134,955	0.1	197,093	0.1	62,138	46.0
Canadian.....	549,990	0.2	638,548	0.2	88,558	16.1
Chinese.....	1,505,229	0.6	2,271,562	0.8	766,333	50.9
Colombian.....	351,717	0.1	583,986	0.2	232,269	66.0
Croatian.....	544,270	0.2	374,241	0.1	-170,029	-31.2
Cuban.....	859,739	0.3	1,097,594	0.4	237,855	27.7
Czech.....	1,296,369	0.5	1,258,452	0.4	-37,917	-2.9
Czechoslovakian.....	315,285	0.1	441,403	0.2	126,118	40.0
Danish.....	1,634,648	0.7	1,430,897	0.5	-203,751	-12.5
Dominican ^{1,2}	505,690	0.2	908,531	0.3	402,841	79.7
Dutch.....	6,226,339	2.5	4,641,770	1.6	-1,684,569	-27.1
Ecuadorian.....	197,374	0.1	322,965	0.1	125,591	63.6
Egyptian.....	78,574	-	142,832	0.1	64,258	81.8
English.....	32,651,788	13.1	24,509,692	8.7	-8,142,096	-24.9
European.....	466,718	0.2	1,968,696	0.7	1,501,978	321.8
Filipino.....	1,450,512	0.6	2,116,478	0.8	665,966	45.9
Finnish.....	658,854	0.3	623,559	0.2	-35,295	-5.4
French.....	10,320,656	4.1	8,309,666	3.0	-2,010,990	-19.5
French Canadian ^{1,2}	2,167,127	0.9	2,349,684	0.8	182,557	8.4
German.....	57,947,171	23.3	42,841,569	15.2	-15,105,602	-26.1
Greek.....	1,110,292	0.4	1,153,295	0.4	43,003	3.9
Guatemalan.....	241,559	0.1	463,502	0.2	221,943	91.9
Guyanese.....	81,665	-	162,425	0.1	80,760	98.9
Haitian ^{1,2}	269,521	0.1	548,199	0.2	258,678	89.3
Hawaiian.....	235,081	0.1	334,858	0.1	79,777	30.8
Hispanic.....	1,113,259	0.4	2,451,109	0.9	1,337,850	120.2
Hmong.....	84,823	-	140,528	-	55,705	65.7
Honduran.....	116,635	-	266,848	0.1	150,213	128.8
Hungarian.....	1,582,302	0.6	1,398,702	0.5	-183,600	-11.6
Iranian.....	235,521	0.1	338,266	0.1	102,745	43.6
Irish ¹	38,735,539	15.6	30,524,799	10.8	-8,210,740	-21.2
Israeli.....	81,677	-	106,839	-	25,162	30.8
Italian ^{1,2}	14,664,189	5.9	15,638,348	5.6	974,159	6.6
Jamaican ^{1,2}	435,024	0.2	736,513	0.3	301,489	69.3
Japanese.....	1,004,622	0.4	1,103,325	0.4	98,703	9.8
Korean ^{1,2}	836,987	0.3	1,190,353	0.4	353,366	42.2
Laotian.....	146,947	0.1	179,866	0.1	32,919	22.4
Latin American.....	43,521	-	250,052	0.1	206,531	474.6
Lebanese ^{1,2}	394,180	0.2	440,279	0.2	46,099	11.7
Lithuanian.....	811,865	0.3	659,992	0.2	-151,873	-18.7
Mexican ^{1,2}	11,580,038	4.7	18,382,291	6.5	6,802,253	58.7
Nicaraguan.....	177,077	0.1	230,358	0.1	53,281	30.1
Nigerian ^{1,2}	91,499	-	164,691	0.1	73,192	80.0

(see footnotes on next page)

U.S. Census Bureau

Amerikan
resmi kayıtlarında
2000 yılı nüfus
sayımı sonuçları.
Sayfa 1

Ulus) olarak işlenmiştir.

ABD'nin emperyalist yayılcı politikasına şiddetle karşıyım; ama onun kendi içinde örnek bir "ulus devlet" ve bir "demokratik cumhuriyet" olduğunu yadsıyamam.

Yukarıda özetlediğimiz Amerikan ulus deneyimi; Udo Steinbach ve Zül-

fü Livaneli'nin Türkiye'de çeşitli etnik topluluklar bulunmasını ulus oluşumuna aykırı gösteren sözlerini geçersiz kıldığı gibi, ülkemizdeki uluslaşma sürecini parçalamaya yönelik etnik dayatmaların haksızlığını da gözler önüne seriyor. •

cengizozakinci@butundunya.com.tr

Table 2.
Ancestries With 100,000 or More People in 2000: 1990 and 2000—Con.

(Data based on sample. For information on confidentiality protection, sampling error, nonsampling error, and definitions, see www.census.gov/prod/cen2000/doc/sf3.pdf)

Ancestry	1990		2000		Change, 1990 to 2000	
	Number	Percent of total population	Number	Percent of total population	Numerical	Percent
Northern European	65,993	--	163,657	0.1	97,664	148.0
Norwegian	3,869,395	1.6	4,477,725	1.6	608,330	15.7
Pakistani	99,974	--	253,193	0.1	153,219	153.3
Panamanian	88,649	--	119,497	--	30,848	34.8
Pennsylvania German	305,841	0.1	255,807	0.1	-50,034	-16.4
Peruvian	161,866	0.1	292,991	0.1	131,125	81.0
Polish ^{1,2}	9,366,051	3.8	8,977,235	3.2	-388,816	-4.2
Portuguese	1,148,857	0.5	1,173,691	0.4	24,834	2.2
Puerto Rican	1,955,323	0.8	2,652,598	0.9	697,275	35.7
Romanian	365,531	0.1	367,278	0.1	1,747	(NS)
Russian	2,951,373	1.2	2,652,214	0.9	-299,159	-10.1
Salvadoran	499,153	0.2	802,743	0.3	303,590	60.8
Scandinavian	678,880	0.3	425,099	0.2	-253,781	-37.4
Scottish-Irish	5,617,773	2.3	4,319,232	1.5	-1,298,541	-23.1
Scottish	5,393,581	2.2	4,890,581	1.7	-503,000	-9.3
Serbian	116,795	--	140,337	--	23,542	0.2
Slavic	76,923	--	127,136	--	50,213	65.3
Slovak ¹	1,882,897	0.8	797,764	0.3	-1,085,133	-57.6
Slovene	124,437	0.1	176,691	0.1	52,254	42.0
Spaniard	360,858	0.1	299,948	0.1	-60,910	-16.9
Spanish	2,024,004	0.8	2,187,144	0.8	163,140	8.1
Swedish	4,680,863	1.9	3,998,310	1.4	-682,553	-14.6
Swiss	1,045,492	0.4	911,502	0.3	-133,990	-12.8
Syrian	129,606	0.1	142,897	0.1	13,291	10.3
Taiwanese ^{1,2}	192,973	0.1	293,568	0.1	100,595	52.1
Thai ¹	112,111	--	146,577	0.1	34,460	30.7
Trinidadian and Tobagonian	76,270	--	164,738	0.1	88,468	116.0
Turkish	83,850	--	117,575	--	33,725	40.2
Ukrainian ^{1,2}	740,723	0.3	892,322	0.3	152,199	20.5
United States ¹	643,561	0.3	404,328	0.1	-239,233	-37.2
Vietnamese	535,825	0.2	1,029,420	0.4	493,595	92.1
Welsh	2,033,893	0.8	1,753,794	0.6	-280,099	-13.8
West Indian	159,167	0.1	147,222	0.1	-11,945	-7.5
Western European ¹	42,409	--	125,300	--	82,891	195.5
White	1,799,711	0.7	3,834,122	1.4	2,034,411	113.0
Yugoslavian	257,986	0.1	328,547	0.1	70,561	27.4
Other ancestries	3,989,728	1.6	4,380,380	1.6	390,652	9.8

-- Rounds to 0.0.

¹ General response which may encompass several ancestries not listed separately (i.e., African American includes Black and Negro).

NS Not statistically different from zero at the 90-percent confidence level.

² Included in the list of examples on the census questionnaire in 1990.

³ Included in the list of examples on the census questionnaire in 2000.

Notes: Because of sampling error, the estimates in this table may not be significantly different from one another or from other ancestries not listed in this table.

People who reported two ancestries were included once in each category. The estimates in this table differ slightly in some cases from the estimates in other data products due to the collapsing schemes used. For example, here German does not include Bavarian. Some groups correspond to groups identified separately in the race and Hispanic-origin questions. The race item provides the primary source of data for White, Black, American Indian, Alaska Native, Asian groups, Native Hawaiian, and Pacific Islander groups. The Hispanic-origin question is the primary identifier for Mexican, Puerto Rican, Cuban, and other Hispanic groups.

Source: U.S. Census Bureau, 1990 Census and Census 2000 special tabulations.

Kaynakça:

[i] *Almanya'nın Paris Askeri Ataşeliğini yapmış emekli Albay Udo Steinbach'ın 15 Eylül 1998 günü Lingen-Holthausen'deki Ludwig-Windthorst-Haus / Katholisch-Soziale Akademie'de verdiği "Die Bedeutung des Islams für Europa" başlıklı konferans*

konuşmasından aktaran; Tamer Bacınoğlu, "Türkiye'de Alman Vakıflarının Marifetleri" Cumhuriyet, 6 Temmuz 1999.

[ii] *Zülfü Livaneli, Sabah gazetesi, 29.11.2011, "Atatürk Niye Tartışılıyor?" başlıklı köşe yazısından.*

Kitapsız Bilen, Kitaplı Bilenin Geleceğini Görmüştü.

Türkiye'nin yetiştirdiği ve Dünya Bankası Başkan Yardımcılığı'na kadar yükselen uluslararası düzeyde öneme sahip ekonomi uzmanı Attila Karaosmanoğlu'nu, geçen ay yitirdik. 1971 yılında dönemin Başbakanı Prof. Dr. Nihat Erim tarafından kendisine başbakan yardımcılığı görevi önerilen Attila Karaosmanoğlu, yeni görevi nedeniyle Türkiye'ye davet edilmişti. "Birebir yaşadığına" tanık olduğumuz aşağıdaki olayı, merhumun anısına saygıyla yayımlıyoruz:

Karaosmanoğlu'nun yurtdışından getirilen eşyalarını Ankara'da oturacağı eve taşıyan nakliye şirketinin taşıyıcı elemanlarından biri, içleri kitap dolu çok fazla sayıda kutuları görünce, taşıyıcı öteki arkadaşına bir varsayımda bulundu:

"Bu adam Türkiye'de fazla kalmaz, görürsünüz" dedi.

Taşıyıcılardan biri, arkadaşının bu sözüne bir anlam veremedi:

"Neden kalmasın ki?" dedi. "Üstelik ne tanıyorsun ki bu adamı?"

"Kitapsız bilen"* taşıyıcı, yanılmayacağından emin olduğu bir hareketle başını salladı:

"Bu kadar çok kitabı olan bir adamı, bizim memlekette fazla barındırmazlar dostum" dedi.

Türkiye'ye geldikten bir yıl sonra Attila Karaosmanoğlu, Başbakan Yardımcılığı'ndan istifa etmiş, yeniden yurt-

dışındaki görevine dönüyordu. Bir yıl önce eşyalarını evine taşıyan nakliye şirketini aradı ve aynı şirketle bu kez, eşyalarının evden taşınması için anlaşma yaptı. İşin ilginç yanı, nakliye şirketinin taşıyıcı elemanları da, aynı eşyaları bir yıl önce eve taşıyan kişilerdi.

Taşıyıcılardan "kitapsız bilen"i, bir yıl önceki varsayımını hatırlayıp, arkadaşlarına da hatırlattı: "Demedim mi ben size, bu kadar çok kitabı olan bir adamı bizim memlekette fazla barındırmazlar diye" dedi ve kamyonu yükledikleri kitap kutularını göstererek ekledi:

"Bakın bir yıl oldu, olmadı, adam geldiği yere geri gidiyor..."

(* Kitapsız bilen: Nazım Hikmet'in Anadolu insanı için kullandığı bu yakıştırma, "kitap okumadan bilen, bilgili" anlamındadır.

Hazırlayan: BİRSEN ERKUTUN

1-1923'te Saruhan adıyla vilayet olan şehrimizin bugünkü adı nedir?
a-Bursa b-Manisa
c-Bilecik d-Kars

2-"Yenile yenile yenmesini öğreneceğim" sözü tarihte hangi iki ülkenin savaşları için söylenmiştir?
a-Rusya-İsveç
b-Rusya-Almanya
c-Almanya-Macaristan
d-Türkiye-Yunanistan

3-Benden selam olsun Bolu beyi'ne dizeleri hangi ozanımıza aittir?
a-Miroğlu
b-Aşık Ömer
c-Karacaoğlu
d-Koroğlu

4-Doğu ile güney arasındaki yön hangisidir?
a-Güneybatı
b-Güneydoğu
c-Batı
d-Kuzeydoğu

5-"Müfettiş" ve "Bir Delinin Hatıra Defteri" adlı eserlerin Rus yazarı kimdir?
a-Puşkin
b-Dostoyevski
c-Gogol
d-Tolstoy

6-Yeryüzü'nün en alçak ve en tuzlu gölü hangisidir?
a-Tuz Gölü
b-Aral Gölü
c-Baykal Gölü
d-Lut Gölü

7-"Bremen Mızıkacıları" adlı masal hangi ülkenin edebiyatına aittir?
a-Almanya
b-Fransa
c-İsveç
d-İsviçre

8-Cumhuriyet döneminin ilk kağıt paraları hangi yıl tedavüle çıkarıldı?
a-1927
b-1938
c-1923
d-1925

9-"Yumurcak" serisi ile ünlenen 70'lerin çocuk yıldızı kimdir?
a-Sezer İnanoğlu
b-Ömer Dönmez
c-İlker İnanoğlu
d-Şahin Nacar

10-Hindu dinine inananlarca kutsal kabul edilen nehir hangisidir?
a-Raipur
b-Ajmer
c-Ganj
d-Mumbai

11-Aihm hangi ülkededir?
a-İngiltere
b-Fransa
c-Polonya
d-Portekiz

12-Olimpiyatların en önemli branşlarından birine ismini veren tarihi Yunan şehri hangisidir?
a-Dekatlon b-Heptatlon
c-Cirit d-Marathon

13-Kasımpatı çiçeğinin diğer adı nedir?
a-Krizantem
b-Yediveren
c-Begonvil
d-Kuşkonmaz

14-Matematikte türev alma işleminin tersi olan işlem hangisidir?
a-İntegral
b-Trigonometri
c-Permütasyon
d-Logaritmik

15-Helikopterin mucidi kimdir?
a-George Garnow
b-İgor Sikorsky
c-Paul Helicopter
d-Pavel Sukhoi

16-Dünya futbol tarihinin ilk uluslararası resmi maçı İngiltere-İskoçya arasında ne zaman oynandı?
a-1871 b-1881
c-1901 d-1872

17-Dünyada en fazla parelele sahip olan ülke hangisidir?
a-Türkiye b-İzlanda
c-Şili d-Norveç

18-Nazım Hikmet'in soyadı nedir?
a-Tekin b-Çetin
c-Ran d-Han

Vicdan

Bu, günlük yaşamamızda oldukça sık kullandığımız bir sözcük. Vicdanım el vermiyor! Hiç mi vicdanın yok? Vicdanımın sesini dinledim! Vicdan azabı çekmek ve benzerleri...

Yazan:HİKMET ULUĞBAY

Bu bir kaç örneğin de ifade ettiği üzere, vicdanımız; içinde zaman zaman fırtınaların koptuğu, tüm duyularını üzerimizden ayırmayan, aklı, gözü ve kulağı her an üzerimizde olan, her gün karşısında sınava girdiğimiz, hesap verdiğimiz ve tatmin etmediğimiz sürece peşimizi bırakmayan gerçek öz benliğimiz değil mi aslında? Belki de!

Çinli düşünür Konfiçyüs (M.Ö. 551-479), şu deyişi ile vicdanlarımıza her an vermemiz gereken hesabın kapsamını çok net açıklıyor mu?

“Her gün kendimi üç konuda sorgularım; başkaları adına yaptıklarımın elimden gelenin en iyisini yapabildim mi?

Dostlarımla ilişkilerimde söylediğim sözlerle güvenlerini yitire-

cek bir şey dile getirdim mi?

Kendime uygulamadığım bir şeyi diğer insanlara yaptım mı?" [1]

İnsan kimliğimizi koruyabilmek için hepimizin bu üç soruyu her zaman kendimize sormamız gerekmiyor mu?

Özellikle, kamu yönetiminde siyasetçi ve bürokrat olarak "başkaları" yani ulus adına yapılanlar için en iyisi yapılırdı mı?

Adaletle hizmet sunulabilir mi? Halkın ödediği vergiler halkın yararına ve doğru olarak harcandı mı?

Yönetilenlere sevgi ve saygı sunulabilir mi? Dostlarla ilişkilerimizde güveni koruma yükümlülüğünü her an hatırlıyor muyuz?

Gerçek dostluklar kolay kazanılıyor mu?

Başkalarına, dost dediklerimize zaman zaman yaptıklarımızın kaçının kendimize uygulanmasına hazırız?

Günümüzden 2.500 yıl önce her gün kendini sorgulayan Konfiçyüs'ün öğüdünü günümüzde kaç kişi izliyor? Bilinmez.

Roma uygarlığının ünlü düşünürlerinden Publilius Syrus (*M.Ö. 1 nci yüzyıl*); "Kanun olmadığında bile, vicdan vardı." diyerek yöneticileri ve bireyleri kendilerine karşı uyarmıyor mu? Kanunların düzenleme yapmadığı, hüküm getirmediği konuların sınırsız özgürlük alanlarımız olmadığını kaçımız kabul edegeldik ve halen kaçımız kabul ediyor?

Ancak, bu gerçeği binlerce yılın gerisinden bir düşünür net bir ifade ile yüzümüze vuruveriyor! Yapmayı düşündüğümüz her hangi bir eylemi kendi vicdanımıza

Yapmayı düşündüğümüz her hangi bir eylemi kendi vicdanımıza kabul ettiremiyorsak en iyisi o işe hiç girişmemek!

Hikmet Uluğbay (d. 1939), Isparta doğumlu siyasetçimiz. 1961 yılında Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'ni bitirdi. University of Southern California'dan Master derecesi aldı. Maliye Bakanlığı Tokyo Büyükelçiliği ve NATO Nezdinde Daimi Temsilciliği, Maliye ve Ekonomi Müşavirliği, OECD Nezdinde Daimi Temsilci Yardımcılığı, Washington Büyükelçiliği Ekonomi ve Ticaret Başmüşavirliği, Hazine Genel Müdürlüğü, Bilkent Üniversitesi Öğretim Görevliliği, XX. ve XXI. Dönem Ankara Milletvekiliği ile Başbakan Yardımcılığı ve Milli Eğitim Bakanlıkları yaptı. Evli ve 2 çocuk babasıdır. "İmparatorluk'tan Cumhuriyet'e Petropolitik" isimli 2008 tarihi itibarı ile 3. baskısını yapan çok detaylı bir kitabı vardır. Diğer kitapları "Risk Altında Bir Ülkenin 2023 Yarışı" ve "Siyasi Linç"tir. "www.hikmetulugbay.com" isimli web sitesi vardır.

kabul ettiremiyorsak en iyisi o işe hiç girişmemek! Zira, başkası sorgulama- sa bile, o vıdı vıdıcı vicdanımız peşi- mizi asla bırakmayacaktır. O sorgu- lama, onu tatmin edecek şekilde so- nuçlanmadığı sürece de yaşadığımız hayatın cehennem azabından farkı mı olacaktır?

Tabii, Tanrı bizlere vicdan bağış- ladı ise!

Görüldüğü gibi vicdanın ahlakla ve yasayla doğrudan bir bağ- lantısı yok, Hermann Hesse'in dediği gibi; "Vicdanın ahlakla, yasayla hiçbir alıp vereceği yoktur; bunlarla alabildiğine korkunç, alabildiğince ölümcül karşıtlıklara düşebilir, ama sınırsız ölçüde güçlüdür vicdan, mis- kinlikten, bencillikten daha güçlü, kendini beğenmişlikten daha güçlü- dür." [2]

O, Tanrı'nın atadığı bir gözetmen her halde ve insan onu, doğuştan bera- berinde getiremedi ise, sonradan pek kazanılamıyor galiba.

Ogden Nash'ın bir deyişi tam bu noktaya ışık tutmakta; "Bu yer kürenin

Hermann Hesse

üzerinde mutlu olmanın tek bir yolu vardır; o da ya temiz bir vicdana sahip olmak veya hiç vicdanı olmamaktır."

Sanki ona sahip olmamak veya ondan kurtulmak kendi elimizdeymiş gibi. İnsanın her gün dırdırından bıksa usansa dahi boşanamayacağı tek eşi "vicdan"ı her halde. Boşanmak için başvurabileceğin bir mahkeme de yok. Ne o sana, ne de sen ona "üçten doku- za kadar boş ol" da diyemiyorsunuz!

Sözün özü, vicdan sahibi olmamak kendi elimizde değil. Bunun tek istis- nası, onu kendi ellerimizle öldürmedi isek. Temiz bir vicdana sahip olmak, o bizim elimizde ve bir yaşam boyu insanın her an kendisine ve başkalarına karşı verdiği savaşın kazanılmasına bağlı. O nedenle de zor iş.

Bu arada dost sözcüğü ile ifade edilecek çevrenin öyle çok kapsamlı olmadığını keşfetmenin burukluğunu yaşamak da var. Ancak, ünlü Fransız

özdeyişi temiz vicdanın bize sunduğu konforu da tanımlıyor; “Temiz bir vicdan kadar yumuşak bir yastık yoktur.”

Publilius Syrus’un özdeyişine ek bir boyut getirmeyi, ünlü Alman düşünürü Thomas Mann (1875-1955) başarmış; “Vicdanının sesini dinlemek, masum olmaktan da üstündür.”

Yapılan bir eylem yasaların önünde suçsuz bulunsa bile, vicdan mahkemesinden de beraat kararı çıkmadıkça, vicdan sahibine huzur yok! Üstelik, yargı organına, yalancı şahit sunarak onun adaletinden kaçmak olası olabiliyor. Ama vicdan denilen yargıcın karşısına bırakın yalancı şahit çıkarmak, ona bir yalan söz söyleyebilmek mümkün mü? Önüne çıkıldığında sanki tüm benlik yalan makinası bağlanmış gibi! Masumiyet kararına insanın kendi vicdanında ulaşabilmesi huzur içinde uyuyabilmenin de, yaşayabilmenin de tek çıkar yolu!

Ünlü düşünür Khalil Gibran güzel bir deyişin sahibi, ancak bir de yanlışlığı var gibi; “Vicdan adil fakat güçsüz bir hâkimdir. Güçsüzlüğü, onu kararlarını uygulayabilmekten alıkoymaz.”

Vicdanın adaleti tartışılmayacak kadar adil, doğru ve kesin. Ancak, hâkim olarak güçsüz olduğu-

nu söylemek biraz zor. Doğrudur, sizi fiziki olarak demir parmaklıkların arkasına koymaz. Ancak, her halde içine aldığı ortam, sanırım, demir parmaklıklara tercih edilebilecek bir mekân da olmasa gerek! Kararlarını uygulayamadığına gelince, onu vicdan azabı içine düşenlere sormamız gerekir. Belli ki, Khalil Gibran, vicdan mahkemesinin ciddi bir oturumuna konuk olmamıştı bu sözü söylediğinde, belki de vicdan mahkemesine çıkacak bir eylemde bulunmamıştı.

Ünlü Yunan trajedi yazarı Euripides (M.Ö. 480-406); “Hayatın tüm yükünü sırtlayan tek bir şey vardır, temiz bir vicdan.”

Bana göre, Euripides bu özdeyişinde bir sözcüğü unutmuş, isterseniz onu yeniden söyleyelim:

“Hayatın tüm yükünü sırtlayabilen, temiz bir vicdan sahibi olan kişidir.” dese idi, bana göre daha gerçekçi olurdu. Zira, temiz bir vicdan yük taşımaz. Ama, temiz bir vicdan sahibi kişi çok yük taşır. Zira, ona, taşımak istemeyeceği, taşıyamayacağı yükü sırtına vurmak isteyen, kendi bencilliğinin yanında, o kadar çok dostu ve düşmanı vardır ki çevresinde. Kendi egosu olduğu kadar, çevresi ile de boğuşmak kolay bir iş midir ki?

Vicdan sadece kendi eylemlerimize karşı bizi denetlemiyor, aynı zamanda başkalarının eylemleri konusunda da bize görev yüklüyor, bir Tibet özdeyişinde ifade edildiği gibi; “Bir insan gün boyu gözlerini kapalı tutarsa, geceleri rahat uyuyamaz.”

Bana göre, “vicdan”, belki de Tan-

rı'nın kutsal kitaplarında değindiği cennet ve cehennem için dünyamızda yaşayan boyutu.

Diğer bir deyişle, Tanrı'nın vicdanla donattığı kişi kutsanmış bir kişi. Zira,

vicdanla donatılan kişi devamlı kendisini sorgulamakta, doğruyu aramakta, vicdan temizliğine ulaşmaya çalışmakta ve bu süreçte durmak, ve usanmak bilmiyor. Yoruluyor, sıkıntı çekiyor ancak, hesabını diğer dünyaya bırakmamaya özen gösteriyor. Başarabilirse, mutluluğu bu dünyada da öbür dünyada da bulabilecek. Belki bu dünyada çok dostu olmayacak, az sayıda ama gerçek dostları olacak. Yaşam koşulları zor da olsa, biraz önce değindiğim

gibi, Tanrı'nın vicdanla donattığı kişi kutsanmış ve olasıdır ki Tanrı'nın sevgisine kavuşmuş bir kişi. Ne mutlu o kişiye!

Noktayı koymayı, Mevlana ile Hacı Bektaş Veli'ye bırakalım; sırası ile “Kimden kaçıyoruz?

“Kimden kaçıyoruz?
Kendimizden mi?
Ne de olmayacak şey. Kimden neyi kapıyoruz?
Tanrı'dan mı? Ne büyük suç.”

Kendimizden mi? Ne de olmayacak şey. Kimden neyi kapıyoruz? Tanrı'dan mı?

Ne büyük suç.” [3] ve “Kendisini temizleyemeyen başkasını temizleyemez.” [4]

[1] *Analects, Conficius, Penguin Classics 197, sayfa 59.*

[2] “İnanç da Sevgi de Aklın Yolunu İzlemez” Afa

Yayınları, 1999, sayfa 90.

[3] *Mesnevi I nci Cilt, Abdülbaki Gölpınarlı, İnkılâp ve Aka Kitabeveleri 1981.*

[4] *Alevi-Bektaşî Şiirleri Antolojisi Cilt 1 İsmail Özmen, T.C. Kültür Bakanlığı.*

Değerli Taş

Krallığın önemli bir lorduyla ünlü bir şair yakın dost olmuşlardı. Lord pahalı taşlarla süslenmiş yüzükler takmayı çok seviyordu. Bir yemek sırasında şairin gözü sık sık lordun yüzüklerine kayıyordu.

Lord “Yüzüğüme mi bakıyorsun; elmaştır.” dedi.

Bunun üzerine şair “Ne yararı var? Yani ne getirir” diye sordu. Lord, “Gördüğün gibi bu elmas taşlı bir yüzük, ne getirebilir ki?.. Hoşuma gittiği için takıyorum.”

Şair, lordun alındığını düşünerek bir açıklama yaptı:

“Sayın lordum” dedi. “Benim de babamdan kalma iki taşım var, yılda yüz altın getiriyor.”

Lord, “Yaa!” dedi. “Ne taşı bunlar?” Şair, gülümseyerek yanıt verdi:

“Değirmen taşı...”

Gönderi: SABAHAT ÖNEN

Türk ve Rus basın tarihleri açısından eşsiz bir kaynak olan Stambulskie Novosti, 1908 Jön Türk devrimi'nin dünya çapındaki önemini ve etkisini de ortaya koyuyor. Kitabın yazarları, o dönemi, bugüne dek gün ışığına çıkmamış Rusça ve Osmanlıca kaynaklarla birlikte değerlendiriyorlar.

MEHMET PERİNÇEK · ARDA ODABAŞI

STAMBULSKİE NOVOSTI'de JÖN TÜRK DEVRİMİ

Türkiye'de Çıkan İlk Rusça Gazete

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

Bu Vatan Böyle Özverilerle Kurtuldu, Kuruldu.

Mart 1921, İnönü Ovası: İnsanın iflahını kesen buz gibi bozkır ayazında Ethem Çavuş'un sırtı üşüyor, avuçları ise kızgın mermi kovanlarına çıplak elle dokunduğu için alev alev yanıyordu.

Yazan: YUSUF RIZA DÜVENCI

Top atışı on sekiz saattir durmaksızın sürüyordu. Ethem Çavuş, 75 mm.'lik topu durmaksızın dolduruyor, her seferinde besmele çekip keşif kolundan bildirilen menzillere kıyamet yağdırıyordu. Sandıkta kalan sondan üçüncü mermiyi aldığı anda bir an duraksadı. Merminin üzerine bir çaput sarılıydı. Çaputu sökerken avucuna kalem büyüklüğünde demir bir çubuk düştü. Çaputun ve çubuğun anla-

minı çözmeye çalışırken sarı metalden mermi kovanına kazınarak yazılmış yazıya gözü ilişti. Okumaya vakti yoktu. Mermiyi topa sürüp ateşledi. Demir çubuğu cebine, boş kovanını ise bu sefer sandığa değil yere attı. Birkaç dakika sonra soğumuş olan kovanı kaybolmaması için yerden alıp mintanının yakasından içeri attı.

Akşam ezanı vaktinde çarpışma durulmuş, mevzileri ileri, düşman hatlarına doğru ilerletme emri gelmişti. Batarya komutanı, Ethem Çavuş'a istirahat verdi. İlk iş olarak boş kovanı çıkarıp üzerindeki yazıyı okudu.

Kovanın üzerinde "*Karahisarlı Seyfi Çavuş. 4. Alay 2. Tabur 8. Batarya 26 Rebiyülahir 1339* İnönü*" yazıyordu. Birinci İnönü Savaşı'nın en kızgın günlerinden birinde düşülmüş not ve mermiyle gelen demir çubuk, İmalat-ı Harbiye atölyelerinde çalışanların bir mesaj istediğini gösteriyordu. Boşalan kovanlar Ankara'daki atöl-

yelere yollanır, oradan tekrar doldurulup cepheye dönerdi.

Üç saat sonra gecenin iyice çökmesiyle savaş tamamen durulmuş, birlikler yeni mevzilerine yerleşmişti. Ethem Çavuş, cebindeki demir çubuğu çıkarıp bir köşeye oturdu. Ucu sivriltilmiş çubuk, bakır ustalarının "kalem" dedikleri, metal üzerine desen oymaya yarayan keskin bir aletti. Eline yumruk büyüklüğünde bir taş alarak hafif tıklamalarla kendi mesajını kovanına kazıdı. "*Aksekilli Ethem Çavuş 8. Alay 3. Tabur 1. Batarya 20 Recep 1339** İnönü*"

Beş gün sonra Ankara'daki atölyenin bir köşesinde cepheden gelen sandıkları açan kalfa, tezgâhlardan birinde harıl harıl çalışmakta olan ustaya seslendi. Sesinde, eşi doğum

**“Kâmil Usta!
Müjdem i isterim!
Senin yavru cep-
heden dönmüş!”**

Kurtuluş Savaşı'mızda cephelerdeki görevini tamamlayan kovan, Cumhuriyet'in ilanını duyurduktan sonra üzerindeki yazılar ve "Çelik kalem"iyle müzeye kaldırıldı

yapmış bir adama bebeğini müjdeleyen ebenin heyecanı vardı:

"Kâmil Usta! Müjdemî isterim! Senin yavru cepheden dönmüş!"

Hepsi sandıkların olduğu kısma koşturarak kovanın üstündeki yazıyı okumak için toplandılar. Tabii ki bu şeref Kâmil Usta'ya aitti. Yüksek sesle Ethem Çavuş'un notunu okudu. Atölyede bir bayram havası esmişti. Tüm çalışanlar, Kâmil Usta'yı yeni baba olmuş gibi kutluyor, hayır duaları ediyorlardı. Ustalar, iş tezgâhlarından birinin başında toplandılar. Kâmil Usta kovanın ağzının eğilen yerlerini düzeltip özenle kapsülünü yeniledi. İçine barutunu doldurduktan sonra yeni bir çekirdeği kovanın ağzına oturttu. Mermi hazır olunca, Ethem Çavuş'un kovanın içinde geri yolladığı çelik kalemi yeni bir çaputla merminin üzerine sardı. Kundaklanmış mermiyi şefkatle tutarak yeni doldurulan bir sandığa yatırdı. Çalışanlar hep bir ağızdan "Allah kavuştursun" deyip işlerinin başına döndüler.

Kâmil Usta, halen açık duran san-

dığa yatırdığı mermiye hüznle bakıp "Selamete git aslanım. Allah muvafak etsin. Çok bekletme bizi" dedi.

Kovan, Birinci İnönü Savaşı sıralarında üzerindeki ilk notla Kâmil Usta'nın eline geçtiğinde bu fikir doğmuştu. Karahisarlı Seyfi Çavuş'un başlattığı bu geleneğin süreceğinden emin değildi; ama denemeye değerdi. Nitekim Aksekili Ethem Çavuş umutlarını boşa çıkarmamıştı. Cephede patlayan her merminin kovanı buradaki ustaların elinden geçtiğine göre bir aksilik olmazsa yeniden görüşeceklerdi.

Eylül 1922, Ankara:

Bir buçuk yıl içinde kovan sekiz kere daha atölyeye uğradı. Üzerindeki mesajların sayısı da sekize ulaşmıştı. Mesaj yazarların sekizi de başka alay ve taburlardan farklı kişilerdi. Kovan her keresinde atölyedekilere daha büyük bir coşku yaşıyor, İstiklâl Savaşı'nın her zorlu durağından Ankara'ya barut, kan ve zafer kokusu taşıyordu.

Türk ordusunun İzmir'e girdiği gün Ankara'da bayram havası eserken kovan yeniden gelmiş, ama bu sefer tüm atölyeyi yasa boğmuştu. Kovanın içinde, çelik kalemin yanısıra bir mektup ile bir tane de bakır künye vardı.

Kovanın üzerine kazınmış dokuzuncu notta, "Karahisarlı Seyfi Çavuş. 4. Alay 2. Tabur 8. Batarya 12 Muharrem 1341*** Banaz" yazılıydı.

Atölyedekiler mektubu açıp okumaya koyuldular: "Bismillahirrahmanirrahim.

Selamün aleyküm gayretperver ustalar. Allah'a şükürler olsun ki men-debur düşman kaçıyor. Muzaffer Türk ordusu beş gündür durup dinlenmek-sizin kâfiri kovuluyor. Güzel İzmir'e, kalplerimizdeki imanımız kadar yakı-nınız artık. İki gün evvel Banaz'daki muharebede bataryanın çavuşlarından Seyfi, kalles düşmanın kurşunuyla şahadete ermiştir. Cenazesini sıhhiye-cilere teslim etmeden önce mintanının içinde bu kovayı buldum.

Malumunuzdur ki vefat eden nefe-rin künyesi ailesine yollanır. Lâkin beş gün önce Karahisar'ı ele geçirdi-gimizde, Seyfi Çavuş'un ailesinin düş-man tarafından katledildiğini öğrendik. Bu kahraman Türk evladı kederini

*yüreğine gömüp anacığını, babacığını defnedemeden düşmanın peşine düştü. Üç gün sonra kendisi de Hakk'ın rah-metine kavuştu. Kovandaki yazılardan anladığım üzere bu topçu neferlerin bir ailesi de sizler olmuştunuz. Bu sebeple Seyfi Çavuş'un künyesini siz-lere yolluyorum. Başınız sağ olsun. Hayır dualarınızı bizlerden; Fatiha-larınızı aziz şehitlerimizden esirge-meyiniz. Hakk'ın rahmeti üzerinize olsun. Yüzbaşı Muhsin Talât 4. Alay 2. Tabur 8. Batarya 14 Muharrem 1341**** Salihli"*

Mektup bittiğinde tüm personel ağlıyordu. Atölyeye bir ölüm sessizliği çökmüştü. Hiç tanımadıkları halde iki satır yazıyla kardeş oldukları Seyfi Çavuş'un ardından Fatiha okuyup amin dediler.

Kamil Usta yutkunarak tezgâhının başına oturdu. Kovanı yeni ledi; ama bu sefer, minik iki perçinle Seyfi Çavuş'un künyesini kovanın dibine çaktı. Yine her zamanki merasimle mermiyi kundaklayıp sandığa yatırdı. Oysa o mermi bir daha düşman mevzilerine gönderilmeyecekti.

Ocak 1923, Ankara:

Savaşın bitmesinin ardından Ankara'daki mühimmat depolarında sayım ve

temizlik yapılıyordu. Sandıklar tek tek açılıyor, mermiler sayılıp yeniden sandıklarıyor, kayda geçirilip daha tertipli bir cephaneliğe gönderiliyordu. Teğmen Hamdi Vâsıf, Kâmil Usta'nın hazırlayıp kundakladığı mermiyi buldu. Böyle bir anının (belki de yıllarca) sandıkların içinde kalmasına gönlü elvermedi. Ciddi bir suç işliyor olmayı göze alıp mermiyi evine götürdü. Niyeti, ömrünün sonuna kadar mermiyi bir anı olarak saklamaktı.

29 Ekim 1923, Ankara:

Teğmen Hamdi Vâsıf Ankara kalesine çıkan dik sokakları koşarak tırmanıyordu. Soğuğa rağmen kan ter içinde kalmıştı. Yarım saat önce 20:30 sıralarında meclisten, cumhuriyetin ilan edildiği duyurulmuştu. 101 pare top atışıyla cumhuriyet kutlanıyordu ve Seyfi Çavuş'un mermisi bu şölene kaçırılmamalıydı. Yetmiş, belki de sekseninci atışta topçuların yanına ulaşabilmişti. Yüzbaşı Muhsin Talat'ın yanına giderek sert bir asker selamı verdi ve "Hamdi Vâsıf, Edirne! Bir maruzatım var komutanım!" dedi.

Yüzbaşı sorar gözlerle genç subaya bakıyordu.

"Evet teğmenim? Sizi dinliyorum."

Teğmen, üniformasının içinden mermiyi çıkarıp yüzbaşıya uzattı. *"Yüzbirinci pareyi en çok bu mermi hak ediyor komutanım. Müsaadenizle bu şerefi ondan esirgemeyelim."*

Yüzbaşı Muhsin Talat gözlerine inanamamıştı. Sevinç gözyaşlarını

tutamadı. Neredeyse aralarındaki rütbe farkına bakmaksızın genç teğmenin ellerini öpecekti. Mermiyi alıp çekirdeğini dikkatlice yerinden çıkardı. Kovanın tepesine bir bez parçası tepip iyice sıkıştırdı. Subay şapkasını çıkarıp surun üzerine koydu. Mermiyi şapkanın içine yatırdı. Toplar atışlara devam ediyordu. 82, 83, ...97, 98, 99...

On dakika kadar sonra, atışları sayan çavuş *"Yüzüncüyü attık komutanım"* deyince, Muhsin Talat, kovani topun yatağına kendi elleriyle sürerek ateş emrini verdi. Subayların kılıçlarını çekerek selamlaştığı o son top sesi Ankara'nın her duvarından yankıyıp dört yıllık İstiklâl Savaşı'nın tüm hikâyesini anlatmıştı sanki. Rütbe ve mevkilerine bakmaksızın topun başındaki tüm askerler kucaklaşarak birbirlerini kutladı. Son olarak Yüzbaşı Muhsin Talat ile Teğmen Hamdi Vâsıf sarıldılar. Kovan ayaklarının dibindeydi. Yüzbaşı eğilip saygıyla kovani yerden aldı. Avuçlarının yanmasına aldırmadı bile...•

Dipnot:

*26 Rebiyülahir 1339: 26 Rebiyülahir 1921

**20 Recep 1339: 20 Recep 1921

***12 Muharrem 1341:12 Muharrem 1923

****14 Muharrem 1341: 14 Muharrem 1923

1997 Haziranında, 80 yaşındayken kaybettiğimiz ve bir “denge şairi” olarak tanıdığımız Cahit Külebi’nin düz yazılarından derlenen bu kitabı; dostlara mektuplar, iç döküşler, anılar, anlatılar, söyleşilerden oluşuyor.

Bir yanıyla o dönemin kültür-sanat / edebiyat haritasını seriyor önümüze... Üstelik eleştiriler, sorular, yorumlar, sitemler, şikâyetler, direniş ve dayanışmalar ne kadar tanıdık geliyor bize...

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

Büyük Yapıtlarımız
Konur Ertop

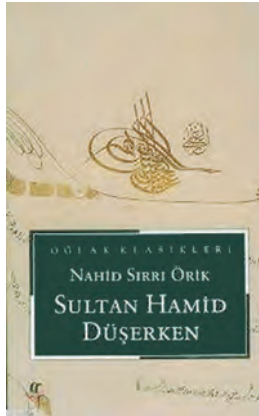
Bir Siyasal
Darbe Döneminde,

YÖNETİMDEN DÜŞENLERLE YENİ GELENLERİN ÖYKÜSÜ

Nahit Sırrı Örik'in, "Sultan Hamit Düşerken" romanında anlattığı olaylar, 2. Meşrutiyet'in hemen öncesinde başlar, 31 Mart'ı izleyen günlere doğru gelir.

Eski dönemin yöneticilerini, onların siyasal-toplumsal düşüncelerini, davranışlarını sergiler. Yeni gelenlerin görünen, görünmeyen yüzlerini tanıtarak iki dönem arasında bir karşılaştırma yapar. Romancı anlattığı

dönemi elbette canlandırdığı insanlar aracılığıyla tanıtabilecektir. Nahit Sırrı'nın kahramanlar dizisinin bir ucunda 2. Abdülhamit'le çevresindeki devlet adamları, onlardan biri olan Mehmet Şahabettin Paşa ile güçlü olma tutkusuna kapılmış kızı Ni-

met yer almaktadır. Yeni dönemin öteki uçtaki kahramanları İttihat ve Terakki'nin güçlü adamı Talat Paşa'dan parlak bir siyasal geleceğin sahibi görünen binbaşı Şefik Beye uzanır.

Nahit Sırrı yapıtını kaleme alırken, orada anlattığı olayların üzerinden yarım yüzyıl geçmişti. Söz konusu olaylar sırasında yazar, 13-14 yaşlarındaydı. Babası sarayda görev yapmıştı. Dönemin insanlarını, olaylarını anlatırken babasından dinleyerek aktardıklarıyla kendi gözlemleri arasında, sıra dışı bilgiler bulunmaktadır.

Yapıtta binbaşı Şefik, saraya cephe almış bir İttihatçı olduğu halde, gönlünü kazanmak istediği Nimet'le konuşurken, padişahı, "Sultan Abdülhamit" diye saygı göstererek anar. Nahit Sırrı'nın tutumu da bu noktada

Sadrazam Mithat Paşa

Romanda Abdülhamit'in, "Bütün saltanatı süresince, yıllar ve yıllarca her an tahttan indirilmek ve öldürülmek korkusuyla titremiş, en gülünç yalanlara önem vermiş ve çok kere inanmış" biri olduğunu okuruz.

İttihatçı geleneğin karşısındadır. Ancak romancının, tarihsel döneme eleştirileri az değildir:

Romanda Abdülhamit'in, "Bütün saltanatı süresince, yıllar ve yıllarca her an tahttan indirilmek ve öldürülmek korkusuyla titremiş, en gülünç yalanlara önem vermiş ve çok kere inanmış" biri olduğunu okuruz. İttihatçı söyleme uygun olarak, bu uzun baskı dönemi boyunca işlerin yürütülmesinde yeteneğin, becerinin değil, padişaha yakınlığın geçerli olduğunu, yönetimde içtenliğin, doğruların, gerçeklerin hep göz ardı edildiği anlatılır. "Kendisini ömür boyu sadrazam olmuş sanan burnu havada Mithat Paşa" yı, "güçlü ve öfkeli padişah"ın, "ellerini hiç kanatmaksızın, ince bir cam bardak gibi" kırıpverdiği aktarılır.

Ancak Padişah, Hareket Ordusu'nun kendisine karşı olumsuz tutumunu bile bile, "Şu günlerde herhangi bir mukavemette bulunmayarak bütün gayreti iki ordu arasında kan dökülmemesini temine sarf etmek münaşıptir." diye konuşur.

Meşrutiyetin ilanıyla siyasal güç, Sultan'la birlikte eski dönemdeki devlet adamlarının ellerinden kayıp gitmiştir. Eskilerin yerini İttihatçılar almaya başlamıştır. Onlarsa, "İstibdadı yıktık, her şeye hakim olduk, diyoruz. Hakikatte ise disiplinsiz, bilgisiz hazırlıksız bir avuç insandan ibaretiz." diye kendilerini eleştirirler.

İttihatçı subaylar Abdülhamit'i Meşrutiyet'in kabulüne zorlamışlardır. Yeni dönemin sözde özgürlük havası romanda eleştiri konusudur:

"Artık rütbe, nişan dağıtmalar yoktu ve günlük Servet-i Fünun'un katılmasıyla sayıları artan bu gazetelerin bütün sütunlarında hürriyet yüceltiliyor, milletin artık hür olduğu olduğu, mutlu olduğu ilan edilerek, bundan dolayı da Padişah'a şükranlar, minnetler sunuluyordu.

Hele İkdam' daki sevinç gösterileri, her satırda birkaç kez tekrarlanan Oh! Oh!larla neredeyse bir hastalık nöbetinin saçmalamalarına, çılgınlıklarına dönmüştü."

Romancı, yeni dönemin getirdiği siyasal boşluğa, deneyimsizliğe parmak basar:

"İttihat ve Terakki ile ona muhalefet etmek üzere kurulan Ahrar partisinin kavgaları artık göklere çıkıyordu. Papazlarını Meşrutiyetin ilk günle-

Osmanlı'da ilk Meclis-i Mebusan

rinde hocaların koluna takmış olan Hıristiyan unsurlarda bağımsızlık hülyaları şahlanmış, Sultan Hamit'in bin dikkat ve özenle yönettiği ettiği Arap ve Arnavutlarda ayrılık emelleri doğmuş, ayrıca da yüzleri din maskesi altında saklı birtakım mürteciler ortaya çıkmıştı.."

Romancı, yeni gelenlerin pek çok yönden eskilere benzediğini gösterir...

Asıl önemli olan, kahramanlarının kişilik özellikleridir. Kendini güçlü kılma, yönetimi elinde tutma güdüsünün sürüklediği yıkım, adım adım okura gösterilir.

Çatışmanın ekseninde eski dönemin yaşlı devlet adamı Mehmet Şahabettin Paşa ve çevresi yer alır. İttihatçıların önde gelenlerinden binbaşı Şefik bu çevreye katılacak, orada çörek-

lenmiş olumsuz yanları, yeni döneme taşıyacaktır.

Abdülhamit döneminde valilik, bakanlık, yapmış Mehmet Şahabettin Paşa, rüşvet yoluyla büyük servet edinmiş, yönetimden uzaklaşmayı hiç istemeyen bir devlet adamıdır. Eğitilmiş, bilgili, görgülü kızı Nimet, onun tutkularını paylaşır. Ona destek olur. Güç kazanma, yönetim gücünü elinde tutma çabasıdadır. Bir gün eninde sonunda sadrazam olmayı düşleyen yaşlı devlet adamının, kendisi kadar tutkulu genç kızının da, çıkarları uğruna en uygunsuz yollardan bile kaçınmadıkları gözlenir.

Paşayla kızı, geçmiş dönemle ilgili hesaplaşmada kendilerinin de zarar göreceklelerinden korkmaktadır. Bir gazete, paşanın maliye bakanlığı sırasında uluslararası bir antlaşma imzalanırken sağladığı haksız kazancı açıklayınca, Nimet, paşa babasını savunan bir yanıtı yayınlamaya çalışırken, partinin konuyla ilgili sorumlusu binbaşıyla tanışır. Güzelliği

Abdülhamit döneminde valilik, bakanlık, yapmış Mehmet Şahabettin Paşa, rüşvet yoluyla büyük servet edinmiş, yönetimden uzaklaşmayı hiç istemeyen bir devlet adamıdır.

kadar bilgisi, görgüsü, ataklığıyla genç subayın gönlünü çeler. Binbaşı Şefik, paşaya, ailesine, onların malvarlığına zarar gelmesini önerir. Paşanın güvenliğini kazanmaya çalışırken aklında olansa, Nimet'le evlenebilmektir. Genç kızın hedefiyse onun yardımıyla paşa babasının siyasette yeniden tırmanışını sağlamaktır. Evlenmeleri için babasına hiç değilse ayan üyeliği verilmesini, Şefik'in de daha güçlü bir konum kazanabilmesi için milletvekili seçilmesini ister.

Bu koşulların yerine getirilmesiyle gerçekleşen evliliği, Nimet babası gibi eşinin de yükselmesi için basamak olarak görür. Yeni görevi sırasında hastalıklı, yaşlı paşanın yaşamı noktalanır. Nimetin yeni tutkusuna ise artık eşinin siyaset basamaklarını tırmanması olacaktır.

İttihatçı subay, eski arkadaşlarının siyasette geri çekilmek zorunda kaldığı bir yenilgi döneminde, tutkulu eşinin yönlendirmesiyle içişleri bakanlığını elde eder. 31 Mart ayaklanmasında -yine Nimet'in iteklemesiyle- saraya gidip sadrazamlığın yanı sıra harbiye ve bahriye bakanlıklarını ister. Nimet'in eşine önerisi şöyledir:

“Kâr ve zararı yüzde yüz bir kumar oyna! Mademki Tevfik Paşa yeni gelecek padişahın sadrazamı kalabilmekten başka bir gaye takip etmiyor, Sultan Hamit'e vaziyeti sen gidip anlat. Büyük bir kan dökülmeksizin sade metanet gösterilmesi, sade kan dökülmekten korkulmadığının anlatılması sayesinde bu derme çatma ordunun geldiği yere yollanabileceğini ona

temin et! Seni iş başına getirirse, yani sadrazamlıkla harbiye ve bahriye bakanlıklarını sana verirse üç dört gün içinde kendisinin taht ve tacını her türlü tehlikeden kurtarabileceği yolunda ona güvence ver!”

Padişah, kendisine gizlice görüşmeye gelmiş olan deneyimsiz İçişleri Bakanını ihtiyatlı bir dille geri çevirir. Şefik’in sarayda uğradığı yenilgiyi öğrenen Nimet, siyaset ipini elinde tutma hevesini bırakmış değildir:

“Ah keşke bizzat saraya gidip Müşfike kadın vasıtasıyla kendimi huzura kabul ettirseydim, ben kendim konuşsaydım.” demekten kendini alamaz!

Nimet’in tasarladığı son önlem, eşini, İstanbul’a yürüten Hareket Ordusuna sığınmaya göndermesidir:

“Bu âciz, tereddütler içinde çırpınan sadrazamdan hiçbir hayır ummadığını, gizlice İstanbul’dan ayrılmayı zorunlu gördüğünü onlara açıkla,” der. Eski İttihatçı subayın anlattıklarını eski arkadaşları elbette inandırıcı bulmazlar. Gazeteler, “İçişleri bakanının, Hareket Ordusuna katılmaya kalkışmışsa da daha önce Yıldız’a giderek birtakım caniyane tekliflere kalkıştığı hakkında ele deliller geçtiği için muhakemesi daha sonra yapılmak üzere Ayastafanos’ta (Yeşilköy’de) tevkif ve hapsedildiği...”ni yazar.

“Bıçareyi kendi ayağı ile ölüme gönderdim!” diye yakınan Nimet, bir yabancı elçiliğin yardımıyla, bir gemi-

ye binerek Odessa’ya kaçar... Nimet, Şahabettin Paşa’nın artık yaşamda olmayan ilk eşinden olan kızıdır. Paşa daha sonra İzzet Hanımla evlenmiştir. Kocası kendisine göstermediği ilgiyi Nimet’e gösterdiği için İzzet Hanım, genç kıza karşı kin ve kıskançlık duygularıyla doludur. Öte yandan baba ile kızın birbirlerine aşırı düşkünlüğü onu sevgisiz bir ortama sürüklerken Kâhya Hilmi Efendinin ağına düşürmüştür. Kâhya ile hanımı arasında yasak aşk oluşmuştur. Ancak kâhyanın gözü gerçekte hanımın parasındadır. Paşanın ölümünden sonra Nimeti, üvey annesiyle asalak kâhyadan kurtulma savaşımları içine görürüz.

Nahit Sırrı Örik, 20. yüzyıl başında yaşanan siyasal olayları eleştiri süzgecinden geçirerek anlatırken, insan davranışlarını, tutkuları, toplumsal bozuklukları da sergilemiştir. •

konurertop@butundunya.com.tr

Evrensel Bakış Açısı
Gürbüz Evren

İslam'da Doğru Bilinen Yanlışlar²

İslam'da doğru bilen yanlışlar; Cihad, ne kutsal savaştır ne de şiddet. "İslam'da Doğru Bilinen Yanlışlar" başlıklı yazımı anımsayanlar olacaktır. Bütün Dünya'da, birkaç ay önce yayınlanan yazıda, bu hassas konuyu fırsat buldukça ele alacağımı belirtmiştim. İslam'da doğru bilinen yanlışları, sureler ve ayetler üzerinden değerlendirmeye gayret ediyorum. Bu yazıda da, gerek İslam dünyasındaki bazı çevrelerde gerekse İslam karşıtı radikal kesimlerde ısrarla dile getirilen ve Müslümanların yanlış tanınmasına yol açan konulardan olan Cihad'ı değerlendireceğim.

Öncelikle belirtmekte yarar var, sadece İslam dini değil Hıristiyanlık ve Musevilik de savaşa, şiddete, öldürmeye karşıdır. Barıştan, kardeşlikten ve hoşgörüden yanadır. Bu dinlerin kutsal kitapları da, savaş ve şiddeti dışlayan mesajlarla doludur. Peygamberleri de, bu mesajları konuşmalarında aktarırlar. İslam dininin sözcüsü hatta avukatı olma iddiasındaki bazı çevreler, Cihad

için "Kutsal Savaş" demektedir. Söz konusu çevrelerden çıkan örgütler, dünyanın dört bir yanında düzenledikleri saldırıları Cihad kavramı içine oturtarak, Kutsal Savaş verdiklerini savunurlar.

Cihad'ı şiddetle ilişkilendirerek anlatanlar ve bunu uygulayanlar, İslam'ın saldırgan, yakıp yıkan, öldüren bir din olarak algılanmasına yol açarlar. Bu durum, Batılı medyada, Müs-

İslam dini, savaş durumları dışında, şiddet uygulanmasına izin vermediğini Kuran'daki birçok ayette açıkça ortaya koymuştur.

lümanların şiddet yanlısı olarak tanı-
tacak haberlerin yapılmasına neden
olur. Oysa İslam dini, savaş durumları
dışında, şiddet uygulanmasına izin
vermediğini Kuran'daki birçok ayette
açıkça ortaya koymuştur.

Her şeyden önce Cihad'ın
Arapça'da "Çaba harcamak"
"Mücadele Etmek" anlamı-
na geldiğini söylemek gerekir. Yani
bu kavramdan Kutsal Savaş tanımla-
ması üretmek mümkün değildir. Çün-
kü söz konusu tanımlamanın karşılığı
zaten "Harb El Mukaddese" olarak
Arapçada yer almaktadır.

Cihad'ın İslam dışı olanlara savaş
açılması, Allah için savaşılması şeklin-

de değerlendirilmesine ise Peygamber
Hazreti Muhammet'in hadislerinin ve
Kuran'daki bazı ayetlerin ısrarla içeri-
ğinden saptırılarak yanlış yorumlan-
ması yol açmaktadır. Cihad'ın İslam
için kâfirlere savaş ilan etmek olduğu-
nu savunanlar, Bakara, Al-i İmran,
Nisa, Maide, Enfal, Tevbe, Nahl, Hac,
Furkan, Ankebut, Hucurat, Mümtehi-
ne, Saf, Tahrim, Nur, Neml, Fetih,
Hadid, Haşr ve Muhammed surelerin-
deki bazı ayetlere atıfta bulunurlar.
Söz konusu ayetlerde geçen Cihad ve
Savaş kelimelerinin, "Çaba harcamak",
"Mücadele etmek" ve "Kital" anlamı-
na geldiğini göz ardı ederek, yap-
tıkları yanlış yorumlara, eğitimsiz
ve bilgisiz kitleleri inandırırlar.
Cihad için yola çıktıklarını söyle-
yenler, "Allah için savaşıklarını"
öne sürüp, bunun kaynağı olarak örne-

**Her şeyden önce
Cihad'ın Arapça'da "Çaba
harcamak" "Mücadele
Etmek" anlamına geldiğini
söylemek gerekir. Yani
bu kavramdan
Kutsal Savaş
tanımlaması
üretmek mümkün
değildir.**

ğin, Bakara Suresi 191. Ayeti gösterir-
ler. Üstelik ayetin sadece, "Onları her
nerede yakalarsanız öldürün" ifadele-
rini öne çıkarırlar. Zaten konunun püf
noktası da buradadır, çünkü İslam adına

birçok masum insanın ölümüne yol açan saldırıları düzenleyenler, ayetin ikinci bölümünü ısrarla yok sayarlar.

Söz konusu ikinci bölüm ise “Onların sizi çıkardığı yerden siz de onları çıkarın. Unutmayın ki, baskı ve zulüm öldürmekten daha kötüdür” der.

Hepsinden önemlisi, bu ayetin bir başka özelliği de sadece savaş zamanlarını anlatmasıdır.

Enam Suresinin 6. Ayetinde, “Allah’ın kutsal ilan ettiği insan yaşamına, adalet yolu dışında kıymayın” ifadeleri, önemli uyarılardan biridir.

Nahl Suresi 16 ayette, Cihad yani “Çaba harcamak, mücadele etmek” kavramı kullanılarak, Müslümanlara, “Rabbinin yoluna bilgi ile ve güzel öğütlerle davet et; inanmayanlarla en güzel yöntemlerle mücadele et (çaba harca)” denilmiştir.

Cihad yani "mücadele etmek, çaba harcamak" kavramı için bir diğer somut örnek ise “Zulmedenlerin dışındakilerle, Ehli Kitap olanlarla en güzel yöntemleri kullanarak mücadele edin” şeklinde özetleyebileceğimiz, Ankebut Suresi 29. Ayettir. Yine aynı ayetin devamında, “Kim Cihad ederse, yalnızca kendi nefsi için Cihad etmiş olur” denilerek bir kişinin kendi iyiliği

için yapması gereken mücadeleye, harcaması gereken çabaya dikkat çekilmiştir.

Kuran’da Cihad’ın dışında, "savaş" anlamının yüklenebileceği kavram ise Kital’dir. İslam felsefesi açısından bakıldığında, Cihad, yani çaba göstermek teşvik edilirken, Kital sadece belli durumlarda izin verilen bir eylemdir. Ancak yine de bu kavramda da öldürme değil, saygı ve uyarı vardır. Enam Suresinin 6. Ayetinde, “Allah’ın kutsal ilan ettiği insan yaşamına, adalet yolu dışında kıymayın” ifadeleri, önemli uyarılardan biridir. Bunun dışında, bir başka önemli uyarı da, Maide Suresi 5. Ayetteki, “Kim bir insanı öldürürse, bütün insanları öldürmüş gibidir” sözleriyle verilmiştir.

"Peki, savaş ve buna bağlı olarak öldürme izni Kuran’da yok mudur?"

Enam Suresinin 6. Ayetinde, “Allah’ın kutsal ilan ettiği insan yaşamına, adalet yolu dışında kıymayın” ifadeleri, önemli uyarılardan biridir.

Emevilerin politikası, devleti büyütmek, yeni topraklar ele geçirmek olduğu içindir ki, **o dönemde yapılan genişleme amaçlı savaşlar, bugün Cihad'ı savunanlara referans olmuştur.**

sorusunu soranlar da çıkacaktır.

Hac Suresi 22. Ayet, bu sorunun yanıtını şöyle veriyor; “Kendilerine savaş açılanlara izin verilmiştir. Allah onları destekleyecek güçtedir. Kim bir hayat kurtarırsa tüm insanlığı kurtarmış gibi olacaktır....”

Görüldüğü gibi Kital yani öldürmenin olduğu savaş durumuna bile toplumun temel haklarının ihlal edilmesi ve meşru müdafaa hallerinde izin verilmektedir. Ancak buradaki ince çizgiye de dikkat etmek gerekir. Çünkü İslam'ın yayılması için Kuran'da savaş emri verildiğini işaret eden bir unsur bulmak mümkün değildir. Hiçbir ayette bunu çağrıştıracak bir ifade yoktur. “Gidin, savaşın, inanmayanları öldürün” şeklindeki bir anlayışı çağrıştıran emirler, öneriler Kuran'da yoktur.

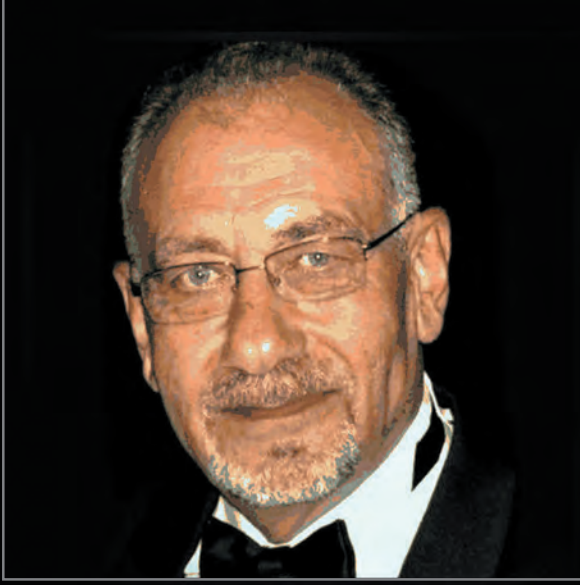
Emevilerin politikası, devleti büyütmek, yeni topraklar ele geçirmek olduğu içindir ki, o dönemde yapılan genişleme amaçlı savaşlar, bugün Cihad'ı savunanlara referans olmuştur. Bu da İslam dinini, Emevi anlayışa hapsetmek isteyenlerin işine yaramaktadır. Cihad'ın Kutsal Savaş oldu-

ğunu savunarak, İslam'ın şiddetle anılmasına yol açanlar, Müslümanları kendilerine inandırmak için Peygamber Hazreti Muhammet'in hadislerini de gerçek anlamlarından saptırarak kullanırlar.

Cihad'a gerçek anlamının dışında başka manalar yükleyenler, İslam'ın felsefesini bilmeyenlerdir. İşte bu nedenle, özette söylemek gerekirse, Cihad, Müslümanların, içinde buldukları toplumun, yaşadıkları ülkenin her alanda gelişimini sağlayacak çabayı göstermeleri, mücadele etmeleri demektir. Kuran'ın Alâk Suresinin ilk ayeti “Oku” diye başlar. Oku aslında "anla" demektir. Okumayı yani anlamayı dışlayanlar yüzündendir ki, İslam dininde olmayanların varmış gibi gösterilmesine inanların sayısı çoktur.

Konuyu bir başka yazıda, Hazreti Muhammet'in hadisleri, İslam düşünürlerinin görüşleri ve onların kitapları ışığında ele alacağız. Yazıyı Hazreti Muhammet'in şu anlamlı hadisi ile tamamlayalım; “Cihad'ın en üstünü, zalim hükümdara karşı doğruyu söylemektir.” •

gurbuzevren@butundunya.com.tr

Yazarımız

ÇETİN İMİR'İ YİTİRDİK

(01.01.1946 - 31.10.2013)

Unutmayacağız, Özlemlerle Anacağız.

Kültür ve Sanat Dünyasından

Tekin Özerem

İki Yıldız Daha Kaydı...

İki yıldız daha kaydı bu yıl eylül ayının son günlerinde sanat dünyasından; hem de peş peşe: Önce **Tuncel Kurtiz**, ertesi gün **Turgut Özakman**.

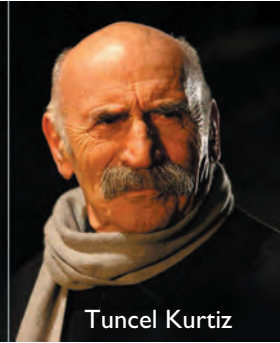
Ülkemizin tiyatro ve sinema sanatına önemli katkıları olan iki güzel insan.

Türkiye Radyo Televizyon Kurumu'nun kuruluş yıllarında, belki de radyo yayıncılığı tarihinin en kısa ve en

özlü programı "Bizi Dinler misiniz?" diye bir program yayınlanırdı her hafta Ankara Radyosu'nda. Hâlâ anımsa-

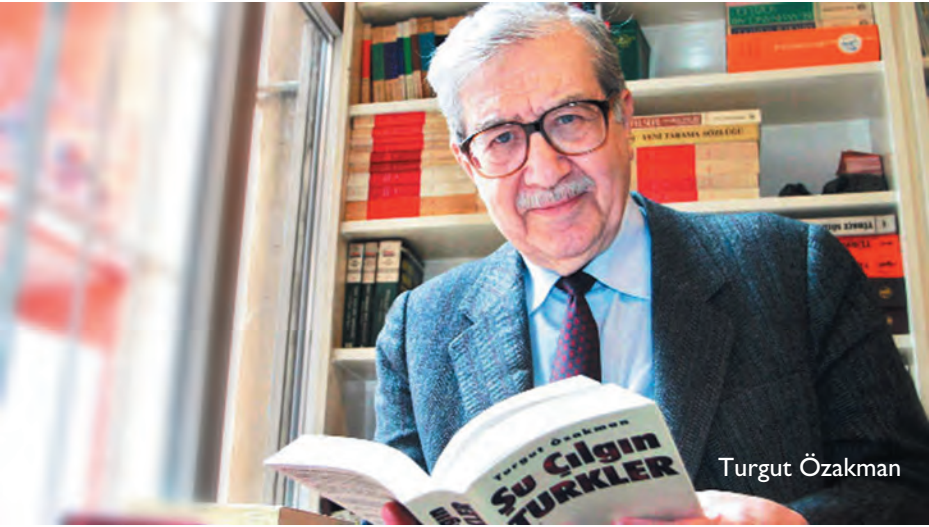

Turgut Özakman

Tuncel Kurtiz

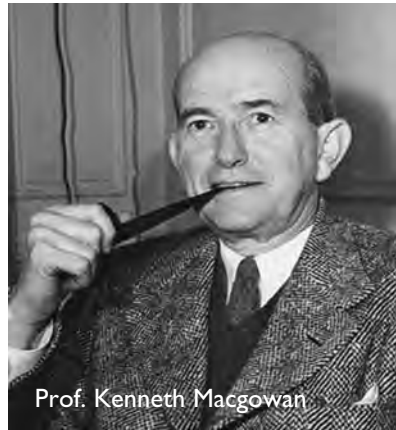
duğım kısa bir sinyal müziği ile başlar, beş dakika sürer; yine aynı müzikle sona ererdi. Beş dakika! Neler sığmaz-

dı ki o kısacık zamana? Atatürk Devrimleri'nin önem ve anlamından tutun da çağdaş bağımsız bir insan, çağdaş ve bağımsız bir ülke olmanın ne demek olduğuna varıncaya kadar, ülkenin o gününe ve geleceğine dair söylenebilecek her şey... Ne program yapımcısının, ne de ikna edici, inandırıcı ve güven verici sesin sahibinin adı anons edilirdi.

Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Tiyatro Kürsüsü üçüncü sınıfta, oyun yazarlığı dersimizin ilkinde, “Merhaba” diye bizi selamladığında öğrenmiştim o sesin öğrencisi olacağım, oyunlarının bir kısmını okuduğum Turgut Özakman'ın sesi olduğunu. O yıllarda TRT Merkez Program Daire Başkanı idi. Sonra da Genel Müdür Program Yardımcısı oldu. Meğer o hazırlayıp seslendirmiş gazetelerin başyazarları gibi pazar sabahları yayınlanan “Bizi Dinler misiniz?”

programını. Ankara Hukuk Fakültesi'nden mezun olduktan sonra Köln Üniversitesi Tiyatro Bilimi Enstitüsü'ne devam eden, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tiyatro Enstitüsü'nde Profesör Kenneth Macgowan'ın* “Oyun Yazarlığı” seminerlerine Çetin Altan, Orhan Asena, Refik Erduran, Nazım Kuşunlu, Aziz Nesin, Sevgi Sanlı, Cahit Atay ve Hidayet Sayın ile birlik-

te katılan Turgut Özakman'ı öğrencisi olduğum, TRT'de birlikte çalıştığımız yıllarda çok daha yakından tanıdım. Devlet Tiyatroları Genel Müdürü, Radyo ve Televizyon Yüksek Kurulu Üyesi ve Başkan Yardımcısı olarak görev yaptığı yıllarda da öğrenci öğretmen, ağabey kardeş ilişkimiz hep devam etti. İlk tanıdığım günden aramızdan ayrılıncaya kadar hep öğretmenim oldu.

Sadece oyun yazarı ve radyo programcısı değildi Turgut Özakman. Senaryo yazarı, araştırma ve incelemeci, donanımlı ve yetkin bir öğretmendi. Üstün hizmetleri nedeniyle de Anadolu Üniversitesi, Ege Üniversitesi ve Ankara Üniversitesi tarafından 'fahri doktor' unvanına layık görülmüştü.

On altı yaşında yazdığı “Masum Katiller” den sonra kaleme aldığı Pembe Evin Kaderi, 1951 yılında Devlet Tiyatrosu tarafından sahnelendi. Yazdığı onca tiyatro oyunu, radyo programı ve film senaryosundan sonra da “Şu Çılgın Türkler” romanı ile sesini tüm ülkeye duyurmayı başardı. Onun hayatının en çılgın projesiydi “Şu Çılgın Türkler”. Yıllarca, bir karınca gibi sabırla araştırıp, biriktirdiği yakın tarihimiz ile ilgili bilgi ve belgeler; 1989 yılında, Ziya Öztan'ın yönetmenliğini yaptığı “Kurtuluş” filminin senaryosu ile filizlenip gün yüzüne çıktı. Bunu 1998 yılında yazdığı yine Ziya Öztan'ın yönettiği “Cumhuriyet” filminin senaryosu izledi. 2006 yılında tamamlayabildiği “Şu Çılgın Türkler”de tüm yakın tarihimizdeki araştırma

Turgut Özakman'ın, Şu Çılgın Türkler adlı kitabı

“Şu Çılgın Türkler” Turgut Özakman'ın yakın tarihimizdeki araştırma ve incelemelerini taçlandı- ran bir başyapıt oldu.

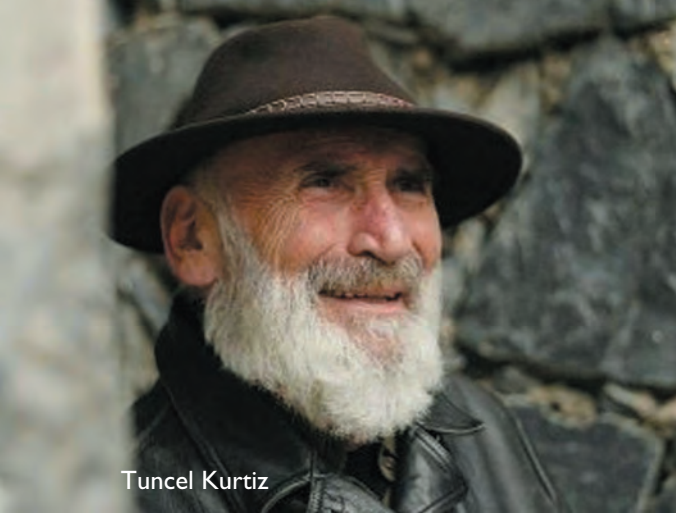
ve incelemelerini taçlandıran bir başyapıt oldu.

Turgut Özakman'ı “Şu Çılgın Türkler” ile tanıdı Türkiye. Umarım oyunları, araştırma ve incelemeleriyle daha da yakından tanınır. Dilerim, Oyun ve Senaryo Yazma Tekniği adlı eserinden yararlanan genç oyun ve senaryo yazarları, onun gibi “Bizi Dinler misiniz?” diyerek yola çıkıp ülkemiz ve dünya sanatına, yarınlarımıza katkıda bulunurlar.

Okadar çok söylenecek, yazılacak şey var ki sevgili öğretmenim, meslektaşım ve ustam Turgut Özakman hakkında, bu yazının sınırları içinde ne yazık ki sığdırmam mümkün değil. Ama bir şey daha -o da tarihe not düşmek için- demeden edemeyeceğim: Bu kez insanlarımız Turgut

Özakman'ı iyi dinleyip, dediğini, ne demek istediğini biraz anladılar galiba ...

sözcünün oyunculuk gücü, öylesine etkileyici, öylesine şaşırtıcıydı ki oyun bittiğinde oturduğum koltuktan bir süre kalkamamıştım.

Tuncel Kurtiz

“Sandalyeler” de - o yıllarda henüz yayınlanmıyor olsa da Turgut Özakman'ın “Bizi Dinler misiniz?” programının bir başka şekliydi sanki. Oyunda, “Bizi Dinler misiniz?” diyenler, karanlıklar içinde seyreden gemilere yol gösteren bir deniz fenerinde ömür tüketmiş yaşlı fener bekçisi ile karıştıydı. Dünyanın dört bir tarafından davet

Tuncel Kurtiz'i de ilk kez 1962 yılında, Kent Oyuncuları'nın Eugene Ionesco'nun “Sandalyeler” ve “Ders” adlı tek perdelik iki oyunla İzmir'e turneye geldiklerinde bir zamanların İkbâl Sineması'nın balkonundan seyrettim. Giderek sahneyi dolduran hayali davetlileri saymazsak üç kişilik bir oyundu “Sandalyeler.”

Yıldız Kenter ve Müşfik Kenter'in baş rollerini paylaştığı bu oyunda küçük bir rol, “sözcü” rolü idi Tuncel Kurtiz'in oynadığı. Kenter kardeşlerin olağan üstü oyunculuklarının yanı sıra, siyah takım elbisesi ve siyah pelerini ile seyircilerin arasından ağır ağır yürüyerek sahnedeki yerini alan, garip anlaşılmas sesler çıkararak bir şeyler söylemeye çalışan bu dilsiz

ettikleri mevki sahibi önemli kişilere, mesajlarını iletmek üzere görevlendirdikleri sözcü de bir dilsiz...

Belki de mesaj çok yoğun ve bir o kadar girift olduğu için sözcünün ağzından dökülen sözler kendiliğinden anlaşılması zor bir senfoniye dönüşmüştü. Ya da sözcü dilsiz değil di de ilettiği mesajı algılayamayacak kadar biz sağırдық.

Tuncel Kurtiz'i ikinci kez 1967 yılında Umur Bugay, Aydın Engin, Tuncer Necmioğlu, ve Müjdat Gezen'le birlikte kurdukları Halk Oyuncuları'nın “Devri Süleyman” adlı oyununda, sonraki yıllarda da bir çok filmde izledim. Tunç Okan'ın senaryosunu yazıp yönettiği “Otobüs”ü seyrettikten sonra oyuncululuğuna olan inancım ve hayranlığım daha da arttı. Senaryo-

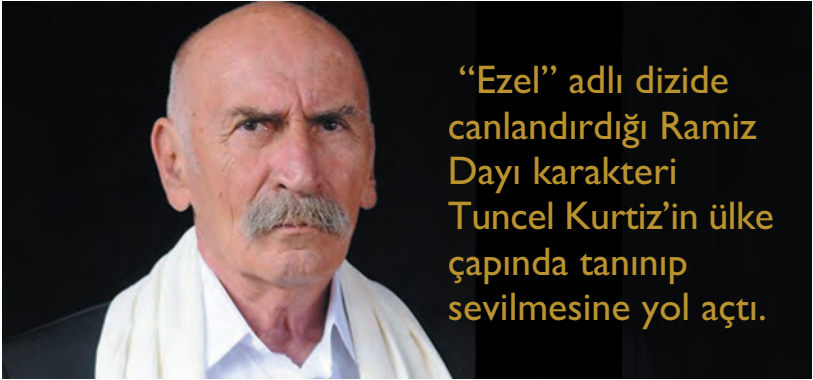
sunu Yılmaz Güney'in yazdığı, Zeki Ökten'in yönettiği "Sürü" filmi ile de sinema seyircilerinin gönlünde taht kurdu.

Tiyatro oyunculuğuna 1958 yılında Dormen Tiyatrosu'nda Zafer Madalyası adlı oyunla, sinema oyunculuğuna da 1964 yılında Şeytanın Uşakları adlı filmle başlayan Tuncel Kurtiz, oyunculuk kariyerini yurt içinde ve yurt dışında - ABD, İsveç ve Almanya'da - sürdürüp çok sayıda oyun, film ve televizyon dizisinde önemli işler başardı; ödüller kazandı. Aynı zamanda senaristlik ve yapımcılık da yaptı. Anılarını da "Bölük Pörçük" adını verdiği bir kitabında topladı. Onca çabaya, bunca emeğe rağmen yaşamının son yıllarındaki kadar tanınıp sevilmedi. "Ezel" adlı dizide canlandırdığı Ramiz Dayı karakteri onun

Tuncel Kurtiz'i yıllar önce Tunç Okan'ın Otobüs isimli filminde izlemiştik

miş mumlarla aydınlanmış bir dairenin ortasında bir başına oynadığı "Şeyh Bedrettin Destanı"nda seyretmiştim. Ondan sonra da -eğer yanılmıyorsam- ülkemizde hiç tiyatro yapmadı. Uzun yıllar yurt dışında sürdürdü yaşamını.

"Ezel" adlı dizide canlandırdığı Ramiz Dayı karakteri Tuncel Kurtiz'in ülke çapında tanınıp sevilmesine yol açtı.

ülke çapında tanınıp sevilmesine yol açtı. Tıpkı Turgut Özakman'ın "Şu Çılgın Türkler"i ile tanınıp ünlenmesi gibi.

Tuncel Kurtiz'i son kez yıllar önce Ankara'da, mekan nedeni ile az sayıda seyirci ile buluştuğu yere dizil-

Yurda döndükten sonra hoş bir hayalin etrafında dolandım bir süre: Sandalyeler'i aynı kadro ile yeniden sahneye koymaktı hayalim. Müşfik Kenter de Yıldız Kenter de yıllar önce canlandırdıkları karakterlerin yaşlarındaydılar. Sözcünün

yaşı da pek önemli değildi. Ama olmadı. Müşfik Kenter aniden aramızdan ayrılınca bu istek bir hayalden öteye geçemedi. Eğer bu arzum gerçekleşebilseydi Tuncel Kurtiz'i yakından tanıma şansını da bulmuş olacaktım. Olmadı. Ben kendisini daha çok bir seyirci olarak hayranlıkla izleyip, takdir ettim.

Ne zaman sahneden bir yıldız kaysa, aklıma hep Haldun Taner'in "Sersem Kocanın Kurnaz Karısı" nda -Münir Özkul'dan seyretmeye doyamadığım- Tovmas Fasulyeciyan'ın oyunun sonunda söylediği

sözler gelir: "(...) Zaten aktör dediğin nedir ki? Oynarken varızdır, yok olunca da sesimiz bu boş kubbede bir hoş seda olarak kalır. Bir zaman sonra da unutulur gider. Olsa olsa eski program dergilerinde soluk birer hayal olur kalırız. (...)"

Biraz zor olacak tüm kayan yıldızlar gibi Özakman ve Kurtiz'in yokluklarına alışmak; ama en azından dostları, okuyucuları, seyircileri olarak biz yaşadıkça onları da hep sevgi ile anıp hatırlayacağız...

tekinozertem@butundunya.com.tr

(*) *Kenneth Macgowan, 1888-1963
Professor of Theater Arts*

ÖĞRENDİM Kİ...

- *Öğrendim ki, kimseyi sizi sevmeye zorlayamazsınız, kendinizi seviyecek insan yapabilirsiniz. Gerisini karşı tarafa bırakırsınız.*
- *Öğrendim ki, sevimlilik yaparak 15 dakika kazanmak olası, ama sonrası için birşeyler bilmek gerek.*
- *Öğrendim ki, tüm sevdiklerinle iyi ayrılmak gerek, hangisi son görüşme olacak bilemiyorsun. Ya son bu kez ise...*
- *Öğrendim ki, kahraman dediğimiz insanlar birşey yapılması gerektiğinde, yapılması gerekeni koşullar ne olursa olsun yapanlar.*
- *Öğrendim ki, affetmeyi öğrenmek deneyerek oluyor.*
- *Öğrendim ki, kimileri sizi çok seviyor, ama bunu nasıl göstereceğini bilemiyor.*
- *Öğrendim ki, ne denli ilgi ve özen gösterirseniz gösterin, kimileri hiç karşılık vermiyor.*
- *Öğrendim ki, iki insan aynı şeye bakıp tümüyle farklı şeyler görebilir.*
- *Öğrendim ki, âşık olmanın ve aşkı yaşamının çok çeşidi vardır.*

SPOR VE KÜLTÜR

İngiltere'nin en eski futbol takımlarından Nottingham Forest, çok sıkıntılı bir sezon geçirmiş ve puan sıralamasının en alt üç takımından biri olmuştu.

Bu; Forest'in düşmeye yakın bir çizgide olduğunu, Bristol City karşılaşmasının mutlaka kazanılması gerektiğini vurguluyordu. Nottingham kenti o gün tarihi günlerinden birini yaşıyordu. Stat 28 bin 500 kişilik seyirci kapasitesini doldurmuştu.

Taraftarın olağanüstü desteği ve oyuncuların gayreti Nottingham Forest takımının ne galibiyetine yetti ve ne de bir alt kümeye düşmesini engelleyebildi. Stat bir süre çok anlamlı bir sessizliğe büründü. Sonra; binlerce taraftar ayağa kalktı, küme düşen takımlarını kulakları çınlatan bir coşku ile yeni ligine yolcu etti. Nottingham Forest'li taraftarlar, takımlarının bu denli sıkıntılarında birlikte söylemeyi artık gelenek haline getirdikleri marşlarını söylüyorlardı:

"Üzülme Forest, sakın üzülme. Sen geri döneceksin ve bizi mutlu edeceksin, üzülme, sakın üzülme."

Taraftarlar bununla da yetinmedi, konuk takım Bristol City oyuncularını alkışlarla uğurladı ve sonra koşar adımlarla sahaya indi.

Dakikalarca süren birliktelik coşkusu bu kez formaları terden sıırılsıklam oyuncularla kucaklaşarak bir bütün oluverdi. Bu olağanüstü görüntüler, maçı İngiltere’de Nottingham kentinde izleyen rahmetli Doğan Koloğlu ağabeyimizi inanılmaz bir çizgiye taşımıştı. Aradan yıllar geçmesine karşın, bu olayı “Ben böyle birşey görmedim arkadaşlar” diyerek sürekli anlatırdı...

Spor kültürünü özümsemiş bir ülkenin, Nottingham kentinde yaşananları; bu kültürü almamış, almak için özveride bulunmamış ve kulüp yönetimlerince teşvik edilmemiş Türk futbol seyircisiyle özdeştirebilmeniz, ne yazık ki olası değildir. Demeç salvoları ile taraftarı rakibe karşı, "kin ve nefret " krizine sokan kendini bilmezler ne acıdır ki "Vur, kır, parçala, bu maçı kazan!" şeklindeki savaş çılgınlığına benzer sloganlara protokol tribünlerinden eşlik ediyorlar.

İspanya'nın iki ünlü kulübü Real Madrid ile Barcelona'nın rekabeti futbol sahalarından spor salonlarına değin uzanır. İki kulüp etek dolusu para-

lar harcayarak kadrolarını dünyanın en ünlü basketbolcularıyla zenginleştirir. Barcelona kentinin duruşu, Katalan milliyetçiliğinin, General Franco'nun yıllar süren faşist yönetimine bir başkaldırısı gibi yorumlanır. Ancak böylesine soğuk bir savaşın, maç öncesi, sırası ve sonrasındaki görüntülerinde spor kültürünün mutlak egemenliği gözlenir. 1993 yılında Barcelona kentindeki şampiyonluk karşılaşmasında yaşanan olaylar, karşıt görüşlü ve siyasi kinleri tavan yapmalarına rağmen iki toplumun neden büyük camialar olduğunun sanırım bir göstergesidir.

Barselona potası altında ve "rebound" alma uğraşı sırasında, Real Madrid'in Yugoslav oyuncu İvan Nevriç'in ev sahibi takım oyuncusunun gırtlakını sıkmasının hemen ardından yaşananları şöyle sıralayabiliriz.

Real Madrid antrenörü Escuante oyuncuyu yanına çağırdı, yaptığı centilmenlik dışı hareketi bir kez daha gösterdi ve aynı oyuncuyu kenara aldı. Escuante bununla da yetinmedi. Barcelona yedek kulübesine gitti, meslektaşından özür diledi, yetmedi seyircilere özür içerikli hareketlerle oyunun tansiyonunu düşürdü.

Karşılaşmanın ikinci yarısında Real Madrid takımında olayın kahramanı Nevriç yoktu. Merak ettiler, sordular. Yanıt çok ilginçti. Maçı Barcelona başkanı ile izleyen Real Madrid

Futbolun evrensel boyutlarında ve anayasasında, "Ölmeye geldik" şeklinde bir slogan yoktur.

kulübü başkan vekili Juan Torres Alverda, Yugoslav oyuncunun ikinci yarıda oyuna girmemesini ve ilk uçakla Madrid'e gönderilmesini istemiş.

Sonuç; Nevriç'in sözleşmesinin feshine değin uzandı. Real Madrid kulübü olaydan bir kaç gün sonra resmi bir açıklama yaptı.

Açıklamada şöyle deniliyordu; "Ezeli rakibimiz ve İspanyanın bir parçası Barcelona kentinde, bizim oyuncumuzun neden olduğu olaydan son derece üzüntü duyduğumuzu belirtiyoruz. İki kulüp arasında yaşanan ve yaşanacaklar, kulübümüzün anlayışı ile örtüşmediği sürece Real Madrid kulübü, bu tip kararları almaya devam edecektir."

Spor kültürünün gelişmediği ülkemizde benzer olayların, kulüpler, yönetim kadroları, taraftarlar ve de spor medyası açısından değerlendirilmesi ilginç olurdu kuşkusuz. Olayın çok abartıldığı, sonuçta iki oyuncu arasında geçen centilmenlik dışı olayın büyütüldüğü iddia edilir ve kılıfına uydurulurdu. Olay çıkar çatışması ne-

deniyle, karşılıklı dayatma ve zorlama sınırlarına uzandığında devreye girmesi gereken etik değerlerin yokluğu nedeniyle bir büyük kaos da yaşanırdı. İki kulübün, yetkili ağızları söylenmedik söz bırakmazlardı...

Spor kültürümüzün gelişmesi elbetteki en büyük arzumuz. Kendi ülkemizde ya da dışarıda oynadığımız ulusal karşılaşmaların bir çoğunda, yaptığımız taşkınlıklar nedeniyle aldığımız cezaları sıralamaya kalksak noktayı koymamız güçleşir. Yetkili kuruluşların, spor kültürümüzü yay-

Yetkili kuruluşların, spor kültürümüzü yaygınlaştırmak adına ortaya koydukları çabaların da yetersiz olduğunu düşünmekteyim.

gınlaştırmak adına ortaya koydukları çabaların da yetersiz olduğunu düşünmekteyim. Okumayı pek sevmeyen, günlük yayın organlarını bile göz ucu ile geçiştiren bir toplumun eline kalınca kitaplar sıkıştırarak, "Al oku, spor kültürünü öğren" demek, "deve-hendek" deyimini anımsatır.

Simdi şapkamızı önümüze koyup düşünmeliyiz. Bu ülke insanı, futbol taraftarı ya da spor severleri, öncelikle fanatizm olgusunu aşağılara çekmek zorundadır. Futbolun evrensel boyutlarında ve anayasasında, "Ölmeye geldik" şeklinde bir slogan yoktur. Kesici aletleri oyun alanlarına, spor salonlarına sokma için gayretli olmak da yoktur. İşi çıkarından

çıkarıp, canından çok sevdiğini iddia ettiği takımına, saha kapatma veya seyircisiz oynama cezası verilmesini sağlamak da yoktur.

Kan akıtmak, genç insanları öldürmek, sakat bırakmak hiç yoktur. Spor Kültüründe, Nottingham Forest takımının sahip olduğu taraftar vardır.

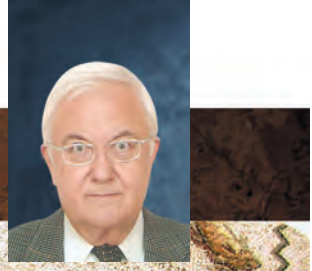
Sporun centilmenlik, kardeşlik duygularını geliştiren bir araç olduğu vardır. Sporcusunu kenara alan, ilk uçakla kentine gönderen ve etik değerlere saygılı bir kültürü benimsemek vardır...

Ya bunları yapacağız, ya da kılıpımızı kıpırdatmadan olumsuzluk duvarlarını yeni tuğlalarla örüp yükselterek günü gün etmeyi sürdüreceğiz...•
metingoren@butundunya.com.tr

İLGİNÇ DAVA KONULARI

- *Kara Waltoni 3,5 dolarlık giriş ücretini ödemediği gece kulübüne tuvalet penceresinden girmeye çalışırken düşüp dişlerini kırar. Walton olaydan kulübü sorumlu tutup dava eder ve 12 bin dolar tazminat kazanır, tabii hastane masraflarını da ödetir.*
- *Philadelphia'da bir restaurant, mekan içinde kayarak düşen ve kuyruk sokumu kemiğini kıran müşterisi Amber Carson'a 113 bin 500 dolar tazminat ödemeye mahkum edilir. Carson, restaurantta tartıştığı sevgilisine attığı meşrubat şişesine 30 saniye sonra basıp düşmüştür.*
- *Terrence Dickson, soyduktan sonra garajı kullanarak çıkmaya çalıştığı evden, garajın otomatik kapısının bozuk olması nedeniyle çıkamayınca, geri dönüp evin girişinden çıkmaya çalışır ama kapı kilitli olduğu için garajda mahsur kalır. Ev sahiplerinin tatilde olması nedeniyle Dickson, garajda kuru köpek maması ve kola ile 8 gün geçirir. Dickson, bunalıma girmesine neden olduğu için ev sahibini dava eder ve 500 bin dolar tazminat almaya hak kazanır.*

Odyssseus'un Truva'dan Dönüşü ve Odysseia 2

Geçen sayımızda başladığımız ve eve dönüş yolculuğunun 4. durağı olan Aiolos'un adasından kovulmasıyla ara verdiğimiz Odysseus'un çileli yol serüvenini anlatmayı sürdürüyoruz.

Durak 5: Laestrygonların ülkesi

A Aiolos tarafından kovulan Odysseus ve gemileri altı gün yol aldıktan sonra bir adaya varırlar. Sakin ve doğal dalgakıranlı görünümüyle güven veren bir limanda dinlenmek isterler. Odysseus yine tedbirli davranıp gemilerden birini limanın dışında bırakarak karaya çıkar. Limana

Kapak görseli: Odysseus gemi direğine bağlı olarak sirenlerin yanından geçiyor. (Antik Roma mozaiği)

girmiş olan diğer gemilerdeki adamlar karaya ayak basar basmaz saldırıya Laestrygonlar dev gibi vahşi insanlardır. Attıkları kayalarla liman içindeki gemileri parçalar, içindekileri öldürürler. Sağ kalabilenler limanın dışındaki gemiye doluşur; can havliyle küreklere asılıp adadan kaçarlar.

Durak 6: Circe (Kirke)'nin adası

Yolculuğunu tek gemiyle sürdüren Odysseus'un yolu bu kez Kirke ile kesişir. Güneş tanrı Helios'un kızı ve büyücü veya cadı tanrıça olarak tanınan Kirke İtalya'nın orta-batı kıyılarındaki bir adada (veya burunda) tek başına yaşamaktadır. Issız gözüken adada dolaşırken uzaklarda bacası tüten bir ev gören Odysseus birkaç adamını keşfe gönderir. Adamlar eve yaklaştıklarında etraflarını aslan, kaplan ve kurt gibi yabanıl, fakat evcil görünümlü hayvanlar kuşatır. Aslında bu hayvanlar adaya yolu düşen ve Kirke'nin büyü yetisiyle ve otlardan yaptığı yiyecek ve içeceklerle hayvana

Aslında bu hayvanlar adaya yolu düşen ve Kirke'nin büyü yetisiyle ve otlardan yaptığı yiyecek ve içeceklerle hayvana dönüştürdüğü insanlardır.

dönüştürdüğü insanlardır. Kirke'nin evine davet edip dostça karşıladığı ve onun yiyecek ve içecek ikramlarıyla kendilerinden geçen Odysseus'un adamları çok geçmeden kendilerini domuzların arasında bulurlar.

Odysseus ise Hermes'in yardımıyla Kirke'nin kötücüllüğünden nasıl kaçınacağını öğrendiği için onun ikramlarına yüz vermez ve sert davranarak önce arkadaşlarını tekrar insana

1- Laestrygonların ülkesinde saldırı (1902 baskılı bir kitap resmi)
2- Kirke (Alexandre Cabanel, 1823-1889)

3-Odysseus ölümler diyarında kâhin Teiresias'ın ruhuyla (Henri Fuseli, 1741-1825)

4-Odysseus ve sirenler (John William Waterhouse, 1849-1917)

dönüştürmesi ve bundan böyle kendilerine iyi davranması için Kirke'ye yemin ettirir. Odysseus'u beğenen ve onu eş olarak yanında alıkoymak isteyen Kirke'nin evinde bir yıl kadar ke-

yif yaparlar. Arkadaşlarının uyarısıyla rahatlık sarhoşluğundan ve Kirke'nin çekiciliğinden kendini kurtaran Odysseus eve dönmek gerektiğini hatırlar. Odysseus'u artık elinde tutamayacağını anlayan Kirke öngörü gücüyle yolda karşılaşacağı badirelerden nasıl kaçınacağı konusunda ona öğütler verir, bu arada Ölümler Diyarı'na gidip kâhin Teiresias'ın ruhuna danışmasının da kendisi için hayırlı olacağını söyler.

Durak 7: Ölümler diyarı

Kirke'nin tarifıyla Ölümler (Yeraltı) Diyarı'nın girişine ulaşan Odysseus adak kurbanlarını kesince önce Teiresias'ın sonra da annesinin ve Truva savaşında ölen dostlarının ruhlarıyla karşılaşır; onlarla sohbet eder. Kâhin'in ruhu yolculuğun bundan sonraki güzergâhında nelere dikkat etmesi gerektiğini söyler; İthaka'daki durum hakkında bilgiler ve öğütler verir ona.

Durak 8: Sirenlerin adası

Kirke Odysseus'a gemisinin Sirenlerin adasının yakınından geçeceğini söylemişti. Sirenler lânetlenmiş, kuş kanatlı ve pençeli denizkızlarıdır.

5- Odysseus ve sirenler (Herbert James Draper, 1863-1920)

6- Odysseus ve sirenler (Antik vazo resmi, MÖ.480-470)

Sesleri öyle güzeldir ki büyümlü şarkılarını duyanlar onların yanına gitmek için karşı konulmaz bir istek duyar, fakat ölüme giderler. Odysseus Kirke'nin öğütlerine uyararak adamlarına kullaklarını balmumu ile tıkamalarını söyler. Kendisi Sirenlerin şarkılarını

duymak istediğinden aynı şeyi yapmaz, kendini geminin direğine bağlatır ve ne yaparsa yapsın iplerini çözmemelerini emreder. Böylece Sirenlerin ölümcül çekiciliğinden etkilenmeden geçip giderler. Sirenlerin insan-kuş karışımı görünümü mitolojik dönem sonrası giderek insan-balık görünümlü bildik denizkızı figürüne dönüşmüştür. •

Gelecek ay: *Skylla ve Kharibdys geçidi*
halukerdemol@butundunya.com.tr

Doktor

edecektim.” dedi.

Doktor, “Ama ben, size yardımcı olamam” dedi. “Ben tıp doktoru değil, felsefe doktoruyum.”

Hasta sahibi bu yanıtı çok şaşırdı, özür dileyip merdivenlerden inerken kendi kendi söylenmeye başladı:

“Hayret” dedi. “Ne hastalıklar türemiş de bizim haberimiz yok...”

Uluslararası Ün Sahibi Bir Türk Matematik Profesörü

Sahip Olduğu Tüm Mal Varlığını, “Nesin Matematik Köyü”ne Bağışladı

Yazı: SENEM SENGÜL KARAN

Fotograflar: KAYA KARAN

İngiltere'nin önde gelen bir üniversitesinde yaptığı öğretim üyeliği yanı sıra, davetli olarak gittiği ülkelerin üniversitelerinde de matematik dersleri veren ünlü Türk profesör, eşi ve kızı ile birlikte aldıkları bu “aile kararı”nı bildirmek ve gerekli yasal işlemleri yapmak için Türkiye'ye geldiler.

Adının açıklanmasını istemeyen ünlü matematik profesörü, aralarında İngiltere ve İsviçre'de birer evin de bulunduğu mal varlığının parasal değerini de özellikle açıklamadı.

İzmir'in Şirince köyünde, bir yaz okulu olarak hizmet veren "Nesin Matematik Köyü"nde öğrenim sürelerini tamamlayarak evlerine dönmeye hazırlanan 150 öğrencinin tatlı telaşı yanısıra, yeni öğretim dönemi için gelen 250 öğrencinin heyecanlarına da tanık olan hayırsever bilimadamı ve ailesi, "köy"ün kurucusu ve yöneticisi Bilgi Üniversitesi, Matematik Bölümü Başkanı Prof. Dr. Ali Nesin'le şahsen de tanıştılar ve uzun uzun konuşabildiler.

Matematik tutkunu iki bilimadamının konuşması giderek "matematik sohbeti"nin sınırlarını aştı, zaman zaman iki aydın arasındaki siyasal ve toplumsal konulu bir görüşmeye dönüştü.

Prof. Nesin, vakfın tek gelir kaynağının bağışlar olduğunu, ülkenin her yönünden gelen öğrencilere ancak, bu bağışlar sayesinde hizmet verebildiklerini anlattı.

**Kâr amacı
olmayan
Matematik Köyü
sadece bağışlarla
ayakta
duruyor.**

Ve hiçbir kar amacı taşımadığı Matematik Köyü'yle ilgili olarak şunları söyledi:

"150 kişiyi barındıracak kapasitede olan, ilköğretim düzeyinde eğitimden en ileri düzeydeki her türlü matematiksel etkinliğin yapıldığı Matematik Köyü'nde, ücret nedeniyle hiçbir genci reddetmemek gibi değiştirilmesi bile önerilemeyecek bir ilkemiz var. Bugüne dek düzenlediğimiz tüm yaz okullarını zararla kapattık. Ama istemeden kâr etsek dahi bu, Nesin Vakfı ya da Matematik Köyü yoluyla yine topluma geri dönecektir."

Ali Nesin, Matematik Köyü öğrencileriyle birlikte

Adının açıklanmasını istemeyen hayırsever ünlü matematikçi, kendine, eşine ve kızına ait tüm mal varlıklarını Nesin Matematik Köyü'ne bağışladıklarını gösteren resmi vasiyetnamelerinin birer örneğini Prof. Ali Nesin'e verdi. Duygu dolu bu gurur verici olaya, iki "taraf" dışında yalnızca, hayırsever matematik profesörünün akrabaları, bu satırların yazarı Senem Sengül Karan ve fotoğrafları çeken eşi Kaya Karan tanıklık ettiler.

Prof. Ali Nesin:
"İstmeden kâr etsek dahi bu, Nesin Vakfı ya da Matematik Köyü yoluyla yine topluma geri dönecektir."

NESİN MATEMATİK KÖYÜ

Bağışlarla ve gençlerin gönüllü emeğiyle 2007 yılında kurulan ve zaman içerisinde sürekli olarak büyü-yüp gelişen Nesin Matematik Köyü, İzmir'in Selçuk ilçesine bağlı Şirince Köyü'nde hizmet veriyor. Kaçak köy inşa ediliyor ve kaçak eğitim yapılıyor gerekçesiyle Jandarmanın iki kez mühürlediği Nesin Matematik Köyü inşaatı, 2007 ve 2008 yılları arasında yaklaşık 60 kez basılıyor. Bütün engellemelere karşın, büyük bir dayanışma ve bağışlarla 4 ay gibi kısa bir sürede köyün inşası tamamlanabiliyor.

Gençlere matematiği öğretmek ve sevdirmek amacıyla faaliyetini sürdüren Nesin Matematik Köyü'nde, yurtiçi ve yurtdışından gelen akademisyenler hiçbir ücret almaksızın eğitim veriyorlar.

Nesin Matematik Köyü'nde son olarak, Ahmet Tanju Yüksel, Ayşen Ekmekçi, Entes Elektronik, Esen Çamurdan, Füsün-Faruk Eczacıbaşı, Josef Aborosi, Meral Okay, Sezen Aksu, Süha Fazlı Beziray, Tarık Tünten, Turgut Gökdere, Yeşim-Galip Tomaç'ın bağışlarıyla 400 metrekare üzerinde iki katlı, taş yapı olarak bir kütüphane inşa edildi.

250 kişilik bir konferans salonu da bulunan kütüphanede, koleksiyon tamamlandığında, 15 bin kitaptan yararlanılabilecek.

Nesin Vakfı tarafından, Nesin Matematik Köyü'nün yanına iki kardeş köy daha yapılması hedefleniyor. Biri sanat ve diğeri de felsefe olmak üzere iki köy daha inşa etmeyi planlayan Nesin Vakfı, İstanbul'a da bir Matematik Akademisi kuruyor.

Gelecek nesillerin eğitimi için gönüllü çabalar ve bağışlarla varlığını sürdürebilen Matematik Köyü aydınlık bir geleceğe katkı sağlayabilecek herkesin ilgisini bekliyor. •

Nesin Vakfı'na bağışlarınız için hesap bilgileri:

- **İş Bankası, Parmakkapı Şubesi**

Şube kodu: 1042

Hesap numarası: 0687054

IBAN:

TR170006400000110420687054

- **Vakıf Bank, Çatalca Şubesi**

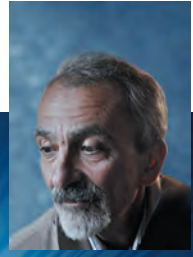
Şube kodu: 00237

Hesap numarası:

00158007272068355

IBAN:

TR730001500158007272068355

ZEKÂ MOZART MIDIR EİNSTEİN Mİ?

Wolfgang Amadeus Mozart

Albert Einstein

Wolfgang Amadeus Mozart, İtalyanların kutsal bilinen ve kilise dışında çalınması yasaklanan, bu nedenle de notaları asla kilise dışına çıkarılmayan ünlü Miserare adlı ilahiyi bir kere kilisede dinleyip, ertesi gün notalarını kağıda dökmeyi başarmış bir dahidir.

Albert Einstein, uzaya giren her cismin uzayı eğdiğini, dolayısıyla

uzayın bir boşluk değil bir madde olduğunu “felsefi” düzlemde ortaya atan bir başka dahidir.

İkisi arasındaki ortak nokta, dahi olmalarının dışında nedir peki, biliyor musunuz? İkisinin de birer matematik dehası olmasıdır.

Müzik, kendi gibi soyut bir yöntem olan matematik olmadan varlığını sürdüremezdi. Müzikte notaların bir-

biri ile bağlantısı ve yer değiştirmesi tamamen matematiksel bir yapı içerir.

Einstein bunu fizikte, Mozart müzikte kullanmıştır. Her ikisinin de matematik kafası çağdaşlarından da, gelecekteki bir çok kuramcıdan da daha farklı ve sağlıklı çalışmıştır.

Tıpkı kuantum fiziğinin ana temasını oluşturan atomaltı parçacıklar dünyasında olduğu gibi, her iki dahi de olmaz ile olur arasındaki ince çizgide, olmaza en yakın yerde durmuş

di alanlarında kullanmaya başladıklarında, var olan tüm sistemlere meydan okuduklarının da farkındadırlar.

Einstein zamanın göreceliği kavramını ortaya attığında, bunun fiziksel temellerini ancak “soba üzerine oturmak” ile açıklayabiliyordu normal beyindeki insanlara.

Dünyanın en çok beste yapan sanatçısı olarak da Mozart, bildiği ve tanınmış bir müzik parçasını bile ele alışında ona eklemeler yapmaktan ve şablonundan çıkartmaktan kendini alamıyordu.

Aralarında bir çağdan fazla zaman olmasına rağmen Mozart da, Einstein de, aynı mantık ve matematik yöntemlerini kullanarak çağ atlamıştır.

ve Heisenberg’in belirsizlik ilkesini içgüdüsel olarak kullanmıştır.

Aralarında bir çağdan fazla zaman olmasına rağmen Mozart da, Einstein de, aynı mantık ve matematik yöntemlerini kullanarak çağ atlamıştır.

Elbette benzer müzisyenler ve bilim adamları da çıkmıştır; Planck ile Rimsky Korsakov eşleştirmesi gibi. Müzik, resim ve bilim dehaları matematik gibi soyut simgeler dizisini ken-

Üç yaşındayken piyano çalmaya başlayan, 5 yaşında ilk bestesini yapan ve 6 yaşında da bestesi yayınlanan Mozart’ın, lise yıllarında bir doğruya birden fazla dikme inilemez kuramını allak bullak edip, sonsuz doğru inebileceğini dünyaya kanıtlayan Einstein arasında müthiş bir zeka birlikteliği vardır.

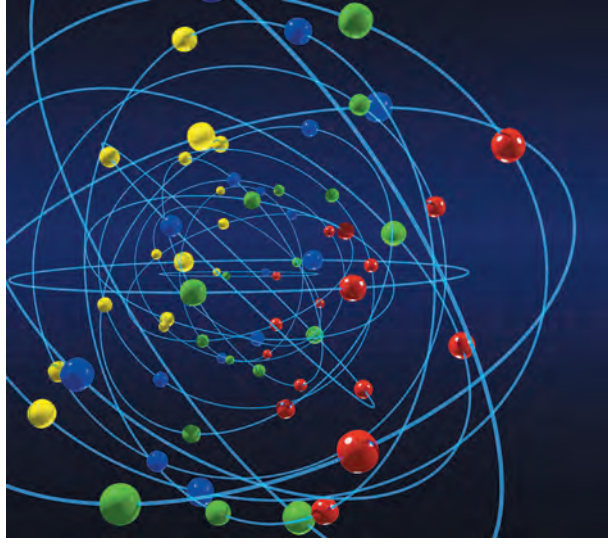
Zekanın ne olup olmadığı yüzyıllardır insan beynini zorlayan sorular-

dan biri. Zekânın da tıpkı Einstein'ın zaman kavramı gibi göreceli olduğunu kabul etmek gerek. Alışkanlıkların zekâ olmadığı, bir bakkalın siz daha hesabın ne kadar tutacağını hesaplayamadan size paranın üstünü vermesinden anlayabilirsiniz.

Mozart'a kadar gitmeye bile gerek yok, kulağı çok gelişmiş kimi Romanların, çaldığımız bir parçayı yarıda kesmenize rağmen devam ettirebilme yeteneğine hayran kalırsınız. Matematiksel bir içgüdüdür aslında bu, yaratıcı değildir, olması gerekendir.

Yehudi Menuhin bir belgeselinde bunu ayrıntılarıyla açıklamıştı. Yarım kalmış bir bestenin sonunu getirmek genelde mümkündür (örneğin bu edebiyat eserlerinde mümkün değildir, zira bir edebiyat eseri matematiksel izlenince takip etmez, edemez). Zira elinizde somut bir veri vardır ve matematik uygulayarak müziği sonlandırabilirsiniz, ama hiç olmayan bir müziği yaratmak tamamen matematik dışı bir

Hiç olmayan bir müziği yaratmak tamamen matematik dışı bir olgudur. Burada matematik, yaratıcılığı yönlendiren bir kılavuz özelliği taşır.

olgudur. Burada matematik, yaratıcılığı yönlendiren bir kılavuz özelliği taşır.

Ressamlar için de aynı soyutluk söz konusudur. Belki de yalnızca bu yüzden, hâlâ Leonardo da Vinci'nin kullandığı, örneğin kırmızı tonunu bulmak için insanlar yüz yıllardır uğraşmaktadır.

İki ana renk arasında sonsuz sayıda ton farkı vardır.

İki rakam arasında, yani 1 ile 2 arasında sonsuz sayıda rakam vardır.

İki nota arasında da sonsuz sayıda ses vardır.

Sonsuzlukla uğraşmaya başladığınız anda, doğal olarak sonu gelmeyeceğinizi bildiğiniz bir uğraşa girersiniz; bu yaratıcılar için bir şans ve heyecandır, mahalle bakkalı veya semt pazarcısı için ise sonu olan bir alış veriş noktası.

Anneler, babalar çocuklarının zeki olmasını isterler. Belki de en büyük kriterleri çocuklarının karnelerindeki matematik notudur. Matematiği zayıf

Yetenek, piyano tuşları üzerinde dolaşan parmaklardır. Yorum, zekânın parmaklara katkısıdır. Beste ise tamamen zekâdır, yetenek değil.

olan çocuk için dövünür dururlar, ders aldırırılar, sık sık çarpım tablosu gibi vasat zekanın bile kolaylıkla altından kalkacağı ezberleri sorarak sınamaya kalkarlar. Satranç oynayamayan çocuklarından kuşku duyarlar. Olmadık yerde ve zamanda çocuklukta kendilerinin çözemediği “kurnazlığa” dayalı bilmeceler sormaya kalkarlar ve büyük bir umutla çocuklarının yüzlerine bakarlar. Cevaplırsa çocuk, zekidir. Herhalde ilkel komünal toplumlardan beri sürdürülen yanlış bir sınamadır bu. Kabilenin en zeki insanı ellerinin altındaki mızrak ve ok sayısını bilen değil, yeni bir silah sayılan mancınıkı bulmasıdır belirleyen. Bu gelenek hâlâ

değişmemiştir. Anne ve babalar, kendi zekâ kapasiteleri içerisinde sınamaya kalktıkları çocuklarının, durup dururken neden matematik veya fizik kitabının yan boşluklarına karikatür çiziktirmeye başladığını anlayamazlar. Zekâyı matematiğe indirgeyen az zekâlıların bakış açısıdır bu. Oysa zekâ da tıpkı resim gibi, müzik gibi, matematik gibi sonsuzluk boyutunda dolaşan soyut bir kavramdır.

O yüzden belki Mozart’ı “müthiş bir yetenek”, Einstein’ı da “müthiş bir zekâ” diye tanımlarlar. Oysa bilinmez ki, Einstein bu dünyanın yetiştirdiği en yetenekli beyinlerden biridir, Mozart da en zekilerinden...

Yetenek, piyano tuşları üzerinde dolaşan parmaklardır. Yorum, zekânın parmaklara katkısıdır. Beste ise tamamen zekâdır, yetenek değil. Zekâ, beynin ilk kez karşılaştığı bir ortamda verdiği tepkidir. Bunun illa da matematik problemi olması gerekmez.

İkinci kez misafirliğe gittiğinizde, yanınızda götürdüğünüz çocuğunuz “sigarayı mı bıraktınız?” diye bir soru soruyorsa, o artık sıradan bir çocuk değildir matematikten sınıfta kalsa bile. Zira o aynı eve bir önceki gelişinde her sehpanın üzerinde kül tablası olduğunu fark edebilmiş bir çocuktur.

Bernard Shaw’ın tüm insanlık için söylediği sözle bitirelim, en anlamlı olan da budur: “İnsan beyni bir noktadır, üzerinden sonsuz sayıda doğrunun geçtiği.”

mumtazidil@butundunya.com.tr

İyelenme düşkünlüğüümüz

Dergimizin eylül sayısında, bir nezaket sözü olarak değil, kulluk çağrışımı yapan “arz etme” sözüne değinmiştim.

Bu ay da bir diğer takıntımıza, iyelenme (sahiplenme) düşkünlüğüümüze bir göz atalım. Bir başbakan, bakan, milletvekili, balkon ya da meydan kürsüsüne çıktığında kalıplaşmış siyasi rüşvet havasında: “Benim vatandaşım... Benim köylüm... Benim memurum... Benim işçim...” diyerek onları iyelenirken birileri de çıkar, onları iyelenme heves ve gayretine kapılır:

“Sayın Başbakanım, Sayın Bakanım, Sayın Milletvekilim... Değerli konuklar...”

Bakanlar sunucunun ... Milletvekili sunucunun... Konuklar kimin?..

Hadi canım; Devletin koskoca bakanları, milletvekilleri bile sunucunun iken, konukları kim neylesin. Dinleyiciler figürandır; nezaketen “değerli” dense de iyelenmeye değmez.

Kulluk ifadesidir, Sayın Cumhurbaşkanım... Sayın Başbakanım... Sayın Bakanım... Sayın Milletvekilim... Sayın Profesörüm, Genel Mü-

dürüm... Büyükelçim... Generalim... Paşam... deyişleri.

Seçimle göreve gelmiş kişiler; cumhurbaşkanı, başbakan, bakan ve milletvekillerinin unvanları siyasidir; görev bitince unvan da biter. Yurttaş, iyelik eki kullanarak onları sahiplenemez. Hele ki, otuz yıl, kırk yıl önce milletvekili olmuş, bakanlık yapmış kişilere hâlâ “sayın bakanım, sayın milletvekilim” denmesi hoş karşılanmaz, yadırganır.

Seçimle göreve gelmiş kişiler; cumhurbaşkanı, başbakan, bakan ve milletvekillerinin unvanları siyasidir; görev bitince unvan da biter.

Bunlar geçici görev unvanıdır, meslek değil.

Bugün, demokrasiyi baş tacı etmiş görüntüsü veren ülkemizde, bize vekaleten yasama görevini yerine getirsin diye Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde yer alan milletvekillerinin hiçbirisi milletin vekili değildir. Parti başkanlarının belirlediği ve “bunları seçin” diye vatandaşa dayattıkları vekiller, onların vekilleridir. Halkın görevi mühürdarlıktır.

Gerçek böyle iken onlara “benim vekilim”, “benim milletvekilim” denebilir mi?..

5 Ekim 2012 tarihli Cumhuriyet gazetesinde, bir milletvekilinden bakana yollanan ve fotoğrafıyla yayımlanan şu torpil isteme notuna ne demeli:

“**Sayın Bakanım, (...)**’nin eğitim ataşesi olarak değerlendirilmesi hususunda; hürmetlerimizi arz ederim. Saygılarımla.”

Torpil, kayırma... Bunlar artık güncel, olağan işlerimizden de, şu “arz edilen hürmetler” den sonra, “sayın bakanıma Arapça bir **hürmet** az gelir” düşüncesiyle olsa gerek, bir de

Türkçe **saygılar** sunulması, ‘birinden anlamazsa diğerini anlar’ diye mi ne...

Güneri Cıvaoğlu’nun Milliyet gazetesindeki köşe yazısından: *Dilimize ‘mübalağa’ sinmiştir. Örneğin şu ‘sayın’ sözcüğü...*

Dünyanın hiçbir yerinde birinin adının ya da sıfatının önüne ‘sayın’ karşılığı bir kelime konulmaz: Bay Başkan, Bay Başbakan, Bay Bakan gibi tercüme edebileceğimiz Mr. President, Mr. Prime Minister, Mr. Minister...

Generallere de ‘General; komutanlara ‘Komutan’ denir. (General,

Karşımızdakini yersiz yere büyümseyip kendimizi alçalttığımızı algılayamıyoruz

Commander)

Hiçbirinin başında ‘sayın’ hitabı yoktur. Bizde ‘sayın’ yetmez, ‘-m’ abartısı da eklenir:

‘Cumhurbaşkanım’, ‘Başbakanım’, ‘Milletvekilim’...

Edebiyatçı / yazar Selim İleri’ de bu ‘arz ederim’lerden, iyelik eki kullanılarak kişilerin sahiplenilmesinden hoşlanmaz:

“O ‘arz ederim’ler, o ‘sayın başkanım, sayın müdürüm’ler usul usul hayatımıza sindi. **Karşımızdakini yersiz yere büyümseyip kendimizi alçalttığımızı algılayamıyoruz.**”

Deniz Som da, Cumhuriyet gazetesinde ‘Vaziyet’ başlıklı köşesinde konuya şöyle değiniyordu:

Demokratik bir toplumda, yurttaşlar devlet başkanı, başbakan, bakan gibi “büyük”lerine saygıda kusur etmemek için nasıl davranmalıdır?

Günün bu önemli sorusunu Prof.

Dr. Aydın Aybay yanıtıyor:

“Demokratik ülkelerde seçimle işbaşına gelen devlet başkanı, başbakan ve bakanlar, o ülkedeki yurttaşın değil, devletin başkanı ya da bakanıdır. Onun içindir ki yurttaş cumhurbaşkanı, başbakan veya bakandan söz ederken ‘iyelik eki’ kullanamaz. Örneğin, cumhurbaşkanından söz ediyorsa ‘bay başkan’, başbakandan söz ediyorsa ‘bay başbakan’ der. İyelik eki kullanmak yurttaşın değil, tebaanın [kulların] hitabında olur; ulu hakanimız, yüce kralımız, padişahımız, sultanımız gibi sözler tebaanın sözlere ridir...•

(Cumhuriyet, 29 Ağustos 2007)
orhanvelidedeoglu@butundunya.com.tr

İnsanlarla yüzyüze konuşarak her sorunu halledebilirsin ama bazı insanlar gelir önüne, hangi yüzüne konuşacağını bilemezsin.

Pablo Neruda

Işık Kansu'nun kısa dönem öykülerini Eflatun'un Devlet'indeki o ünlü geminin güvertesindeki insanları, onların içinde buldukları topludurumu düşünerek okudum. Bordamıza vuran deniz, eski ama eskimemiş bir öyküyü dalgalanıyordu. Tarihin ve devletin sırtında taşınıp gelen o deneyim değişmiyordu.

Ümit Sarıaslan

Işık Kansu KARABAŞAN

kısa dönem öyküleri

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

A black and white portrait of Halikarnas Balıkcısı, an elderly man with a white beard and mustache, wearing a dark suit and a white shirt. He is looking slightly to the right of the camera with a gentle expression.

Halikarnas Balıkcısı
-Cevat Şakir- Muğla
Üniversitesinin de desteği
ile yapılan etkinliklerle
Bodrumda anılıyor.

Halikarnas Balıkcısına Gönül Borcum

Yazan: ARİF VİDİNLİ

"Klasik uygarlığı Anadolu'da kuranlar, bugün Anadolu'da yaşayan halkın uzak atalarıdır. " der Halikarnas Balıkcısı ve şöyle özetler: "İmparator Augustus zamanında, Anadolu'da yapılan ilk nüfus sayımında Anadolu nüfusunun yirmi bir milyon olduğu anlaşılmıştı. Doğudan gelen Türk ecdadı, olsa olsa bir iki milyondur. Demek ki, gelen Türkler orada buldukları nüfusa karışmışlardır."

Ama biz, vaktiyle Anadolu'da yaşamış olan atalarımızın yarattığı o kültürü yadırgar ve yabansarız. Duktan olarak batılılaşmaktan söz ederiz. Ne var ki, Anadolu'daki eski kültürün adı geçtikçe, "Adam sende! Yu-

O eski mimarlık ve heykeltraşlık anıtlarından çok daha önemli olarak, onlardan kalma bir de kültür zenginliği vardır. Onu da, bizim başımıza konurmadan, "Adam sen de! Vazgeç! Asklepeos, aftospiyos, kıtıpiyos Yunan kültürü " diye, batılıların başlarına

savurmuş bulunuyoruz. Şimdi biz, şapka diye, onların külahlarını takilide çalışıyoruz.

Batıda küçük çocuklara, Yunan efsaneleri diye, Anadolu efsanelerini okutup anlatırlar. İşte bunlar, bizim elde etmek istediğimiz batılı kültürün kökünü ve temelini oluşturur.

Daha sonra, gençlik çağındaki çocuklar, klasiklerle beslenip büyütülür. Böylece batı, tamamıyla yabancı bulduğu, bir kültürün varisleri yerine getirilir. Bir yandan da, hemen her fırsatta, Greklerle aynı kökten oldukları ilan edilir. Bu suretle de, Greklerle kendilerinin arasında bir kan bağı, kısacası bir soysopluk ve hısımlık kurulmuş bulunur."

1950'lerde Lisede antik çağlar tarihini okurken Beyazıt kütüphanesine gider, orada Herodot Tarihi'nin sayfalarını karıştırır, sonra gidip öğrendiklerimi sınıfta anlatırdım. Buna aktif eğitim derlerdi o zaman. Öğrenci, öğretmenin yönlendirmesi ile, ilgi duyduğu bir konuda hazırlanır, sınıfta

Batıda küçük çocuklara, Yunan efsaneleri diye, Anadolu efsanelerini okutup anlatırlar.

nan kültürü!" diye omuz silker konuyu baştan savarız.

Bunun nedeni, batının, kendisini sütbesüt klasik aslından, bizi de barbar aslından Asyatik sayması, bizim de batının bu kanısına içten içe katılmamızdır. Evet, bu noktayı ağızımızla ikrar etmiyor, ama kalbimizle tasdik ediyoruz. Zaten, böyle olmasa, batıyı taklit etmemize gerek kalmazdı.

Biz bu diyarın gerçek varisleriyiz, dedik. Ama bu mirasımızı, şimdiye kadar dört bucağa pek mirasyedicesine saçtık. "Ne olacak? Gâvur putu! Yabancı şeyler" dedik. O mirasın elle tutulur sanat kalıntıları, babalarının mallarımız gibi, şimdi, batının çeşitli müzelerindedir.

Almanlar tutunacakları en sağlam dalın antik Yunan ve Roma kültürüne olan bağlarını yeniden hatırlamak olduğunu düşünüyorlardı.

anlatırdı. Lise tarih kitaplarımızda yer yer, tiyotaların, tapınakların, su kemerlerinin resimlerini görür, kimisinin Romalılar'dan, kimisinin de Yunanlar'dan kaldığını öğrenir, kendi ülkemizde kendimizi sanki yabancı gibi hissedirdim. Osmanlı'dan Selçuklu'lardan ve Türk Beylikleri'nden kalan camiler, köprüler, medreseler ile bir derece avunur, Süleymaniye'nin kubbesinin Ayosofya'dan daha büyük olması ile gurur duyardım.

Yurt dışındaki mühendislik eğitimim Almanya'da geçti. 1950 lerde, 60'larda Almanya'nın kültür hayatında klasik Yunan hayranlığı son derece etkin ve mutlak idi. O sıralarda geçmiş faşist düzenin getirdiği yıkımdan yeni yeni toparlanmaya çalışan Alman aydınları, çağdaş uygar toplumda yeniden yer almak, saygınlıklarını yeniden kazanabilmek için, ırkçılığın izlerini silmek çabası içinde idiler.

Tutunacakları en sağlam dalın antik Yunan ve Roma kültürüne olan bağlarını yeniden hatırlamak olduğunu düşünüyorlardı. Almanlar gençliği kültüre, demokrasiye yöneltmede en

etkin araçlardan birinin de tiyatro olduğunu çok iyi bilirler.

Bir kültür merkezi olan Darmstadt'da öğrenciler için ucuz abone biletleri vardı. Düzenli olarak gösterilen tüm tiyatro eserlerini izlemek olanağımız olurdu. Çoğunlukla Yunan klasikleri veya uyarlamaları sahneye konulurdu. Tüm bu eserleri gıpta, kıskançlık ve hayranlıkla karışık hislerle izledim.

Türkiyede aldığım lise eğitimi Yunan ve Roma uygarlığının bizim dışımızda bir kültürün ürünü olduğunu öğretmişti bana. Köklerini bu uygarlıklara bağlamaya çalışan Almanlar ise Yunan ve Roma kültürlerine sahip çıkar, biz Türkleri Asya'dan gelen göçebeler olarak gördüklerini söylerler, ya da, kibarca, ima ederlerdi. On-

Osmanlı'dan Selçuklu'lardan ve Türk Beylikleri'nden kalan camiler, köprüler, medreseler ile bir derece avunurdum.

ların kültür fanatikliği ortamın tuzu biberi idi.

Bu tecrübeler, bu ezikle dolu dolu Türkiye'ye döndüm, askere gittim. Balıkesir'de, yedek subay okulundan, hafta sonları Ayvalık'a kaçır, Cunda adasının'nın mahzenlerinde, testilerde saklanan şaraplardan taddım.

Arada bir Kazdağı'na baktığımda Homer'i hatırlar, İliad'ı oranın, antik İda'nın eteklerinde yazdığımı düşünürdüm. Ancak Homer'i yabancı bilirdim. Ta ki bir gün Halikarnas Balıkcısı'nın kitaplarından biri elime geçene kadar. Onu bir solukta okudum. Sonraki günlerde de, o günlere kadar basılmış, diğer kitaplarını buldum,

okudum.

Cevat Şakir 'Anadolu'nun Sesi' diyor, anlatıyordu, 'Anadolu Tanrıları' diyor, Hey Koca Yurt' diyor, 'Arşipel' diyor, anlatıyor, anlatıyordu. Hayran olduğum, kıskandığım Yunan kültürünün beşiğinin Anadolu olduğunu, bu kültürün İyonya, Karya üzerinden Atina'ya, İtalya'ya, tüm Akdeniz'e yansıdığını, ulaştığını gösteriyor, anlatıyordu. Anadolu'nun dört bir köşesindeki tiyatroları, tapınakları, kiliseleri yapanların, aynen camileri, köprüleri yapan insanlar gibi, bizim öz atalarımız olduğunu yazıyordu.

Beni Anadolu kültürüne yabancılaştıran, bu kültürden uzak tutan tüm zincirler kırılıverdi o süreçte. Senelerce kültür mirasımı sınırlayan, daraltan ufuklar uçsuz bucaksız enginlere genişledi, tüm Anadolu kültürünü kapsadı. Kimliğim tüm Anadolu kimliği ile özdeşleşti. Birden inanılmaz derecede zenginleşmiş, tüm gıpta ettiğim, hayran olduğum uygarlıklar, kültür değerleri benim öz uygarlığım, öz kültürüm olmuştu. Anadolu'nun gelmiş geçmiş tüm uygarlıklarının ışığı sarıvermişti beni. Halikarnas Balıkcısı'nın Bodrum'da geçirdiği ilk gecenin sabahında, kapısını açtığında içeri dolan Anadolu güneşi gibi... •

Arif ismet Vidinli 1938 yılında Ünyede doğdu. Mehmet Necati ve Mürüvvet Vidinli'nin oğludur. 1955'de Samsun 19 Mayıs lisesinden, 1961'de TU Darmstadt'tan mezun oldu. 1965'e kadar Almanya'da proje mühendisi olarak çalıştı. Askerliğini K.K. Teknik dairesinde yaptı. 1967 yılından başlayarak mühendislik, taahüt, makine imalat ve ticaret konularında etkin oldu. 2000 yılında Gündoğan'a yerleşti. Gülsün İnan ve Suna Vidinli adında iki kızı ve Deniz adında bir kız torunu var. Türk Dili ve Tarihi ile ilgileniyor.

YENİ YIL BİZE HIÇBİR ŞEY GETİRMEMEYECEK!

Bugün bilgisayarımın başına geçtiğimde içimizi aydınlatacak dilekler, umut mesajları içeren bir yeni yıl yazısı yazmayı düşünüyordum ama her zaman olduğu gibi yazı tüm zincirlerini kırıp özgürce akıyor ekrana.

Yazarken parmaklarımın hızına yetişemiyor, aynı zamanda ilk okuru olarak heyecanla okuyorum kendi yazdıklarımı.

Hayır, yeni yıl bize hiçbir şey getirmeyecek! Dört bir yanımız iç karartıcı olaylarla çevriliyken ve güzel bir şeyler duymanın, görmenin özlemi içindeyken “Bu da ne demek şimdi?” diye söylendiğinizi duyar gibiyim. Neden yeni yıl bize bir şey getirmeyecek sorusuna yanıt aramadan önce bir başka soru sormak istiyorum izinizle:

Daha önceki yıllar bize neler ge-

tirdi ve bizden neler götürdü?

Böyle bir soruyla sınavda karşılaşmış olsaydık büyük olasılıkla uzunca bir liste sıralardık değil mi? Ben kendi listemi sıralamayı düşünürken ekrandaki soruda bir aldatmaca seziyor ve bu kez sesli okuyorum. “Daha önceki yıllar bize neler getirdi ve bizden neler götürdü?”

Dudaklarımdan “Yıllarla ne ilgisi var canım, yaşantımda ne olup bittiyse tek sorumlusu benim!” sözcükleri dökülüyor. İşte o anda gerçek bir tokat gibi çarpıyor yüzüme.

“Çünkü her şey bizde bitiyor,
takvim sayfalarında değil.”

“Elbette”
diyorum. “Yeni yıl bize hiçbir şey getirmeyecek!”

Sonra ekliyorum “Çünkü her şey bizde bitiyor, takvim sayfalarında değil.”

Noel baba elindeki sihirli değneği ile dokunup bir gecede tüm dünyaya barış getirmeyecek. Çuvalından çıkarıp adalet dağıtmayacak dünyaya. Dayanma gücümüzün sınırlarını zorlayan yalancılara, dolandırıcılara bir gecede doğru yolu göstermeyecek Noel baba.

Eğlenerek uğurladığımız eski yıl, giderken tüm olumsuzlukları çuvalına doldurup gitmeyecek ne yazık ki.

Pek çoğumuz, yeni yıla girerken, allanıp, pullanıp, sabaha dek eğlenecek “Yeni yılın kutlu olsun” diyeceğiz birbirimize gülümseyerek.

“Yeni yıl, tüm insanlığa barış, sevgi getirsin” dileklerinde bulunacağız. Uyuyacak, uyanacağız ve bir yeni

güne daha yalnızca kendimizi ve çevremizi aldatarak gireceğiz. Bizler eğlenirken kötülük yine puslu kurup bekleyecek kapımızda.

Özgürlük, sözlük sayfalarından çıkıp yaşamın içine karışmayı bekleyecek. Adalet, yine tutsak edilecek kapalı kapılar ardında.

Cehalet, yine cahilce kafa tutacak bilime ve ilime.

İnsanlığı karanlığa sürüklemek isteyenler, gözlerimizin içine bakarak insanlık dersi vermeye çalışacaklar.

İşte bu nedenle: Hayır, yeni yıl bize hiçbir şey getirmeyecek! Her şey bizde bitiyor. Biz nasıl yaşamayı seçiyorsak öyle yaşayacağız. Yaşamımızı seçimlerimiz belirleyecek.

İşte bu nedenle, yeni yılın dünyaya sevgi, barış, adalet getirmesini dilemiyorum, yeni yılda sevgi için, barış için, adalet için mücadele edebilecek güç ve cesarete sahip olmamızı diliyorum. •

nuraybartoschek@butudunya.com.tr

Kim Kimdi?

Dünyamızda
iz bırakmış ünlüler
ve kısa yaşam
öyküleri...

Yazan: SABRİYE AŞIR

Bu genç adamın çocukluk yıllarını hastalık ve ölüm kararttı. Annesi veremden öldüğünde beş, ablası da aynı hastalıktan öldüğünde on dört yaşındaydı. Sonra da mali sıkıntılar baş gösterdi. Resim tutkusu nedeniyle bir sanat

okuluna gitti. Açtığı ilk sergisinden sonra, hükümet tarafından verilen bir gezi bursu sayesinde bir süre Paris'te yaşadı. Adeta ruhuna işleyen hastalık ve ölümler, sanatına da yansdı. Bugün en önemli sayılan eserlerini ilk sergilediğinde, 'beceriksiz' olarak nitelendi-

rildi. Nasıl resim yapacağını değil, neyin resmini yapacağını önemsendi.

Yaşamı boyunca duygusal çalkantılardan kurtulamadı. Ve genellikle, insana ait olumsuz duyguları tuvaline yansıttı. Bir süre psikiyatri kliniğinde tedavi oldu. Norveç'in ulusal övünç kaynağı haline gelen ve kendisi için büyük ser-

giler açılan ressam, psikolojik resmin öncüsü **Edvard Munch** idi...

Köylü bir ailenin çocuğu olarak dünyaya gelen Avusturyalı, yoksulluk içinde büyüdü. İlkokulda son derece başarılı bir öğrenciydi. Ailesinden uzakta bir yurttan 6 yıl okudu ve mezun oldu. 25 yaşında papazlık unvanını aldı. Öğretmen olmak istiyordu. Ama sınavda başarılı olamadı. Dört dönem

fizik ve doğa öğrenimi gördü. Sınavda tekrar yeterli bulunmayınca, manastıra çekilerek bitki araştırmalarına yoğunlaştı. Bitkiler konusunda çalışmalar yaptığı sırada, bezelyeler üzerindeki deneylerle kalıtım kanunlarını ortaya koydu. 8 yıllık çalışmanın sonucunda elde ettiği bu keşif, pek çok biyoloji bilgininin aydınlatmak için kafa yordığı evrim teorisinin de sonu oldu. Canlıların çevre etkisiyle değişmeyeceklerini deneysel olarak ispatlamış, kalıtımın varlığını göstermişti. Genetik biliminin babası kabul edilen bu adam, botanikçi **Johann Gregor Mendel**...

Bir bakırcının oğlu olan bu delikanlı, yaşadığı sağlık sorunları nedeniyle diğerleri

gibi koşup-oyunarak bir çocukluk geçiremedi. Daha çok gözlem yapmakla geçen çocukluk yıllarının ardından, mimarlık eğitimi aldı.

“Bir dehayı mı yoksa budalayımı mezun ediyoruz, bilmiyorum.” diyerek onu mezun eden rektörün sözleri üzerine, arkadaşlarına dönerek “Benim şimdiden bir mimar olduğumu söylüyorlar.” dedi. Mimarlık kariyerinin henüz başındayken, tesadüfen tanıştığı zengin bir ailenin oğlu, ondan kendi adına mimarlık yapılar istedi. Sadakat, sabır, zeka ve yaratıcılığını ortaya koyarak bu şansı iyi değerlendirdi. “Atölyemin hemen dışındaki ağaç benim akıl hocam” diyecek kadar doğa aşığı olan genç mimar, doğadan ilham alarak devasa yapılar tasarladı. Çağının ötesinde yapılarla Barselona'nın silüetini değiştiren bu dahi Katalan mimar, Antoni Gaudí'ydi...

İçine kapanık ve silik bir tip olarak geçirdiği çocukluk günleri, bol bol hayal kurmakla geçti. Henüz çok küçükken öyküler yazmaya başladı. Okul yıllarında da, tenefüslerde arkadaşlarına öyküler anlatır-

di. Sekreter olmasını isteyen ailesinin etkisiyle, üniversitede Fransızca okudu. Toplantılarda not tutmak yerine öykü yazdığı için sekreterlik kariyeri çok sürmedi. Tek geçim kaynağının işsizlik maaşı olduğu dönemlerde, bir

Tek geçim kaynağının işsizlik maaşı olduğu dönemlerde, bir tren seyahati sırasında roman yazmaya başladı.

tren seyahati sırasında roman yazmaya başladı. Toplam beş yılda yazdığı yedi kitaplık roman dizisi, benzerine ender rastlanır bir başarı yakaladı. Tüm dünyada tam 400 milyon sattı. Çocukların geniş hayal dünyasını seslendiren kitaplarıyla birlikte kendisi de büyük bir üne kavuşurken, hatırı sayılır bir servetin de sahibi oldu. İşsizlik maaşlı günlerinden, bir kitap yazarak dolar milyarderliğine yükselen ve İngiltere'nin en zengin kadını unvanını elde

eden bu 'gerçek öykü'nün kahramanı, Harry Potter serisinin yaratıcısı **J.K. Rowling'di...**

On çocuklu bir ailenin son üyesi olarak dünyaya gözlerini açan Amerikalı, diğer kardeşlerinden farklı doğmuştu. Çünkü ayakları beline bitişik, yani olması gerektiğinden çok daha kısaydılar. Ahşap bloklar yardımıyla yürümeyi çok küçük yaşta öğrendi. Gençlik yıllarında ailesini geçindirmek için çiftliklerde çalıştı. Bir zaman sonra ellerini kullanma konusunda öylesine ustalaştı ki, onu tesadüfen

izleyen bir sirk sahibi iş teklifinde bulundu. 13 yaşında sirkte çalışmaya

başladı ve 'Bacaksız Akrobat' olarak çıktığı Avrupa turnesiyle ünü dünyaya yayıldı. Evlendi ve dört sağlıklı çocuk sahibi oldu. Bacakları olmadan doğmasını bir eksiklik olarak görmek şöyle dursun, ellerini kullanma maharetiyle fırsata dönüştürürken, yaptığı gösterilerle de ailesinin refah içerisinde yaşamasını sağladı. Yaşadığı dönemde, dünyanın en ünlü akrobatı

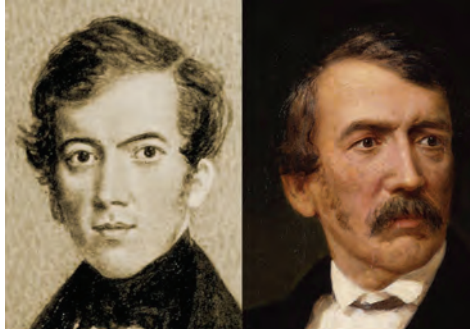
olan, bu 'engel tanımaz adam' **Eli Bowen...**

Yoksul ve dindar bir ailenin oğluydu. On yaşında, okulu bırakarak ailesine katkıda bulunmak için çalışmaya başladı. Ağır iş yüküne rağmen, gece okuluna devam ederek Latince öğrendi ve tıp fakültesini bitirdi. İnsanlık için çalışmakta kararlı olan genç doktor, gezi ve seyahat tutkusunun da etkisiyle, Güney Afrika'ya gitti. Bir

harcadı. Afrika'da, insanlık adına meçhul olan yerlerin üçte birini keşfeden bu İskoç seyyah, **David Livingstone** idi...

Bu **gülümseyen** genç, pre-matüre olarak doğduğu için kuvözde kendisine verilen oksijenin fazla olması nedeniyle görme yetisini kaybetmişti. Henüz çocukken, kilisede piyano ve armonika çalmaya, şarkı söylemeye başladı. Görme engelliler okuluna

yazılarak klasik piyano dersleri aldı. Daha 12 yaşındayken tanışma fırsatı bulduğu Ronnie White sayesinde, stüdyo kaydında müzik konusundaki yeteneğinin farkına varıldı. Sözleşme teklifi aldı ve ertesi yıl ilk albümünü yaptı. Şarkıları ABD listelerinde birinci sıraya yerleşti. Takip eden albümleri de, başarısını pekiştirdi, şarkıları popüler müziğe yön verdi.

yandan yerlileri tedavi ediyor diğer yandan da beyazların o güne kadar ayak basmadığı topraklara gidip, buranın bilinmeyenlerini araştırıyordu. Köle ticareti yerine yasal ticaretin gelişmesini sağlamak için çok çaba gösterdi.

Keşif çalışmalarını sürdürürken, aslanların ve yerli halkın saldırılarına uğradığı, yaralandığı oldu ama vazgeçmedi. Bu çok sevdiği kıtaya, sağlığını kaybetme pahasına yaşamının yarısını, yani tam otuz yılını

Geçirdiği ağır bir trafik kazası sonucu, koku alma duyusunu da kaybetti. Müzikten hiç vazgeçmedi, onlarca

ödülle başarısı taçlandırıldı. En büyük ödülü ise, yaşam mücadelesinin pek çok sanatçı tarafından örnek alınması oldu. Gözlerini açmadan, tüm dünyayı, hatta daha fazlasını da görebilen bu efsane müzik adamı, elbette **Stevie Wonder**...

Evini zar zor geçindiren, yoksul bir babanın oğlu olan delikanlı, 14 yaşındayken bir tüccarın yanında tezgahçılık yapmaya başladı. Bu sıralarda yazdığı

küçük bir aşk romanı, tanıştığı bir kitapçı tarafından bastırıldı. Bir süre, iki arkadaşıyla birlikte kibrit ve mum sattı. Yazmayı ve gözlerini bozana kadar okumayı da sürdürüyordu. Bir zengin tüccarın desteğiyle ikinci kitabını bastırabildi. Bir süre göçebe olarak yaşadı. Sonra parasız kalınca yine aynı tüccarın yolunu tuttu. Makaleler, hikâyeler yazıyor bunları satmaya çalışıyordu. Edebiyat alanında konferans vermeye başladı. Ancak yalnızca 6 kişi geldi. Parası tekrar tükenince

aç kaldı ve bunu romanlaştırdı. Açlık romanı şöhretinin ilk basamağı oldu. Vereme yakalandı. Onlarcasını denese de, yazmaktan başka hiçbir işte dikiş tutturamadı. Yazmaya aç, yaşamakta yoksul kaldı. Nobel Edebiyat Ödüllü Norveçli yazar, **Knut Hamsun**'du... •

Hamam müşterisi

Temizliği çok seven adam, hep aynı hamama gidiyordu. Fakat ne zaman işini bitirip oradan ayrılrsa bir eşyasının kaybolduğunun ayırına varıyordu. Yetkililere bu durumu bildiriyordu; ama bir türlü eşyalarının kaybolmasının önüne geçemiyordu. Yetkililer de müşterinin bu şikayetlerinden sıkılmıştı. “Her gelişinde eşyalarının kaybolduğunu söylüyorsun, biz de senin yakınmalarından bıktık” dediler. Adam duraksadı. “Tamam” dedi. “Bir daha yakınip şikayette bulunmayacağım.”

Aradan birkaç gün sonra adam hamama geldi. Elbiselerini dolaba yerleştirip banyo bölümüne geçti. İşini bitirip eşyalarının bulunduğu dolaba yaklaştı; fakat dolapta yalnızca bir şapka ile kemer vardı. Adam, şapkayı başına koydu, kemeri beline doladı ve hamamın yetkililerinin karşısına geçerek, “Size daha önceden söz verdiğim için” dedi. “Yakınmak istemiyorum, şikayette de bulunmayacağım; ama Tanrı aşkına söyleyin ben buraya böyle mi geldim?..”

Ödüller kazanan ve filme alınan öyküleriyle uluslararası bienallerde Türkiye'yi temsil eden Erdoğan Tokmakçioğlu, Jandarma Çiçekleri'nde bizi anlatıyor. Koca, mağrur, fiyakalı İstanbul; yüzyıllardır çirkinleştirilmek için inanılmaz çabalar sarfedilen o eşsiz kent günün ilk saatlerinde gözlerinin içi yaşama sevinci dolu bir insan gibi uyanıyor...
Ömrüm eyvah!..

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

Yazar Dede ve Torunları Muzaffer İzgü

Tişinyä

Ufuklar sokağımıza yeni taşındılar.. Bizim apartmanın üçüncü katında oturuyorlar. Biz beşinci katta oturuyoruz. Taşınırlarken izledim, Ufuk benim yaşımda. İçimden “Bize bir arkadaş daha geldi” dedim.

Bizim sokağın çocukları çok iyi anlaşırız. Hele altı yedi erkek bir araya geldik miydi, Kaan’ın topunu atarız ortaya, artık vuran vurana. Kaan’ın topu en sağlam top. Babası o topu pahalıya almış ve Kaan’a yaş gününde hediye etmiş.

Salt erkek erkeğe oynamayız. Bazen kız arkadaşlarımızla da oynarız. Saklambaç, uzun atlama ve pinpong. Yoo, öyle sokağımızda pinpong masası yok.

Ama Senem’in iki raket, bir de pinpong topu var. Kaldırımın en sert yerinde karşılıklı otururuz, raketleri elimize alırız, “Hop, geliyor...” diye bağırırız, raketi topa yapıştırırız... Ama nasıl yapıştırma, top uçar gider ta nerdeki yere. Sonra kakhahalarla güleriz.

Ufuk taşındıklarının ikinci günü apartmanın

bahçesine indi. Dilek bize son okuduğu kitabı anlatıyordu. Anlattığını ilgiyle dinliyorduk. Birden ortamıza Ufuk atlayıverdi. Elinde oyuncak bir tabanca vardı. Öyle çeviriyordu ki tabancayı, bir yandan da, “Tişinya tişinya” diye bağıyor, kime nişan almışsa, haydi bir “Tişinya” daha...

Saşmış kalmıştık. Çünkü bizim birbirimizin oyuncak tabancası yoktu.

Zaten hiçbirimiz oyuncak tabancayı sevmiyorduk. Hepimiz hiç konuşmaksızın Ufuk’a bakıyorduk.

Ufuk Hemen yanıma yaklaştı, bana, “Koş, tabancanı al da gel dedi. Güldüm...

“Ah Ufuk!.. Seninle daha tanışmadık. Ben senin adını taşıdığınız gün annenin sana seslendiğinde öğrenmiştim. Benim adım Çağan...” dedim.

Ufuk ne elini uzattı, ne de, “Memnun oldum” dedi. Salt, “Koş

Birden
ortamıza Ufuk
atlayıverdi.
**Elinde oyuncak
bir tabanca
vardı.**

koş evden tabancanı al gel” dedi.

O hiç beni dinlemiyordu ki, durmadan birimize nişan alıyor, “Tişinyaaaa” diye bağıyordu. Üstelik arada, bize ölüyormuş gibi yapmamız, yere yıkılmamızı söylüyordu.

İşte ondan sonra gülmeye başladık. Gonca,

“Nasil öleceğiz Ufuk?” diye sorarak kakkahayı bastı ama Ufuk öyle bir vurmuş gibi yaptı, kıvrılıp yere yığıldı ki daha çok gülmeye başladık.

“Ufuk bağırdı:

“Hiçbirinizin tabancası yok mu?” Omuzlarımızı kaldırdık. “Biz oyuncak tabancadan nefret ederiz.” dedim.

Ufuk çok şaşkın, gözlerini iri iri açtı, “Neden?” dedi. Yanıtını Sadun verdi, “Çünkü o bir silah, insanları öldürüyor...”

Ufuk tabancasına bakıyordu, “Ama bu oyuncak, insanı öldürmez ki” dedi. Hepimiz birden kahkahayı bastık. Cem, “Bizim anne babalarımız da oyuncak silahı sevmeyiz. Hele bizim öğretmen, sık sık uyarır, ‘Çocuklar, savaşlarda insanlar ölür, doğa çok zarar görür. Onun için silahı hiç sevmeyeceksiniz. Dünyada hep barış olsun diye çalışacaksınız’ der.”

Ufuk hemen yanımızdan ayrıldı. Bu kez elindeki tabanca-sıyla sokak kedilerine, kuşlara,

“Tişinya tişinya” diye bağırıyordu. Sonra bir kediye seslendi, “Hey benekli kedi, sen vuruldun, yürüyemezsin... Haa demek yürüyorsun ha. Al sana bir kurşun daha, tişinyaaa... Al bir kurşun daha, tişinyaaa...”

Hiçbirimiz Ufuk’un yaptıklarıyla ilgilenmedik. Arkadaşımızın okuduğu kitabın konusunu ilgiyle dinledik. 0 gündün sonra Ufuk, bize hiç tabancasını doğrultmadı ama onu da elinden bırakmadı. “Tişinya” diye inlemesi de kesilmedi. Gezgin satıcılara, “Tişinyaaa” diyor tabancasını doğrultuyordu, simitçiye doğrultuyordu. Arada bir sokağımızın sevimli bakkalı

Sonra
bir kediye
seslendi, “**Hey
benekli kedi,
sen vuruldun,
yürüyemezsin.**”

Veli Amca’yı da rahatsız ediyordu. Dükkanın kapısına yanaşıyor, tabancasını içeriye doğru tutuyor, sol elini beline koyuyor, gözlerin kısıyor, “Tişinyaaa” diye bağırıyordu.

Veli Amca dışarıya çıkıyor, Ufuk’a şekerleme sunuyordu, Ufuk iki şekerini birden lüp diye ağzına atıyor, bu kez Veli Amcaya, oracıkta, “Tişinya tişinya...” diye bağırıyordu.

Veli Amca çok iyi bir insandı. Kafasını iki yana sallıyor, dükkanın kapısından giriyordu. Eh artık, aradan kaç gün geçti, bilmiyorum. Çocukların hiçbiri Ufuk’la konuşmuyor, selamlaşmıyordu.

Bir gün asansörün kapısında bana, “Niçin benimle selamlaşmıyor,

konuşmuyorsun?” diye sordu.

Ona tabancasını gösterdim, “Sen bize tabanca çekiyorsun, bizi vuruyorsun...”

“Ama şakacıktan” dedi.

“Biz onun şakasını bile sevmiyoruz...” Hemen asansöre bindim, yüzüne bile bakmadım. Ufuk artık bu apartmanın çocuğu değildi, sanki bu sokakta oturmuyordu. Veli Amca bile ona bir kezinde, “Artık bu dükkana oyuncak tabancanla girersen sana hiçbir şey satmayacağım demiş...

Bir gün annesiyle geldi Ufuk... Ağlar gibiydi. Başı yerdeydi. Gözlerimize bakmıyordu. Annesi çok üzgün, “Ufuk’la hiçbiriniz konuşmuyormuşsunuz” dedi.

Hepimiz birden, “Evet” diye bağırдық. Ve hepimiz parmağımızı uzatıp Ufuk’un elindeki oyuncak tabancayı gösterdik. Annesi Ufuk’a baktı, bize baktı, sonra:

“Ben de o oyuncakla oynamamasını söylüyorum çocuklar” dedi. Ufuk’un saçlarını okşadı. Ufuk ağla-

O zaman bir kez daha bağırдық: “Aramıza hoşgeldin Ufuk!”

maya başladı. İşte tam o anda elindeki tabancayı yere attı.

Konur, “Al onu oradan Ufuk ve bizimle gel” dedi. Ufuk oyuncak tabancayı yerden aldı. Apartmanın bahçesinden çıktık. Önümüzdeki kaldırımın üzerindeydik. Konur nereden buldu? Elinde kocaman bir taşla geldi... Ufuk’a uzattı, “At şimdi tabancanı kaldırıma Ufuk” dedi... Ufuk tabancasını kaldırıma attı.

Hepimiz birden bağırдық: At şimdi o taşı oyuncak tabancanın üzerine...”

Ufuk taşı havaya kaldırdı, tabancasının üzerine attı. O zaman bir kez daha bağırдық:

“Aramıza hoşgeldin Ufuk!..” • muzafferizgu@butundunya.com.tr

Öğretmen
Gıyaseddin Tokyay'ın
örnek yaşamından
kesitler 6

Sen Bilmezsin Beyim Bunlar İrezilikten Hoşlanır

Yazarımızın daha önceki sayılarımızda yer verdiğimiz, babasının yaşamından öyküye dönüştürdüğü yazılarını yayımlamayı sürdürüyoruz...

1943 yılında Kayseri'de müfettişliğe başladım. O günlerde Kayseri'de yalnızca iki müfettiş vardı. Biri ben diğeri de Şaban Sunar. Benim sorumluluk alanım Bünyan bölgesiydi.

Yazan: MUSTAFA TOKYAY

Pınarbaşı, Bünyan, Sarız, Sarıoğlan, Gesi, vb kaza ve nahiyelerdeki tüm okulların sorumluluğu, yeni köy okullarının yapılması ve Pazarören Köy Enstitüsü'ne öğrenci alım işleri benim görevlerimdi. Başımı kaşıyacak vaktim yoktu. Annemi alıp Bünyan'a gittim. Öğretmen arkadaşım Ömer Yağan'ın evinde bir kaç günlüğüne misafir olduk. Başladım kiralık bir ev aramaya ama bulamadık.

Ömer Bey'in evindeki misafirliğimiz uzadı. Ben bu arada işe başla-

mak zorunda olduğumdan annemi Bünyan'da bırakıp köylere gidiyordum. Bu zorunlu uzun misafirlik döneminde ne Ömer Yağan'dan ne de eşinden en ufak bir sıkılma, bunalma işareti almadık. Hala kendilerine hem dostlukları hem de konukseverlikleri nedeniyle şükran duyarım.

İlk görevim Kaynar nahiyesindeki bir okulda öğretmenin mazeretsiz olarak uzun süre görev yerini terketmiş olmasıyla ilgili bir tahkikatti. Maarif Müdürü şikayet dilekçesini ve gerekli diğer evrakı bana vererek yola çıkmamı söyledi. Kaynar nahiyesine nasıl gidebileceğimi bilmiyordum.

“Müdür Bey, bir vasıta temin etmek mümkün müdür?” diye sorduşumda Maarif Müdürü şaşırılmış gibi yüzüme baktı ve “Gıyas Bey, Köy Enstitüsü'nden bir at temin ediniz ve derhal yola çıkınız.” dedi.

iyi de atı alabilmek için Kayseri'den Pazarören'e gitmek de meseleydi. Maarif Müdürlüğü'ndeki memurlardan Pazarören Köy Enstitüsü'nün haftada bir veya iki gün Kayseri'den erzak almaya gelen bir kamyoneti olduğunu öğrendim:

“Hunat Camii'nin oraya git. Şansın yaver giderse kamyoneti orada görürsün. Yoksa yarın, öbürgün bir daha bakarsın. Şoförün adı Hıfzı.

Şansım yaver gitti. Caminin önünde bir kamyonet duruyordu. Şoför Hıfzı'yı biraz bekledim. Bir küfe erzakla geldi. Kendimi tanıttım, beni de Köy Enstitüsü'ne götürmesini istedim.

“Müfettiş Bey, biraz daha alış verişim var bir de bir öğretmen hanımın işleri var, onu da bekleyeceğim. Ondan sonra yola çıkarız.

Hıfzı'yla iki saat sonra buluşmak üzere sözleştik. Anlaştığımız saatte Hıfzı'yı kamyonetin arkasına bütün malzeme ve erzakı yüklemiş olarak buldum ama öğretmen hanım yoktu. Bir müddet sonra geldi. O da kendi alış verişini yapmıştı. Şoför mahalline oturdu. Yanına da aldığı eşyaları koydu. Bana oturacak yer

Arkaya erzakların, yüklerin arasına geçtim, kendime ve küçük bavulumu biraz yer açtım, oraya sıkıştım.

kalmamıştı. Arkaya erzakların, yüklerin arasına geçtim, kendime ve küçük bavulumu biraz yer açtım, oraya sıkıştım.

O gece Pazarören'de kaldım. Ertesi gün bana bir Uzunyayla atı verdiler ve Kaynar'a yola çıktım. Ekrek Köyü, Haçın Köyü derken sora sora Kaynar'a tam varmak üzereydim ki atım tökezledi, dizi soyuldu. İndim, bavuldan yedek fanilamı çıkartıp hayvanın dizini sardım ve geri kalan yolu yayan tamamladım.

İlk tahkikatımı yaptım, fezlekeyi okulda öğrendiğim gibi yazdım. Maarif Müdürlüğü'ne teslim ettim ama Müdür Bey beğenmedi. Benden biraz daha tecrübeli olan diğer müfettiş arkadaşşıma danışarak yeniden bir fezleke düzenledim ve ilk teftişimi tamamladım.

Ö yıl Kayseri'de altmış tane köy ilkokulu yapılacaktı. Okul yalnızca bir binadan ibaret değildi. En az üç derslikli bir bina, öğretmen evi, uygulama bahçesi ve tarlası... Bunun için köyün bir arazi tahsis etmesi gerekiyordu. Herhangi bir ödenek olmadığından da inşaat işlerinin parası Köy Sandığı'ndan karşılanacaktı. Yapım işlerini yürütecek, kontrol edecek teknik adam falan da hak getire...

Okul hangi köyde yapılacaksa so-

Gezici başöğretmenler ise, adı üstünde, on köy okulunun sorumluluğu verilmiş olan ve sırayla herbirindeki tüm eğitim ve idari işleri takip etmekle sorumlu öğretmenlerdi.

rumlu müfettişin başkanlığında o köyün muhtarı, eğitmeni, gezici başöğretmenlerden oluşan bir komisyon kuruluyor ve arazi tahsisinden yapıma kadar her işten bu komisyon sorumlu oluyordu. Eğitmenler askerlik yaparken askerde onbaşı, çavuş olanlardan seçilirdi. Bunlar kısa süreli bir kursa tabi tutulurdu. 10 lira da maaşları vardı. Öğretmen sayısı yetersiz olduğundan bu gençler kendi köylerinin okullarında görev yaparlardı. Gezici başöğretmenler ise, adı üstünde, on köy okulunun sorumluluğu verilmiş olan ve sırayla herbirindeki tüm eğitim ve idari işleri takip etmekle sorumlu öğretmenlerdi. O sırada Kayseri'de oniki

gezici başöğretmen vardı.

İşte bu gezici başöğretmenlerden birisi bana Bünyan'daki evinin bir odasını kiraya verdi. Kiraladığım odanın ayrı bir sokak kapısı olduğundan adamcağızın evinin içinden geçmek zorunluluğumuz olmadı. Annemle bir kaç parça eşyamızı buraya taşıyıp Ömer Beyler'deki zorunlu misafirliğimizi bitirdik.

Teftiş, okul arazisi kamulaştırma ve okul yapım işleri çok zor ve çetrefilli olmasına karşın asıl sorunum köylere gidebilmektir. Her hangi bir araç bulmak imkansızdır. Altmış lira maaş, yıllık üçyüz lira da harcırah alıyordum. Para biriktirip bir at almam gerekiyordu. O zamana kadar da rica minnet, Bünyanlılar'dan her gezim için at kiralamak zorunda kalıyordum. Adamlar haklı olarak, kendi işlerinden kalmamak için, bana at vermekte pek gönüllü olmuyorlardı. Dört ay kadar böyle idare ettikten sonra, bir gün bir köylü yanında oldukça yaşlı bir atla çıkageldi.

“Müfettiş Bey, yemi, tımarı sana ait!.. İşin bittikten sonra iade edersin!.. dedi ve ihtiyar atı bana verdi. O güne kadar biriktirdiğim parayla eğer, gem, yamçı, vb. aldım.

Müfettişliğim sırasında, tüm görev yolculuklarıma o atla çıktım. Hem emanet hem de ihtiyar olan hayvanı hiç zorlamadım. Yorulduğu zaman durduk, dinlendik. Çoğu zaman yan yana yürüdük ama yine de çok işime yaradı...

Bu yolculukların birinde hem ata su vermek hem de biraz dinlenmek

üzere, bulduğumuz bir yalağın başında durduk. Akan suyla ben elimi yüzümü yıkadım, at da suyunu içti. Biraz dinlenmek için yalağın az ötesindeki ağaca sırtımı verdim ve bir türkü tutturdum:

“Yarım İstanbul'u mesken mi tuttu aman...”

Sanırım sesimi duymuş olacak ki biraz sonra elinde küçük bir bohçayı sallaya sallaya yürüyen bir adam uzakta bana doğru yöneldi. Yaklaştıkça elindeki bohça değil dört ayağından kavradığı küçük bir kuzu olduğunu anladım. Yanıma geldi.

“Selamün aleyküm!”

“Aleyküm selam.”

“Ne arıyorsun bu yazıda, bayırda bey?”

Müfettiş olduğumu, teftiş için bir köye gittiğimi, burada biraz mola verdiğimi söyledim. Kuzu baş aşağı vaziyette adamın elindeydi hâlâ.

“Yazık değil mi hemşerim hayvana? Böyle sallaya sallaya, baş aşağı taşıyorsun. Hasta edeceksin! Koy yere de kendine gelsin.

“Ötede davarları otlatıyorum. Farkettim ki bu kerata ortada yok. Kendi başına çekip gitmiş. Epey aradım ama sonunda buldum. Korkma, bir şey olmaz. Hem sen bilmezsin, bunlar irezillikten hoşlanırlar!..”

Oğulları ve damadı torunlarla oynarken biraz hoyrat davrandıklarında torunların başına bir şey gelmesinden korkup onlara kızan eşine, “Merak etme hanım, bunlar irezillikten hoşlanmaz derdi hep.” •

Ana ve Yazar

“Sana ne çok şey borçluyum...
Neler neler öğrenmedim ki senden?”

Sarıda yeşili, dilde sözü, bulutta yağmuru bulmayı mı? Bereketel el vermeyi mi? Yüzümü güneşte, ayağımı toprakta tutmayı mı? Geçim ehli olmayı, izzeti ikramı sevmeyi mi? Ya da can verip doğurmayı; onu besleyip büyütmeyi; koruyup kollamayı mı?” diye düşünüp dururken, ‘Bu yeter mi?’ diye bir fısıltı duyar gibi oldum kulağımın dibinde.

Yabancı değildi bu ses. Yine de kendimden olan, kendimin olanı yaratmaya kalkışmasam, kulak kabartmayacaktım ona.

Vardım yanaştım yanına. Ben de can vermeye durdum senin gibi. Arayıp buluyor, bulup karşıma diyor,

sağını solunu güzelleştirmeye çalışıyorum. Ne dersin, iyi mi yapıyorum?”

“Bir ressam mısın sen?”

“Bir anlamda. Ama benim gizim ellerimde değil, sözlerimde. Seçtiğim sözcüklere aktardığım uyumda. Onlara yüklediğim duygu ve anlamda.”

“Bir dakika! Sen, şu bildiğimiz boş atıp dolu tutanlardan olmayasın?”

“Olur mu hiç? Yaratıcılar içe sinmeyecek bir şey yapmaz. Beni laf ebeleriyle karıştırma.

Hem biliyor musun, şu ana değin yazdığım her eserin esin kaynağı sen oldun. Bana anlattıklarını yaşaya yaşaya, yaşadıklarımı anlata anlata atlattım çiraklığımı. Sevgi dendi mi doğru

yanına koştum. Zor olmadı bulmam seni. Beni koyduğun yerdeydin hep; hani gülün açtığı, çiyn düştüğü, suyun yaşam olup fışkırdığı yer var ya...”

“Tamam uzatma. Vaktim dar.”

“Diyecektim ki, ulaşabildiğin her yeri güzelleştirmişsin. Elin de dilin gibi sımsıcak kalmış.”

“Ne demek istiyorsun? Yüzünü güzele dönüp imrenilecek yapıtlar dünyaya getirdiğini mi?”

“Elimden geldiğince.”

“Ben de daha düne kadar böyle sanıyordum. Ne ki huyun suyun değişivermiş birden. Kalemimi elinden atıp önüne o ruhsuz bilgisayarı koyduktan sonra robottan farkın kalmamış. Tanınmaz olmuşsun.”

“Ne oldu ki?”

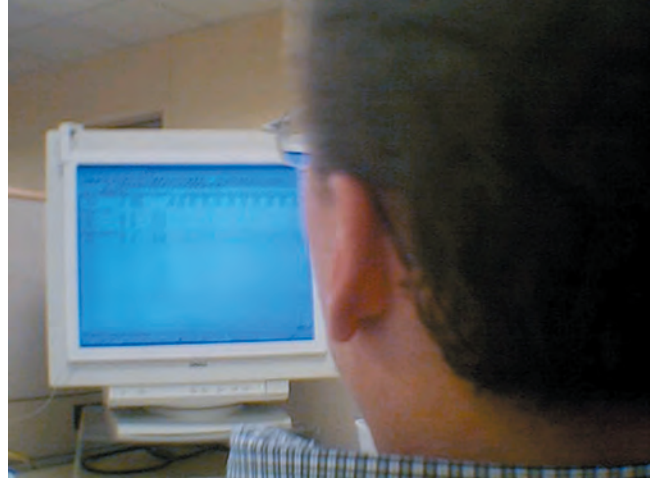
“İçi boşalmış yazdıklarının. Çekirdeğinden yeni filizler alınamayan, genleriyle oynanmış tohumlara dönmüş sözcüklerin.”

“İyi ama çağın akışı, değişen koşullar ne olacak?” diyordum ki, başladı son yazımı okumaya.

A namdı. Her şeyimdi. O yanımdayken dünya güllük gülistanlıktı. Ama yatağa girip gözlerimi yummaya göreyim... Başıma gelmedik kalmazdı. Eli yüzü insana benzemeyen bir yaratık gelir bulurdu beni. Gece, yatsı demez uyandırırdu derin uykularımdan. Dağları üzerime yıkar, sellerin önüne katardı. Acı, acı, acı. İçim hep

acı dolardı. Sonra bir karanlık odaya kilitlerdi yaramazlıklarımın bedeli olarak. Ölüm gelir yanıma sokulurdu. Kaçmaya çalışır, başaramazdım. Artırırdı çılgınlıklarımı yalnızlığım. Körleşirdi duygularım. Ölmekten beter olurdu.

“Ah benim dünyalar tatlısı anam. Kurtar beni ...” diye çılgınlıklar atardım. Yatağında dikilir doğrulurdum. Bakardım ki bir şey yok, yeniden

dalardım uykuya. Çok geçmeden dışarıda bulurdum kendimi bu kez de. Kimi zaman elimde bir sis bombası, kimi zaman birkaç biber gazı... Çekirdim pimini birinin, basardım fıskiyesine ötekinin, salardım önüne çıkanların üstüne. Hangi analar doğurdu sizi demezdim. Alışılmışın dışında bir kahraman olup çıkardım, içe dönük ama düş gücü yüksek. Yine de gideceğim yerin yolunu, izini bulamadığım anlar olurdu. Bırakın beni, başkaları da bilmezdi kapımızın anahtarı nerede.

**Yüzümde,
saçlarımın arasında
yumuşak eli
gezinirdi.
“Korkuttular mı
seni kurban
olduğum kuzum,”
diye sorardı anam.**

Onun yerine, nerden edindiğimi bilmediğim sarı çerçevesi bir tablo iliş-tirilmiş olurdu elime. Biraz sonra bir bakardım, içinde anam yok. Arar arar bulamazdım. Korkudan dudaklarım uçuklamış olarak, “Anaaaam!” diyen bir çığlıkla uyanırdım.

Yüzümde, saçlarımın arasında yumuşak eli gezinirdi. “Korkuttular mı seni kurban olduğum kuzum,” diye sorardı anam. Kafamı böyle şeylere takarmışım demek ki.

Bir keresinde, benim bu durumu mu izlediğini sandığım kimi uçuk tipli insanlar çıktı karşıma. “Biz, bilimkur-gu filmlerinden koştuk, geldik. Dost

olalım,” dediler. Kısa sürede kay-naştık. Birlikte oturup kalkar, söy-leşir olduk. Güvenilir kişilerdi. Sağlam çıktılar. Yapamadıklarımı yapmaya, ulaşamadıklarına ulaş-maya başladılar. Alamadığım ne kadar öcüm varsa, gece gündüz demediler, yerine getirdiler. Dilediğimde, benim yerime hasta bile oldular. Neme lazım, sadıktı hepsi de.

*

Bir gün dayanamayıp sordum onlara. “Bakın,” dedim. “Ben büyüdüm ama korkularım küçülmedi. Eskisi gibi ne anamın kucasına sığabiliyorum ne de sığınabiliyorum. Gece yarısından son-ra dışarı çıkmak istesem dört bir yan-ımda yarasalar uçuşuyor. Asansör kokusu, hava gazı kokusu burnumun direğini kırıyor. Çıplaklığımı unutacak kadar bağırarak zorunda kalıyorum. İtin uğursuzun saldırısı gözümü korku-tuyor bir de. Ne yapmam gerekir?”

Öbür gün bir baktım ki, sokaklarda bırakın köpekleri, izleri bile kalmamış. Hepsi toplanıp getirilmiş, doldurulmuş

bizim salona. Yanımda dört dönüyorlar. Kimi üzerime atlıyor sevimlik için, kimi bacağıma sürtünüp kuyruk sallıyor. Belli ki aç hepsi de. Yiyecek bekliyor benden.

Derin dondurucuda sakladığım balina etinin bir kısmını çıkardım, buzlarını çözdükten sonra önlerine attım. “Biz memeli eti yemeyiz,” demesinler mi? Kendimden utandım. O günden sonra, daha bir soğukkanlı oldum. Güvenim yerine geldi. Yakında bir arama motoru kuracağım internette. Adını, dilini, dinini, rengini bilmediğim değişik milyonlarca insanı konuk edeceğim. Bensiz olamadıklarını, bana hayranlıklarını bildirmelerini sağlayacağım. Bunu düşünmek bile hoşuma gidiyor doğrusu. El âlemi ayağıma getirip bana gıpta ile baktırmak az iş mi? Anamın onları görmesiyle dünyalar benim olacak.

Elimden geleni yapıyorum bunu gerçekleştirebilmek için. Tek sorunum var, o da yer çekimini henüz yok edememiş olmam. Cennetin, anaların ayaklarının altında olduğunu biliyorum artık...

*

O kumayı bitirir bitirmez de, “Ah, kurban olduğum yavrum,” diye hayıflandın. “Bu mu yenilik dediğin? Kimler getirdi seni bu konuma?” diye dizlerini dövmeye başladın. “Öyküsü, anlatısı yere batsın da bir daha ortada görünmez olsun. Uçmak da neymiş? Balina eti buzdolabında ne geziyor muş? O fan-fin-fonlar da kimin nesi oluyorlar mış sözüm ona sana yardıma gelen? Cennet, cehennemle ne işi olur bir

yazarın?” diyor da başka bir şey demiyordun. Dayanamadım. “Anam benim,” diye ellerine sarıldım. “İçimi yakar senin yalnızlığına çekilmiş ağlaman. Gün ortası karanlık olur gökyüzü. Bahar sarhoşuyken tüm canlılar, kuşların türküsüne yas iner. Nisan kokan anaları püskürtüp dururken cehennem, yaşamanın tadı mı kalır?” diye sızlanıyordum ki:

“Sapıttın yine. Edebiyat yapma! Söylediklerinden bir şey anlamıyorum,” dedin çatık kaşlı. Çektin gittin sonra da. Ne yapacağımı bilemez oldum. Sabah kendimle karşılaştım aynada. Gözlerimde sen vardın. Altın sarısı giyinmiştin tüm boynumu bükmüş ekin saplarına inat. “Mummy,” dedim. “If...”le başlayıp, Türkçesiyle sürdürerek tümcemini, “Sen olmasaydın eğer, sonbaharın soğuk rüzgârları altında üşümek dağlar kadar bana da düşecekti.”

Ses vermedin. “Analar, her dilde aynı tadı mı bırakıyorlar ne?” diye düşündüm. •

bekirozgen@butundunya.com.tr

Tatlı Bir Öyküdür Yaşam
Yücel Aksoy

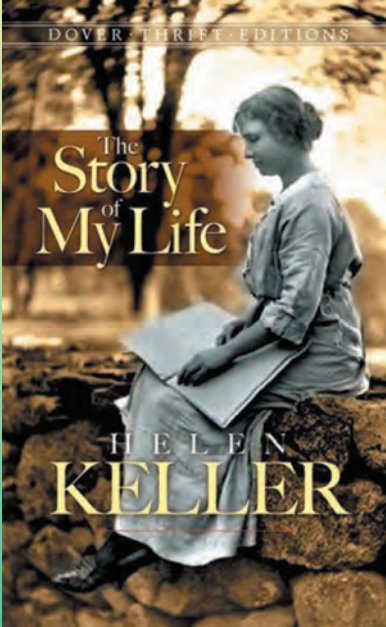

Bir Sanattır Yaşamak

Varlıkların güzelliği bana onların varoluş nedenlerini öğretti. Gürültücü kurbağalar, utangaçlığı bırakıp elimin içinde öten ağustos böcekleri, yumuşacık civcivler, ağaçlardaki çiçekler, kırlardaki menekşeler, meyva ağaçların meyvaları; vızıldayan, mırıldanan ya da öten her şeyin, öğrenimimde yeri vardı. Bazan güneş

doğarken kalkar ve üstü çiyden sırlıklam olmuş çimlerle çiçeklerin doldurduğu bahçeye kaçardım. Çok az kişi gülün yumuşaklığına dokunmanın verdiği neşeyi ya da sabah rüzgârında yavaşça sallanan zambakların güzelliğini bilir.”

Bu satırlar, henüz 18 aylıkken geçirdiği hastalık sonucu hem görme hem de işitme duyularından yoksun kalan Helen Keller’in yazdığı “Yaşamımın Öyküsü” (The Story of My Life) kitabından alındı. Helen Keller, işitmediği için konuşma yeteneğini de yitirmişti.

Çevresindekileri anlamaktan ve onlar tarafından da anlaşılmaktan yoksun, içinden hiç çıkamayacağı düşünülen karanlık bir hücrede tutsaktı. Küçük Helen'in yaşamı, yedi yaşında yaşamına giren bir öğretmenle inanılmaz şekilde değişti. Yaptıklarıyla, verdikleriyle ve yaşattıklarıyla bir efsane olan öğretmen Anne Mansfield Sullivan, gerçekten de Helen'in yaşamının dönüm noktası oldu. Anne Sullivan'ın kendisi de kör sayılırdı; çok az görüyordu. Ama yaşamın güzelliğini ruhunun derinlikle-rinde duyumsayan, bir başka deyişle "yüreğiyle gören" biriydi. Tüm güzellikleri yalnızca

kendisinin duyumsaması ona yetmiyor, başkalarının da yaşamasını istiyordu. İlk karşılaştıkları günü Helen şöyle anlatıyor:

“Yaklaşan adımları hissettim. Annemin geldiğini düşünerek elimi uzattım. Birisi elimi tuttu ve beni kendine çekip kucakladı. Bana herşeyi öğretmeye, daha da önemlisi beni sevmeye gelen kişinin kollarıydı beni saran..”

Küçük Helen o günden sonra tutsak olduğu karanlık hücreden çıktı ve koşar adımlarla yaşam yolunda ilerlemeye başladı. Bayan Sullivan'ın da olağanüstü çabalarıyla, yaşamı

gerçek anlamda sanata dönüştü. Bu dönüşümü kendi kaleminden izleyelim:

“Ruhumdaki bu uyanıştan sonra, ellerimle bir sürü keşif yapıp, dokunduğum herşeyin adını öğrendim. Elledikçe ve öğrendikçe mutluluğum ve çevremdeki dünya ile barışıklığım artıyordu. Bilgim arttıkça, içinde yaşadığım dünyaya sevgim de arttı. Öğretmenim bana dünyanın şeklinden ve aritmetikten önce, ormanların kokusunu, yerdeki otların ve çiçeklerin ve küçük bir bebek olan kızkardeşimin yumuk ellerinin kıvrımlarındaki güzelliği görmeyi öğretti.”

Helen Keller ve
Anne Mansfield
Sullivan

Helen, bıkmadan usanmadan tanımak, öğrenmek, bilmek istiyordu. Ama bunları büyük bir açıklıkla ya da eğlence olsun diye değil, düşünerek, değerlendirerek ve ruhunda duyumsayarak yapıyordu:

“Daima diğerlerinden daha büyük ve daha güzel bir gonca vardır. Kendinden daha az güzel kızkardeşleri şapkalarını utançla eğerken o, zambaklar kraliçesi olduğunun farkında, ipek elbisesini savurarak açar. Sonunda bütün çiçek bir güzellik ve koku buketi haline gelir.”

‘Neşenin kaynağı, kendini unutmaktır. Başkalarına yardım et!’

Gören ve duyan bir insan, karşısındakini tanımak için birtakım kriterler geliştirir. Davranışlarına, ses tonuna, beden diline dikkat ederek kabaca bir fikir edinebilir. Peki görme ve duyma yetisi olmayan biri ne yapar? Bunu Helen Keller çok güzel ve etkileyici bir yöntemle çözümlüyordu:

“Tanıştığım kişilerin elleri benim için birer karakter aynasıdır. Bazı eller küstahtır, bazıları mutsuz; onların soğuk parmaklarına dokunduğunuzda, kuzey fırtınalarına dokunmuş gibi olursunuz. Bazı eller, içlerinde güneş ışıkları saklar. El

sıkmaları kalbinizi ısıtır. Bazan da sizi seven saf bir çocuk eli elinize asılır. Bu elde, seven birinin gözlerinde gördüğünüz muhabbeti duyar, hissedersiniz. Bir dostun içten el sıkması, bir zarif mektup kadar etkilidir bence..

Her insan gibi onun da sıkıntılı dönemleri oluyordu. Ama o tutunacağı çok sağlam bir dal yakalamıştı: “Zaman zaman karanlığın beni bir sis gibi sarmalayıp yalnızlığa ittiği anlar olmuyor değil. Sisin gerisinde ışık, müzik ve insanlar var ve benim içeri girmeme izin yok. Kader, sessizlik ve acıma duygularından oluşmuş bir kafesim var. Sessizlik, ruhumun üzerinde oturuyor. Sonra umut, bir gülümseyişle ortaya çıkıp bana şöyle fisıldıyor:

‘Neşenin kaynağı, kendini unutmaktır. Başkalarına yardım et!’ Başkalarının gözlerindeki ışık benim güneşim, kulaklarındaki müzik senfonim ve dudaklarındaki gülümseme mutluluğum oluyor”

Başkalarına yardım etmenin büyük mutluluk verdiğini öğrenir öğrenmez bütün yaşamı boyunca bunu uygulamak üzere harekete geçti. Helen Keller, 88 yıllık ömrüne çok şey sığdırdı. Fransızca,

Almanca, Latince öğrendi. Kendisi için çok ama çok önemli olan dudak okumayı ve de konuşmayı başardı. Dolu dolu yaşadı. Kendisi gibi ışıktan ve sestem yoksun insanlara örnek oldu, hizmet etti. Bunu, dünyanın hemen her köşesinde yaptığı konuşmalar, yazdığı sayısız makaleler, birbirinden değerli ve yararlı onbir kitapla ve de çeşitli organizasyonlarda görev alarak başardı. O hepimize “Yaşama sarılmak için daha ne bekliyorsunuz?” diyordu. Bakan körler, işiten sağırlar ve konuşan dilsizlerle dolu olan bir

Adam fısıldadı “Tanrım konuş benimle” ... Ve bir kuş cıvıladı ağaçta... Ama adam duymadı.

dünyada Helen Keller gören bir kör, duyan bir sağır, kendini ifade edebilen bir dilsiz ve herşeyin ötesinde yaşamı sanat haline getirmiş olağanüstü bir "virtüöz"dü.

Bir düşünür “hayat, yaşanarak öğrenilir; okuyarak, dinleyerek değil..” demiş. Bir düşünür de “sanat, insan emeğinin güzelliğe dönüşümüdür” demiş. Yaşamak, gerçek bir sanattır. Üstelik, yalnız iyi bir sanatçı olmamız da yetmez, hepimiz bu sanatın virtüözü olmak zorundayız. Yaşama sana-

tında insan hem sanatçıdır, hem de sanatın objesidir; hem ressamdır, hem tualdir; hem heykeltıraştır, hem mermerdir; hem doktordur, hem hastadır; hem hamurdur, hem hamurkârdır. Yaşamak, yaşamın farkında olmaktır.

Kimimiz gelecek günlerin beklentisi içinde, kimimiz de geçmiş günlerin pişmanlıklarıyla boğuşurken, bir türlü içinde bulunduğumuz anın yaşamaya değer olduğuna inanmıyoruz ya da yetinmiyoruz. Bu nedenle de sinirli, huzursuz, mutsuz oluyoruz. İleride yakalayacağımızı düşündüğümüz serap peşinde koşarken, yaşam yolumuzun üzerindeki çiçeklerin, Tanrı'nın bizler için yarattığı güzelliklerin farkına varamıyoruz.

Adam fısıldadı “Tanrım konuş benimle”... Ve bir kuş cıvıladı ağaçta... Ama adam duymadı.

Sonra adam bağırdı “Tanrım konuş benimle!”.. Ve gökyüzünde bir şimşek çaktı... Ama adam dinlemedi. Adam etrafına bakındı ve “Tanrım Seni görmeme izin ver” dedi... Ve bir yıldız parıladı gökyüzünde... Ama adam farkına varmadı.

Ve adam bağırdı “Tanrım bana bir mucize göster!”... Ve bir bebek doğdu biryerlerde... Ama adam bunu bilemedi.

Sonra adam çaresizlik içinde sızlandı “Dokun bana Tanrım ve burada olduğunu anlamamı sağla”

Bunun üzerine Tanrı aşağı doğru süzüldü ve adama dokundu... Ama adam, eline konan kelebeği elinin tersiyle uzaklaştırdı ve yürüyüp gitti. •

yucelaksoy@butundunya.com.tr

KİTAP, İNSANLIĞIN BELLEĞİDİR

Yazan : YAHYA AKSOY

En büyük törpü olan zaman, her şey yok edip unutturabilir. Ama yazıya geçmiş her şey belge niteliği taşır. "Söz"ü sonsuzlaştırarak ve ölümsüzleştirerek geleceğe taşıyan, kitaptır.

Kitaplar, insanlığın ortak belleği olarak "Dünya Kültür Mirası" arasında saygın, seçkin ve özel yerlerini almaktadırlar.

Geçmişten geleceğe uzanan düşünsel ürünleri saptayarak, insanlığın belleğini topluma ulaştırmak kitaplarla olmaktadır. En kutsal koku "kitap kokusudur" çünkü içinde dünya insanlığının kimliği, duygu, düşünce ve benliği bütün kültür boyutları ile yoğunlaşmıştır. İçinde yetiştiği çevrenin ürünü olan insan, kitaplarla bütünleştiğçe dünya insanı olur. Baş döndürücü bir hızla gelişen teknoloji dünyasının acımasız çarkları arasında insan beynini ve benliğini koruyacak olan kitaptır.

"İnsan okur" ve bu haliyle diğer canlılardan farklı konuma gelir. Savaşlar ve devrimler arasında, dünyanın her alanında en seçkin ve örnek devlet adamı olan Mustafa Kemal Atatürk, binlerce kitabı altını çizerek okumuş ve Atatürk hakkında çeşitli dillerde binlerce yerli ve yabancı kitap yazılmıştır. Dünyada, okuyan, uygulayan, fikir ve düşüncelerini zirveye taşıyan tek devlet adamı Atatürk olmuştur.

Çağdaş uygarlığa, evrensel kültür değerlerinin oluşmasına, buluşmasına, kuşaklar arası yolların kesişmesine ve zenginleşmesine en temel katkıları sağlayan kitapları bu-

luşturan ulusal ve uluslararası "Kitap Fuarları" insanlığa açılan aydınlık bir pencere oluşturmakta ve insanlarla buluşup kaynaşan kitaplar, evrensel dostluğa, barışa, sevgiye ve bilgiye en büyük katkıyı da sağlamaktadır.

Kitap fuarları "Kitap Bayramı" olarak değerlendirilir. Ülkemizde ve dünyada yapılan fuarlara katılan yayıncılar, yazarlar ve bu alanda hizmet veren diğer kurum ve kuruluşlar ülkemiz ve dünya kültürüne en büyük katkıyı sağlamaktadırlar.

Gazeteci Melih Aşık, "İstanbul TÜYAP kitap fuarında, rengarenk binlerce kitap yıldızlar gibi yanıp sönüyor" ifadesini kullanmış. İstanbul'da, Frankfurt'ta, Tokyo'da ve dünyanın diğer kentlerinde düzenlenen ünlü kitap fuarlarında dünyanın en seçkin ve saygın yazarları ve kitapları ile buluşanlar, mutlu insanlar olma şansını yakalayanlardır. Kitaplar, insan tabiatını, insan ve dünya gerçeğini yansıtarak insanlığa değer katarlar.

Ünlü edebiyatçı T.S. Eliot'a göre, "Edebiyatın ve şiirin görevi, içinde yaratıldığı kültürün değerlerini çağın ve şairin perspektifinden güzel bir biçimde sunmaktır."

Çin Halk Cumhuriyeti'nin, bu yıl TÜYAP İstanbul Uluslararası Kitap Fuarı'nın onur konuğu olması, tarihte, günümüzde ve gelecekte önemi her geçen gün artan "İpek Yolu" temasını seçerek fuara katılması dikkate değer olmuştur. Konu İpek Yolu olunca, fuarda Kripto Yayınları köşesinde "Si-An'dan Tirana Tarihi İpek Yolu" kitabım yer almış olmasından büyük

mutluluk duyduğumu ifade etmek isterim.

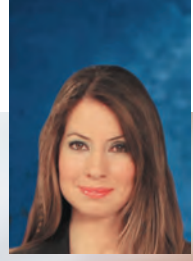
Kentlerin bilgisini artıracak, belleğini kuvvetlendirecek ve imajını taçlandırarak derin izler bırakacak olan "Kitap ve Sanat Fuarları"dır. Ülkemizin, dilimizin ve kültürümüzün zenginliğine çalışmakla erişileceğini, halk ozanı âşık Beyanî (İbrahim Güleç) "Oğul" destanında şu dizelere aktarmış:

"Dört mevsim güzeldir yurt dilim dilim / Yedi dil bilsem de Türkçe öz dilim / Türk kültürü külliyetli bir ilim / Buna çalışmakla erilir oğul."

Dijital bağımlılığın arttığı dünyada e-kitap özel yerini almakta ve ilerlemekte. Bu teknik gelişmelerin olduğu ve herkesi etkilediği bir ortamda kitabın yeri önemli bir tartışma konusu olmaktadır. Dünya Eğitim Zirvesi'nde öğretmensiz eğitim tartışılırken, dijital gelişmeler ve e-kitap sistemleri öncelikle ele alınmakta. Ülkemiz bu konuları tartışıp çağa uygun çözümler üretmekte geç kalmaktadır. Düşüncenin önündeki engeller yazın sanatına en büyük engeli oluştururken, kitapların yasaklanması ve yazarlarının hapsedilmesi çağdaş Türkiye Cumhuriyeti kavramıyla bağdaşmamaktadır.

İnsanlığın kültür ve sanat birikimini geleceğe taşıyacak olan ve dünya kültür mirası sayılan tüm kitapların özenle korunması, sergilenmesi, tanıtılması ve bilgi dünyasında baş tacı edilmesi büyük bir insanlık görevidir.

Varlığını kanıtlamak için "Düşünen insan okur!" •

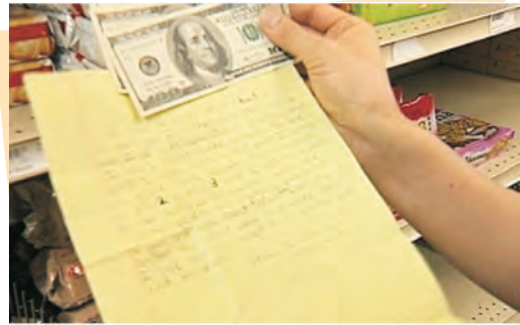
Geleceğe Yolculuk

İngiltere Bilim Festivali'nde konuşan Profesör Brian Cox, zamanda yolculuğun mümkün olduğunu söyledi. Cox, "Einstein'ın Görelilik Teorisi'ne göre uzayda ışık hızına yakın bir hızda ilerlerseniz zaman sizin için o kadar yavaş ilerler ki, sizin için birkaç dakika geçmişken Dünya'da 10 bin yıl geçmiş olur" dedi. İngiliz fizikçi, bunun sadece geleceğe gitme durumunda geçerli olduğunu, insanın geçmişe gitmesinin ise mümkün olmadığını ifade etti.

2 Yıllar Süren Pişmanlık

12 yıl önce bir marketi soyan hırsız, pişman olduğu için çaldığı parayı iade etti. ABD'de Nashville'deki bir markete 12 yıl önce silahla girerek 300 dolar çalan Somboon Wu isimli şahıs, yıllar boyu pişmanlıktan kurtulamayınca market sahibine özür mektubu yazdı. Mektupla 400 Amerikan doları koyduğu zarfı marketin girişine bırakan hırsız, yakalanmadan uzaklaştı.

3 Bir Metrelik Fare

Çin’de bir köy dev farelerin istilasına uğradı. Hunan eyaletindeki Shooyang Köyü’nde paniğe yol açan farelerin boyu 1 metreye, ağırlığı 5 kilograama kadar çıkıyor. İlk kez bölgedeki bir gölet çevresinde görülen farelerin sayısı hızla arttı. Göletteki büyük balıkları yiyen farelerin evlere de girmesi üzerine halk devasa boyuttaki hayvanlara savaş başlattı. Uzmanlar, bu kemirgeni Gambiya keseli faresi olarak tanımlıyor. Ortalama 8 yıl yaşayan fareler 2010 yılında New York’ta da görülmüştü.

4 Gündüz Uykusu Çok Faydalı

Üç üniversitenin (California, Harvard ve Flinders) yaptığı bağımsız deneylere göre; kısa süreli uyku, yaratıcı düşünceyi ve hafıza performansını önemli ölçüde geliştiriyor. Deney sonuçları biyolojik saatin aslında günde iki kez uyumaya ayarlı olduğunu gösteriyor. Gün içindeki kısa bir uykunun beyne faydası da oldukça fazla. Beynin yenilenmesini sağlayan bu uykular, kişinin daha yaratıcı olmasına neden oluyor. Sadece 15 dakikalık bir uykunun bile, insana 3 saate kadar zindelik ve zihin açıklığı verdiği belirtiliyor.

5 İlginç Bir Ressam

Önce sulu boyayı burnundan çekiyor, ardından boyayı tuvale gözünden fıskırtıyor. Çocukluğundan beri burnuyla gözü arasında özel bir bağlantı olduğunu söyleyen Arjantinli ressam Leandro Granato, bir resim üzerinde 10 dakikadan 6 aya kadar çalışabildiğini ifade etti. Yaklaşık 1 litre sulu boyayı burnuna çekip göz pınarından fıskırtarak tablolarını yaratan 27 yaşındaki ressam, gözlerine zarar vermeyecek bir boya formülü bulabilmek için de 2 yıl çalışmış. Ressamın eserlerinin fiyatı ise 2 bin 500 dolara kadar çıktı.

6 Ev İşi Yap Uzun Yaşa!

Kendi işini kendi gören erkeklerin “erken ölmeye” olasılığı daha düşük. 50 ila 64 yaşında insanları inceleyen Danimarkalı araştırmacılar, düzenli olarak evde tamirat yapan ve evin sorunlarıyla ilgilenen erkeklerin yüzde 23 ihtimalle erken ölmeyeceğini ortaya koydu. “Bütün hafta sonunu koltukta oturarak geçirmek yerine biraz terlemek sağlık için çok önemli” diyen Danimarka Kanser Derneğinden araştırmacılar, önemli olanın aktivite süresi değil, bir aktivitede bulunmak olduğunu belirtti.

7 Jet-Lag Sorununa Çözüm Arayışı

Uzun yolculukların ardından biyolojik ritmin bozulması ile görülen “jet-lag” sorunu artık çözülecek. (jet-lag: zaman farkından doğan uyku düzensizliği, yorgunluk) Kobe Üniversitesinden bilim insanları, zaman dilimlerinin değişmesinden kaynaklanan soruna, “Vasopressin” adlı hormonun yol açtığını keşfetti. Bu hormon, vücudun saat dilimlerine uyum sağlama sürecini

yavaşlatıyor. Farelerle yapılan deneylerde, hormonun salgılanması durdurulunca, fareler jet-lag yaşamadı.

8 Şifre Kıran Öğrenciler

California eyaletinde, yönetim 640 bin öğrenciye eğitim amaçlı tablet bilgisayar dağıttı. Sadece eğitim programlarının yüklendiği cihazlar, oyun oynanmaması için özel olarak tasarlanmıştı. Ancak öğretmenlerin yaptığı incelemede, en az 300 öğrencinin tablet bilgisayarların şifresini kırarak oyun oynadığı ve internete girebildiği belirlendi.

9 Kitapçıları Koruma Yasası

Fransa'da kitapçıları korumayı amaçlayan yasa meclisten geçti. Yasa, internet üzerinden satış yapan firmaların, yüzde 5'ten fazla indirim yapmasını ve kitapları ücretsiz göndermesini engelliyor. Bir firmanın Fransa yetkilisi Romain Voog ise, yeni yasanın tüketicilerin aleyhine olacağını savundu. Özellikle kitapçılardan uzakta yaşayan Voog, eski ve yeni olmak üzere çok geniş bir kitap çeşitliliğine sahip olduklarını da vurguladı.

10 Fiş Deyip Geçme

İsveç'te alışverişte kullanılan yazar kasa fişleri, yılda 60 bin ağacın kesilerek çöpe atılmasına neden oluyor. İsveç Maliye Bakanlığı, bu israfı önlemek için harekete geçti. Bakanlık, elektronik fatura ve fişin kesilebileceği yeni nesil yazar kasa uygulamasına iki yıl içinde geçileceğini duyurdu.

11 Yeni Bir Da Vinci Resmi

Ünlü ressam Leonardo da Vinci'nin 1499'da eskizlerini çizdiği "Isabella d'Este" portresinin orijinali, İsviçre'de bir banka kasasından çıktı. Bir İtalyan aileye ait olan ve 400 kadar resmin yer aldığı koleksiyonda bulunan resmin, Da Vinci'ye ait olup olmadığı yapılacak incelemeden sonra kesinleşecek.

12 İnsanlara Uzak Sivrisinekler

İnsan vücudundaki kimyasalların, sivrisineklerin vücut kokusunu alma yeteneğini engelleyebildiği açıklandı. İnsan kokusunun derideki yüzlerce bileşenden oluştuğunu belirten ABD'li

bilim insanları, hangi kimyasalların sivrisinekleri uzaklaştırdığını belirlemek için özel bir kafes kullandı. Kafese girenlerin üzerine, vücudun salgılandığı kimyasal bileşenleri sürdü, sivrisinekler ise bu bileşenler sayesinde kişilerle ilgilenmedi.

13 Ay Daha Genç

Dünya'nın uydusu Ay'ın, sanılandan 100 milyon yaş daha genç olduğu hesaplandı. Dünya'nın Mars büyüklüğündeki bir gezegenle çarpışması sonucu oluştuğu ve 4,56 milyar yaşında olduğu biliniyordu. Ay'ın oluşumuna sebep olan çarpışmadan sonra ortaya çıktığı düşünülen kaya parçaları üzerinde, Carnegie Üniversitesi'nin yaptığı analizler ise, Dünya'nın uydusunun yaşının 4,45 milyar olarak değiştirilmesi gerektiğini gösteriyor.

14 Protestocu Denizaneları

İsveç'teki bir nükleer santral, denizaneları sebebiyle faaliyetini durdurmak zorunda kaldı. Denizanası sürüsünün, soğutucu su borularını tıkağını belirten Oskarshamn Nükleer Santrali yetkilileri, "Boruları temizlemeyi başardık. Yakında reaktörü yeniden çalıştıracacağız. Ancak bir denizanası sürüsünün daha gelmeyeceğinden emin değiliz" dedi. Birçok nükleer santral gibi su kenarına inşa edilen Oskarshamn Nükleer Santrali, 2005 yılında da aynı sorunu yaşamıştı.

15 Amazonlar Olimpiyatlarda

Brezilya, olimpiyatlarında yarışmak üzere, Amazon yerlileri arasında ok ve kano sporcuları aramaya başladı. Günlük hayatlarında avlanmak için ok kullanan ve 100 metreden uçan kuşu vuran yerlilerin arasından seçilecek gençler, 2016'da Brezilya'da yapılacak olimpiyatlarda yarışmak üzere yetiştirilecek. Benzer şekilde, çok iyi kano kullananlar da olimpiyat seçmelerine alınacak.

sezinsan@butundunya.com.tr

Gezdikçe Gördükçe
Izlen Şen Toker

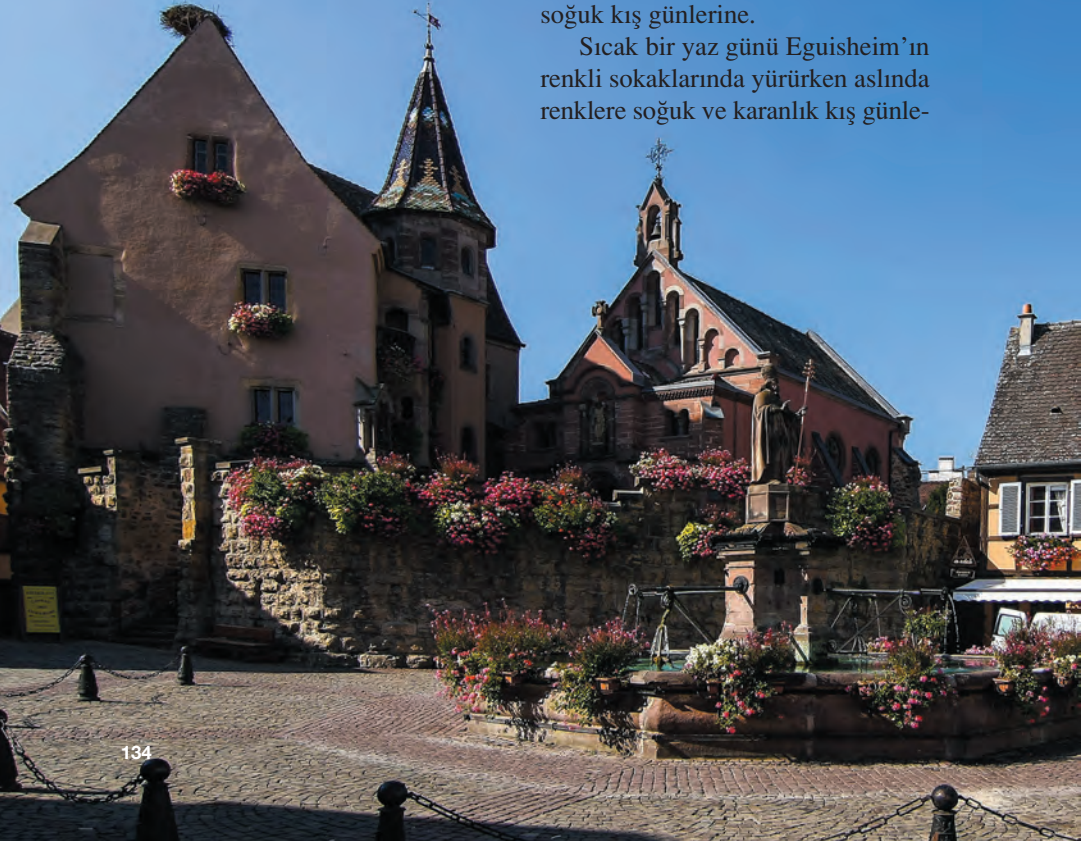
Yuvarlak sınırlarının içinde
renklerin kucaklaştığı bir kasaba:

Eguisheim

KIŞ MEVSİMİ kapıyı alıp da doğa-
daki renkler azalınca, geriye kalan
renkler daha farkedilir, daha değerli
olur sanki. Kardelenlerin yemyeşil
yaprakları soğuğa meydan okur;
hurmaların, portakalların turuncu rengi

iyice belirginleşir. Diğer ağaçlar
yapraklarını tamamen döktüğünde,
am ağaçlarının yeşil iğne yaprakları
daha da değerlenir. Kırıldaki iekler
kaybolunca, sıcak evlerde vazolarda,
saksılarda korunan çiçekler renk katar
soğuk kiŐ günlerine.

Sıcak bir yaz günü Eguisheim'ın
renkli sokaklarında yürürken aslında
renklere soğuk ve karanlık kiŐ gnle-

rinde daha çok ihtiyacımız olduğunu düşünüyorum.

FRANSA’NIN ALSACE bölgesindeki bu kasabanın kış mevsiminde nasıl olduğunu gözümde canlandırmaya çalışıyorum. Pencere önlerini, balkonları ve merdivenleri renklendiren çiçekler kadar çok olmasa da; evlerin mavi, turuncu, pembe, sarı renklerinin kışın soğuk görüntüsünü sıcaklaştıracığını düşünüyorum. Aslında renkler yalnızca binalarda değil, bu sevimli kasabanın her yerinde.

Burada doğan Papa St. Leo IX’a adanan küçük kilisenin vitraylarında, St.Peter ve St. Paul kilisesinin içindeki ahşap Meryem heykelinde, meydanadaki pastanenin kekli, fincanlı tabelasında.

15.yüzyıl mimarisinin eşsiz örneklerinin sergilendiği Eguisheim’da zenginlik arttıkça, 16.yüzyılda yeni evlerin yapımı için dış surlar alçaltılmış. Giriş katları taştan yapılan ve ahşaplarla desteklenen binaların pencereleri 17.yüzyılda genişletilmiş. Cepheler süslü ahşap oymalarla güzelleştirilmiş. Pastel renkli ön cepheler bina sahiplerinin zenginliğini gösterir olmuş.

Sonraki yıllarda boyaların çeşitliliğinin artmasıyla binalar farklı renklere

bürünmüş, kasabanın sokakları iyice renklenmiş.

BU KÜÇÜK KASABAYI yürüyerek görmek için, benim yaptığım gibi Grand Rue caddesinin köşesindeki Turizm Ofisi’nden aldığım broşürde önerilen rotayı izleyebilirsiniz.

Broşürün kapağındaki gökyüzünden çekilmiş fotoğrafa bakınca, üzüm bağlarının arasındaki yusuvarlık şekliyle Eguisheim’ı lolipop şekerine benzetiyorum. Tam ortadaki kilisenin etrafına sarmalanmış farklı renklerdeki

geleneksel Alsace tarzı yapılarıyla rengarenk bir lolipop şekeri gibi.

Önemli yapıların işaretlendiği haritadaki rotayı izlediğimde önce Rue du Rempart Sud sokağının girişindeki Güvercinlik'e geliyorum, burası çiçeklerle kaplı merdiveniyle ikinci kata çıkılan ince, küçücük bir yapı. Daracık sokaklarda yürürken, ortaçağın izlerini evlerin girişlerindeki yazılarda, cephelelerdeki detay süslemelerinde buluyorum. Bazı binaların üzerine kasabanın yuvarlak yerleşimini, renklerini, tarihini ve tarihi yerlerini anlatan panolar yerleştirilmiş. Surlar ve birbirine bitişik evlerin doğal bir yuvarlak bir

farklı renklerdeki geleneksel Alsace tarzı yapılarıyla rengarenk bir lolipop şekeri gibi.

sınır oluşturduğu kasabanın en uzun ve düz caddesi olan Grand Rue üzerine mağazalar sıralanmış. Giriş katındaki kemerli pencereler mağazaların vitrini olarak kullanılıyor.

Kapıları güzel avlulara açılan, balkonlarından, pencerelerinden sokağa çiçeklerin sarktığı yapıların arasındaki sokaklar bazen küçük meydanlara çıkıyor.

ŞATO MEYDANINDAKİ St. Leo IX'un heykelinin olduğu çeşmenin dört tarafından etrafındaki havuza sular akıyor. Pazar meydanından Rue du Rempart Nord'a çıkan sokak yine rengarenk binalara getiriyor beni.

BURADA DA sur duvarları oluştururcasına birbirine yaslanmış mor, mavi, pembe ve sarıya boyanmış evlerin pencereleri ve kapıları taze çiçeklerle süslenmiş. Kasabadaki mağazalarda hediyelik eşyalar satılıyor, şarap tadım yerlerinde Eichberg ve Pfersigberg yamaçlarında yetiştirilen üzümle yapılan bölgenin en güzel şaraplarını tatmak mümkün.

Ağustos'un son haftasında "Fête des Vignerons" adlı Şarap Üreticileri Festivali veya Aralık ayında Noel zamanında gelerseniz, kasabayı daha canlı, daha renkli bulabilirsiniz. Eguisheim'e benim yaptığım gibi yaz aylarında giderseniz, gözünüz yukarıda, çatılarda, kulelerde olsun. Leylekleri yuva yaparken ya da yavrularını beslerken görebilirsiniz. •

izlensen@butundunya.com.tr

PAPAZIN ÖĞÜDÜ

Papaz ölmek üzere olan adamın üzerine eğildi ve belki de son öğüdünü yaptı: "Ölmeden önce şeytani ve onun kötülüklerini lanetle" dedi.

Adamdan ses çıkmadı. Papaz isteğini bir kez daha yineledi, ama hasta sessizliğini yine sürdürdü.

Sonunda papaz kızdı:

"Son nefesini vermek üzere olduğunu kendin de biliyorsun" dedi. "Neden şeytani ve kötülüklerini lanetlemiyorsun, be adam?"

Hasta, güçlükle yanıtlayabildi papazı:

"Bana kızacağınıza hak versenize, papaz efendi" dedi. "Nereye gideceğim belli olmadan kimsenin aleyhinde konuşmak istemiyorum."

Gönderi: SABAHAT ÖNEN

UFAK TEFEK BİLGİLER

Sabahat Önen

Kalp Ritimli Koro

Koroda şarkı söyleyenlerin kalpleri de söyledikleri şarkılar gibi uyum içinde atmaktadır.

Ses Duvarını Aşan İlk İcat

Kırbaç, şaklama sesi saatte 1194 km hız ulaşan ve ses duvarını aşan ilk icattır

Dünyadaki oksijenin ana kaynağı

Su yosunlarının ürettiği net oksijen miktarı diğer tüm ağaçların ve kara bitkilerinin birlikte ürettiklerinden daha fazladır.

İngilizce'deki "No" sözcüğü "Next Opportunity" (Sonraki seçenek-fırsat) in kısaltmasıdır.

Roma'daki Aşk Çeşmesi'ne atılan dilek paraları ihale ile toplanmaktadır.

Dilek Çeşmesi

Sigara dumanında 4000 den fazla kimyasal madde bulunur. Hemen hepsi sağlığa zararlı ve zehirli kimyasallardır.

Kraliçenin Kuğuları

İngiltere'de bütün kuğular kraliçenin malıdır.

Bir Daha Düşünün

Sumo güreşçileri niye şişmandır?

Ne kadar ağır olursanız rakibinizin sizi yerinizden oynatabilmesi için o kadar çok güç kullanması gerekir. En şişman Sumo güreşçisi 267 kiloydu.

Dünyanın en büyük şehri

Yüzölçümü hesabıyla Honolulu'dur. Honolulu 2400 km boyunca uzanan Kuzeybatı Hawaii adalarının kalanını da kapsar ve 5509 km²'yle en büyük yüzölçümüne sahip şehirdir. Eğer tüm anakent alanı dahil edilirse en kalabalık şehir, 3.500 km² üzerinde yaşayan 35,2 milyon kişiyle Tokyo olur. Mexico City, 18 milyonu aşan nüfusuyla ikinci büyük şehirdir.

Deprem etkisi

16 Aralık 1811 tarihinde yaşanan Missouri depremi Mississippi nehrinin yönünü değiştirmiştir.

Yıldırım Çarpması

Yıldırım çarpan 10 kurbandan 9'u hayatta kalabilmektedir.

LEYLA GENCER

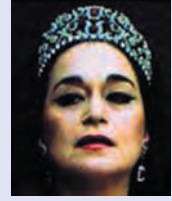
10.10.1928-

10.05.2008

Polonezköy'de

doğdu. İstanbul

İtalyan Lisesi'ni bitirdi ve bir süre İstanbul Devlet Konservatuarı'nda şan eğitimi aldı. Devlet Tiyatroları Ankara Operası'nda korist olarak görev yapmaktayken Cavallerina Rusticana operasında Santuazza rolü ile opera kariyeri başlamış oldu. Fransa'nın ünlü hocalarından Reine Gelenbevi, ünlü orkestra şefi Muhittin Sadak ve besteci Cemal Reşit Rey'in öğrencisi oldu. Ünlü İtalyan soprano Giannina Arangi-Lombardi ile tanıştıktan sonra çalışmalarını sürdürdü. Ankara Devlet Tiyatrosu'nun korosuna girdi. Ankara Devlet Operası'nda görev yaptığı 1950-1958 yılları arasında devlet konuklarına verilen resitalerde en çok görev alan sanatçılarından oldu. 1985'de sahneye veda eden sanatçı uluslararası yarışmalar da seçiciler kurulu üyelikleri yapan, festivallere, seminer ve konferanslara katılan Gencer, İstanbul'da kendi adını taşıyan "Uluslararası Şan Yarışması"nın kurucusu da olmuştur. Opera repertuarı 23 bestecinin 72 yapıtını kapsamıştır. 10 Mayıs 2008, Milano'da yaşama veda eden Türk opera sanatçısı Gencer, 20. yüzyılın en önemli sopranolarından birisi olarak görülür.

Ansiklopediden Bir Sayfa

Mete Tizer

Bar Spinoza

Benedictus (Baruch) Spinoza (1632-77), Portekiz'deki engizisyonundan kaçan Musevi bir ailenin oğlu olarak Amsterdam'da dünyaya gelmişti. Keskin zekasıyla dikkat çeken Baruch, aldığı din eğitimini yetersiz bularak; Latince, matematik ve geometri öğrenmeye başladı. Makyavelli ile Descartes'tan etkilenen Spinoza, geleneksel öğretilere karşı çıkmaya başlayınca, onu yetiştiren hahamlar rahatsız olmuş, "zındıklık" iddiasıyla havranın ileri gelenlerinin huzuruna çıkarılmıştı.

Havrasına ve inancına hiç olmazsa görünürde bağlı kalması için kendisine maaş teklif edildiği, ancak onun bunu geri çevirdiği aktarılmıştı. Spinoza, 23 yaşındayken en ağır aforoz biçimi uygulanarak Yahudi cemaatinden atılmıştı: Onunla, ailesi de dahil hiç kimse iletişim kurmayacaktı. Bu da yetmemiş, yaşadığı şehirden de sürülmüştü. İnzivaya çekilip kendini tü-

Sürüldü, kovuldu,
aforoz edildi
ama...
Hakikati söyleyip
aç kalmayı
tercih etti.

müyle felsefeye adanmaya karar veren Spinoza, ekmeğini de optik camlar yontarak kazanmaya başladı. Mercek yontarak geçiyor olması bir bakıma simgesel bir anlam da taşıyordu. Çünkü filozofların temel dayanağı, varoluşu başka bir açıdan görebilmek için insanlara yardımcı olmaktır...

İlk kitabı da, kilisenin şikayetiyle yasaklandı. Ünlü yapıtı "Ethica" ancak öldükten sonra yayımlandı. Önce engizisyon zulmüne, sonra da bizzat kendisinin havradan kovulmasıyla düşünce zulmüne maruz kalmış olan Spinoza, tüm bu acı tecrübelerin ardından, şöyle bir sonuca varmıştı: "İnanç ve ifade özgürlüğü insanların en doğal haklarıdır. Diğer bir ifadeyle, genel anlamda hürriyet, özelde de din hürriyeti insanların hiçbir zaman vazgeçemeyecekleri en tabii haklarıdır."

uch

Din ile politika arasındaki ilişkileri ele aldı, kilisenin dini ve politik ek-sendeki olumsuz etkisini ısrarla yazdı. Spinoza için temel felsefe ve asıl sorun; ilerleme için de zorunlu olan özgürlüktü. Yaşamı pahasına bu konularda eserler kaleme almıştı.

Özgürlüğün en iyi güvencesi de demokrasiydi. Aydınlanma çağının işaret fişğini ateşleyen başyapıtı *Ethica*'da; insanın Tanrıyı sevmekle, onu bilmekle, özgürlüğe ve erdemliliğe ulaşabileceğini yazdı. Ona göre, düşüncenin bir toplumda özgür olması önemlidir. Çünkü bu olmayınca, bütün diğer baskılar da mümkündür.

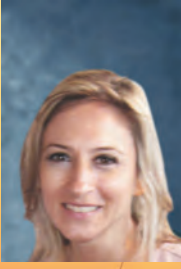
Düşünce özgürlüğünü güvence altında tutmak devletin ödevidir ve ifade özgürlüğü ne kadar kısıtlanmaya çalışılırsa, o oranda karşı direnç bulur.

Kendisini anlamayan insan kalabalığı karşısında içe dönük bir hayat yaşamak zorunda bırakılan Spinoza, hayatta kalabilmek için sürdürdüğü mercek yontma mesleğinin trajik bir sonucu olarak, kuvars tozu hastalığı nedeniyle sessizce yaşama veda etti.

Eserleri filozoflar için esin kaynağı olan, Batı felsefesinin yönünü değiştiren Hollanda'nın en ünlü düşünürü

Spinoza için en büyük hayranlarından Friedrich Hegel, şöyle diyecekti: "Ya bir Spinozacısınız ya da kesinlikle bir filozof değilsinizdir." •

metetizer@butundunya.com.tr

Not Defterimden
Nergis Öztürk

Amerikalı İşadamlının Rüyası, Meksikalı Balıkçının Gerçeği

Amerikalı zengin bir iş adamı, bir iş gezisi nedeniyle gittiği Meksika'da, kendine ayırabildiği küçük bir zaman diliminde, küçük bir sahil köyünde deniz kıyısına inmiş, uzun süredir özlemini çektiği bir huzur içinde bir yandan sakin denizi, bir yandan da sahile yaklaşmakta olan küçük bir kayığı seyrediyordu.

Tekne kıyıya geldiğinde içinden, orta yaş çizgisini biraz geçmiş bir adam indi ve irice dört beş balığın bulunduğu kovasını tekneden aldı, tam gitmeye hazırlanırken, kendisine imrenerek bakan yabancıyla gözgöze geldi. İkisi de birbirleriyle selamlaştıktan sonra Amerikalı işadamı önce balıklara baktı, sonra dostca bir ses tonuyla sordu: “Ne kadar sürede tuttun bu balıkları?” dedi.

Meksikalı, pek önemsemedi bu

soruyu:

“Fazla birşey de tutmadım, fazla zaman da harcamadım ki” dedi. “Olsa olsa, en fazla yarım saatle bir saat kadar bir zamanımı almıştır bunların hepsi.”

Amerikalı işadamlının içinden, bu adama yardım etmek isteği geldi:

“Madem bu kadar kısa zamanda bu kadar çok balık tutabiliyorsun, denizde neden biraz daha fazla kalıp, daha çok balık tutmuyorsun?” dedi.

Meksikalı köylü, dudak bükerek

yanıtladı:

“Neden boş yere harcayayım ki zamanımı?” dedi. “Ev halkına bol bol yetecek kadar balık yakaladım. Fazlasına ne gerek var ki?”

Amerikalı işadamı bir anda kabaran merakını gidermek istedi:

“Denizde harcamak istemediğin zamanında ne iş yapıyorsun?”

Meksikalı köylü, tüm gününü nasıl geçirdiği tane tane anlattı:

zaten zaman kalmaz ki...”

Meksikalı köylünün bu anlattıklarını duyunca Amerikalı işadamı ona gerçekten yardımcı olması gerektiğini düşündü;

“Bak dostum, önce kendimi tanıtayım” dedi. “Harvard Üniversitesi mezunu, başarılı bir iş adamıyım.”

Sonra da görüşlerini açıkladı: “Sanırım neyi nasıl yapman gerektiği konusunda sana yardımcı olabilirim.. İlk yapman gereken şey, denizde kesinlikle daha çok zaman geçirmek

Daha büyük bir tekneye sahip olman demek, daha çok yakalayacağın balık demektir ki, o da biliyorsun, daha çok para demektir.

“Önce sabahlarımdan başlayayım” dedi köylü. “Sabahları geç saatlere kadar doya doya uyurum. Sonra denize çıkarım, biraz balık tutar, eve dönerim. Eşim Maria balıkları hazırlarken ben çocuklarımızla ilgilenirim. Onlarla sohbet ederiz, oynarız... Daha sonra da Maria ile siesta yaparız.

Akşamları birlikte keyifli bir yürüyüş yaparız, arkadaşlarla buluşur, biraz şarap içeriz, biraz gitar çalar, eğleniriz... Sonra bir de bakarız, gün bitivermiş... Başka birşey yapmamıza

olmalıdır. Bu sayede, daha çok balık tutabilirsin... Daha çok balık demek, daha çok para demektir. Kazanacağın parayla da daha büyük bir tekne alabilirsin. Daha büyük bir tekneye sahip olman demek, daha çok yakalayacağın balık demektir ki, o da biliyorsun, daha çok para demektir. Kazanacağın daha çok parayla birkaç tekne daha satın alabilirsin... Böylece, büyük bir balıkçılık şirketi kurabilirsin...

Balıkları da balıkçı halinde, ya da orada burada aracılara satmayacaksınız;

tüketiciye birinci elden, yani aracısız satacağın ki, sağlayacağın kâr hem daha çok olmalı, hem de daha hızlı olmalı... İşte böylece kendi balık konservesi fabrikasını da kısa sürede kurabilirsin. Fabrikayı da işletmeye başlatınca, köy müdür, kasaba mıdır, bu küçük yerden kurtulursun, ‘Ver elini büyük kentler’ dersin, Los Angeles gibi, New York gibi büyük kentlere yerleşirsin...”

Balıkçı ciddi ciddi düşünüyor-muş gibi yapıp, sordu: “İyi de bu saydıkların kaç yılını alacak dersin, dostum?”

Amerikalı işadamı fazla düşünmeye gerek duymadan yanıt verdi: “Pek fazla değil” dedi. “15-20 yılda halledersin...”

Çok ciddi bir sorusu da vardı balıkçının. Onu da sordu: “Pekiii” dedi. “Tüm bu dediklerin, dediğin gibi gerçekleşti sayalım. Sonunda ne olacak?”

Amerikalı işadamının beklediği en önemli soru da buydu. Büyük bir zekle yanıtladı:

“İşte en güzel, en zevkli bölüm de, işin sonundaki o bölümdür” dedi. “Doğru zamanı beklersin ve fırsatını yakaladığın anda şirketi halka açarsın,

hisselerini satarsın ve denize balıkrama atlar gibi, ‘Hooop’ diye borsaya girersin... Ondan sonrasını düşünme artık. Oturduğun yerde gelsin paralar ayağına, girsin milyonlar ceplerine, gel keyfim gel...”

Meksikalı köylü birden heyecanlanmış gibi yaptı ve “Vay canına...” diye nara attı. Sonra güçlülükle de olsa yüzüne ciddi bir ifade takınarak, anladıklarını bir çırpıda özetledi:

“Demek oturduğum yerde paralar ayağıma gelecek, ceplerime milyonlar girecek...” dedi. Daha sonra da ciddi ciddi merak ediyormuş gibi sordu:

“Pekiiii, en sonunda neler olacak?” Amerikalı işadamı, büyük bir sır vermesine sesini kısıp, fısıldarcasına ciddi ciddi bu işin en sonunu da açıkladı:

“İşte o zaman emekli olur, küçük bir balıkçı kasabasına yerleşirsin. Sabahlar bol bol uyur, istediğin saatte kalkarsın... Bir teknen olur, denize çıkarırsın... Bir iki balık tutarsın. Evde çocuklarıyla sohbet eder, oynarsın... Eşinle siesta yapabilir, akşamları da gezintiye çıkarırsınız. Arkadaşlarınızla buluşursunuz... Şarap içer, birlikte gitar çalar, şarkılar söylersiniz...”

Amerikalı işadamı bu işin en sonunu da açıkladıktan sonra, Meksikalı dostuna sordu:

“Nasil bir yaşam ama, değil mi?” diye sordu. “Harika değil mi?” Ve elini dostunun ağzına doğru uzatarak, onun konuşmasını engelledi:

“Karşılık vermek için lütfen, lütfen kendini zorlama, yorulma” dedi. “Aklının yattığını yüzündeki şu tatlı tebesümünden anlıyorum...” •

nergisozturk@butundunya.com.tr

Gözle Gönül Arası
Mehmet Uhri

Boşlukla Yüzleşme

ANISH KAPOOR

Ön yargılar ve ilk izlenimler ile insanları etiketleyip çoğu kez gözlerimizi kaçırdığımız boşluklarla yüzleşmek, boşluğun renkli ve gizli estetiğini görüp hissetmek istiyorsanız Anish Kapoor kısa süreli bir sergi ile İstanbul'da.

Devasa boyutlardaki soyut heykelleri ile İstanbul sonbaharını renklendiren Hindistan doğumlu İngiliz sanatçı Anish Kapoor heykel sanatının figüratif anlatımına üstelik canlı renkler kullanarak farklı bir soluk ve "renk" katmasıyla tanınıyor. Heykeli renklendirmenin figürü gizleyeceği, gölgeleyeceği endişesini taşıyan meslektaşlarına inat heykele ait bir

deri gibi renk kullanmaktan kaçınmıyor. Renk etkisinin içeridekini gizlediğine dikkat çekiyor.

Dahası heykelin kitlesel bütünlüğünün de içeriği gizlediğinden yola çıkarak aradığı anlamı heykellerin içindeki boşluğu görünür kılmaya çabalayarak yansıtıyor. Denizin yüzeyine bakıp içindeki canlılığı ve farklılıkları görememeyi dert edinip eserlerin-

de görünür kılmaya çabaladığından söz ediyor.

Hindistan'a göç etmek zorunda kalmış Bağdat'lı Yahudi anne ve Hint deniz kuvvetlerinde denizbilimci olarak çalışan Hindu babadan Mumbai gibi zengin kültürel çeşitliliği olan bir şehirde 1954 yılında dünyaya gelen Kapoor, ilköğrenimini Mumbai'de karma okulda tamamlıyor. Yüksek öğrenim için annesi ile birlikte İsrail'e gidip farklı ülkelerden gelen Yahudi aileleri barındıran bir kibutzda yaşıyor. 1973 yılından sonra ise sanat öğrenimi için gittiği Londra'da kendi etnik, dini, kültürel zengin karışımına karşın sadece dış görünüşe bakılıp insanlar hakkında karar veriliyor olmasından etkileniyor. Fiziksel özelliklerine bakıp Hintli olduğunu düşünenlere inat derisinin altında farklı kültürel kimliklerin de yaşadığını eserlerine yansıtıyor. Dış görünüşün algıda oluş-

turduğu boşluklar ve o boşluklar üzerine özenle inşa ettiğimiz hayatlarımızı da da ince bir eleştiriyi ihmal etmiyor.

Soyut anlatımlı eserlerinde etkileyici boşluklar ve çıkıntılar yanı sıra bir deri gibi kullandığı canlı renkler ve o renklerin ürettiği gölgeler ile izleyiciyi geri dönüşü olmayan bir karadelğin çekim alanına yöneltiyor. Karanlığı oluşturmak için gölge veya siyah renk kullanmak yerine gözlerimizi kapattığımızda damarlarımızdaki kan yüzünden kırmızıdan karanlığa geçişimizi hatırlatırcasına gölgeyi kırmızıya gizlemeyi veya alacakaranlığın lacivertini durağan siyaha tercih ederek karanlığı evcilleştirmeyi deniyor.

Coğuna isim verme gereği bile duymadığı devasa boyutlardaki eserlerinde etkileyici ve çarpıcı boşluklarla algının kolaycılığına ve ön yargılara kapılmadan izleyiciyi içerideki zenginlik ve canlılık üzerine düşünmeye zorluyor. Dış görünüş ve etiketlerin ürettiği ön yargılar ile davranmanın kolaycılığına sığınıp pek de yüzleşmek istenmeyen boşluklarla izleyiciyi yüzleşmek zorunda bırakıyor. O boşluklar ki; her türlü önyargı ve hatta zamansızlık etkisi ile izleyiciyi çekip alıp sanki başka kültürlere açılan karadelik işlevi görüyor. Gerçekten de iç dünyamızda bir yerlerde varlığının hep farkında olduğumuz ancak modernitenin ürettiği kimliklerimize sıkı sarılmak uğ-

runa yüzleşmekten çekindiğimiz içsel bir boşluğa yolculuktur, Kapoor' un eserleri. Israrla anlamını soranlara ise "anlam ile anlamsızlık arasındadır, ne yöne bakmak isterseniz onu görürsünüz, hayat gibi" yanıtını verir.

Hayli görkemli ebatlardaki eserlerinde hayatın küçük boyutlu detaylarını büyütüp görünür hale getirirken uzay ve zamanın sonsuz boşluğunu da bir anlamda küçültüp algılanabilir hale dönüştürmeye çabalamaktadır.

Heykellerinin çekiciliği barındırdığı boşluk ve boşluğun ardını merak edenler için heyecanlı bir yolculuk sunmakta, heykele olmasa da içindeki boşluğa dokunma isteği doğurmaktadır.

Ön yargı ve kültürel kimliklerden sıyrılıp doluluğun içindeki boşluklarla ve kendi iç boşluklarımızla yüzleşmek, sanatçının vurguladığı gibi anlam ve anlamsızlık sınırlarında gezinmek için Anish Kapoor sergisi Emirgan Sabancı müzesinde 5 Ocak 2014'e kadar sizleri bekliyor.

mehmetuhri@butundunya.com.tr

Yazarak Söyleyerek

Sadi Bülül

Bazı insanları gerçekten anlamıyorum. Haydi siz kırmızı ışıkta durunca arkanızdan "geç geç" diye sizi taciz eden trafik magandasını biraz anlıyorum diyeyim. Haydi sinemada yanındaki kızla vır vır konuşanı da birazcık anlamış olayım. Ve haydi kuyrukta resmen önünüze geçip duran insanı da kerhen anlamaya çalışayım.

Bunlar için, "öyle değil ama haydi öyle olsun" diyeyim. "Ne yapalım kendilerini yetiştirememişler, öyle olacak sanıyorlar, yaptıklarını normal görüyorlar" diyeyim.

Ya, tekerlekli sandalyeye mahkûm kardeşinin de gezmeye, sevmeye, eğlenmeye hakkı ve ihtiyacı olduğunu hiç aklına getirmeyen kardeşlere ne diyeyim? Ya belki bir aydır evden

çıkmayan eşinin sıkıntılarını görmeyen "kadındır, bir şey olmaz" diyen eşlere ne diyeyim?

Ya maaşına zam isteyen işçisinin, bu maaşla gerçekten nasıl geçindiğini hiç düşünmeyen patrona ne diyeyim?

Patronuna kızıp işyerinin makinalarına zarar veren işçiye, protesto yürüyüşünde caddede park eden araçları taşıyan özgürlükçülere ve kimleri öldüreceğini bilmeden köşebaşına bombalı paket koyan isyancılara ne diyeyim?

Gerçi hepsi aynı kapıya çıkıyor.

Trafik magandası ile bombacı, kuyruk açığözü ile sinema vırvırcısı; aynı ben-cil kaynaktan besleniyor, aynı sorumsuz pınardan su içiyor ve aynı kaba ruhtan güç alıyorlar. Aralarında olsa olsa, gösterdikleri şiddet ve verdikleri zarar farkı var.

Ve hiç birinin, kendileri dışında bir başkasını görececek gözleri yok. Kendilerinden başka düşündükleri bir başkası yok. İlle ve illâki kendileri var.

Hep merak etmişimdir: Bu insanlar acaba ne düşünürlər?

Benciliklerinden (yani başkalarının haklarını yemelerinden), gerçekten bir rahatsızlık duymazlar mı?

Yoksa, duyarlar da, bunu bas-

tırırlar mı?

Üçüncü bir ihtimal. Böyle davranmaya "hakları olduğunu mu düşünürlər? Alınacak cevabın niteliği ve derecesi insandan insana değişse bile, bu soruların samimi cevaplarını öğrenemeyeceğimiz anlaşılıyor.

Bir yakınımın 35 yaşlarında, "lise çağında oğlu olan" bir çocuğu var. Delikanlı, hostes eşinden boşandı ve kimseye sormadan, kendinden 20 yaş büyük, üç çocuklu dul bir hanımla evlendi. Oğlunu da annesine "attı".

"Eee, ne var burada" diyorsunuz değil mi? Oğlan da zaten öyle söylüyor. Ailesinin kendisine kırgın olduğunu "bilmiyor." Öğrenince de bu kırgınlığa bir anlam veremiyor:

"Bana niye küstüler, **bilmiyorum** diyor. Onları bir türlü **anlamıyorum** diyor.

Ve ben gerçekten: Kırmızı ışıktaki geçmeniz için sizi zorlayanın da, engelli kardeşini düşünmeyen de, köşebaşı bombacısının da, anne babasının kendisine niye küstüğünü "bilmeyen" in de; bütün bunları niye yaptıklarını ve yaparken ne düşündüklerini (ya da düşünmediklerini) gerçekten bilmiyorum ve bilme ateşiyle niye yanıp tutuştuğumu da, dahası; bilince ne olacağını da bilmiyorum... •

sadibulbul@butundunya.com.tr

1	3							
2		5	6			9	3	
	4			8	3		5	
	9					2		
		8		2		6		
		2					7	
	2		5	9			4	
	1	7			2	8		3
							2	1

Sudoku Yapamayanlar İçin

2				6	5			
		3	4		2		5	
	4			7		1		8
							3	4
	3	8		1		5		
		6						1
		4						9
5					8	7		
	1	7						

Sudokusuz Yapamayanlar İçin

ARALIK AYI ÇÖZÜMLER SAYFASI

“Sudokunun Yanıtları”

1	3	9	2	7	5	4	6	8
2	8	5	6	1	4	9	3	7
7	4	6	9	8	3	1	5	2
3	9	1	7	5	6	2	8	4
4	7	8	3	2	9	6	1	5
6	5	2	1	4	8	3	7	9
8	2	3	5	9	1	7	4	6
5	1	7	4	6	2	8	9	3
9	6	4	8	3	7	5	2	1

Sudoku yapamayanlar için

2	8	9	1	6	5	3	4	7
1	7	3	4	8	2	9	5	6
6	4	5	3	7	9	1	2	8
9	5	1	8	2	7	6	3	4
4	3	8	9	1	6	5	7	2
7	2	6	5	3	4	8	9	1
3	6	4	7	5	1	2	8	9
5	9	2	6	4	8	7	1	3
8	1	7	2	9	3	4	6	5

Sudokusuz yapamayanlar için

“Bilginizi Denetleyin”

1-(b) Manisa	10-(c) Ganj
2-(a) Rusya-İsveç	11-(b) Fransa
3-(d) Köroğlu	12-(d) Marathon
4-(b) Güneydoğu	13-(a) Krizantem
5-(c) Gogol	14-(a) İntegral
6-(d) Lut Gölü	15-(b) İgor Sikorsky
7-(a) Almanya	16-(d) 1872
8-(a) 1927	17-(c) Şili
9-(c) İlker İnanoğlu	18-(c) Ran

Satranç Çözümleri

PROBLEM: Umut Sayman 3 # 1.Vg5!
(1...Şxa7 2.Vb5 Kb8 3.Va5+#), (1...Şc7
2.Va5+ Şd6 3.Ve5+#), 1...f5 2.Ve7 Kxa7
3.Vd8+ #) (1...f6 2.Va5 Kxa7 3.Vd8+#)

OYUN SONU: Ar Razi 9.yy. Beyaz kazanır
1.Ke3 Ag1 2.Şf5! Şd4 3.Şf4 Şc4 4.Şg3 1-0

İlk dersimiz Türkçe

1-(c) 2-(a) 3-(b) 4-(a) 5-(a) 6-(d)- 7-(d) 8-(b)
9-(c) 10-(d) 11-(a) 12-(b) 13-(c) 14-(d) 15-(b)

Kare Bulmaca

1	T	U	R	G	U	T	Ö	Z	A	K	M	A	N	K	
2	O	L	U	R		İ	Z	O	T	O	N		A	Z	A
3	M	U	M		E		N	O	E	L		A	Z	A	R
4	R	O		E	K	M	E	L		R	A	C	İ	N	E
5	İ	R	S		S	A	L	O	P	E	T		R	S	
6	S	T	A	T	İ	K		G	A	G		M	E	R	İ
7	U	A		E	K	İ	M		T		T	E	A		
8	Y		A	N		L	E	Z	İ	Z		D	A	N	A
9	A	K	D	E	R	E		A	K	A	R	E	T		R
10	R	E	N	K		R	A	K	A	M		T	İ	R	E
11		T	A	E	K		D	K		K	R		N	A	S
12	B	E	N		S	O	L	U	K		A	L	A	N	
13	O	N		S	İ	T	E	M		A	V	A		A	D
14	S		K	E	L	E	R		İ	L	E	R	İ	N	
15	T	S	E		E	L		A	T	A	L	A	N	T	A
16	A		R	İ	M		U	L	A	K					
17	N	A	P	A		A	R	Y	A						
18	A	Y	İ	N	E		G	A	T	T					
19		A	Ç		R	Y	A	N		İ					
20	İ	R		A	K	A	N		E	K					

YARININ BÜYÜKLERİ

Gönderi adresi:

Sedef Cad. 2446 Ada, 1. Parsel, A Blok, Kat: 3,

Da: 16, Ataşehir, 34750 İstanbul

e-posta: butundunya@butundunya.com.tr

(e-posta ile göndereceğiniz fotoğrafların 150 KB'den fazla olmamasına lütfen özen gösteriniz.)

Deren Sarı, İzmir

Deniz Doğan, Houston, A.B.D.

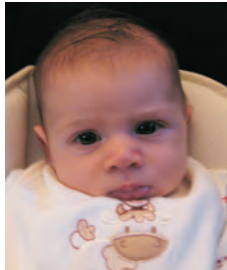
Miraç Ataş, Avşa Adası

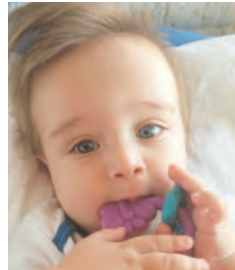
Eylül Doğan, Kuşadası

Demir Keçeci, İstanbul

Bedir Emir, İstanbul

Cemil Eryürek, Adana

Miraç Koçoğlu, Niğde

Nil Serin Ekmen, İstanbul

Metehan Ülkü, İstanbul

Berrak Albayrak, Mersin

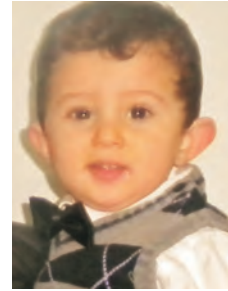
Alya Şen, Hatay

Mahmut Kaymakçı,
İstanbul

Doğa Sarılar, Ankara

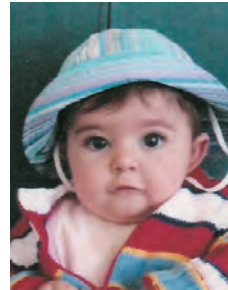
Ali Murat Tazegül, İzmir

Cemrenaz Küçükargün,
Ankara

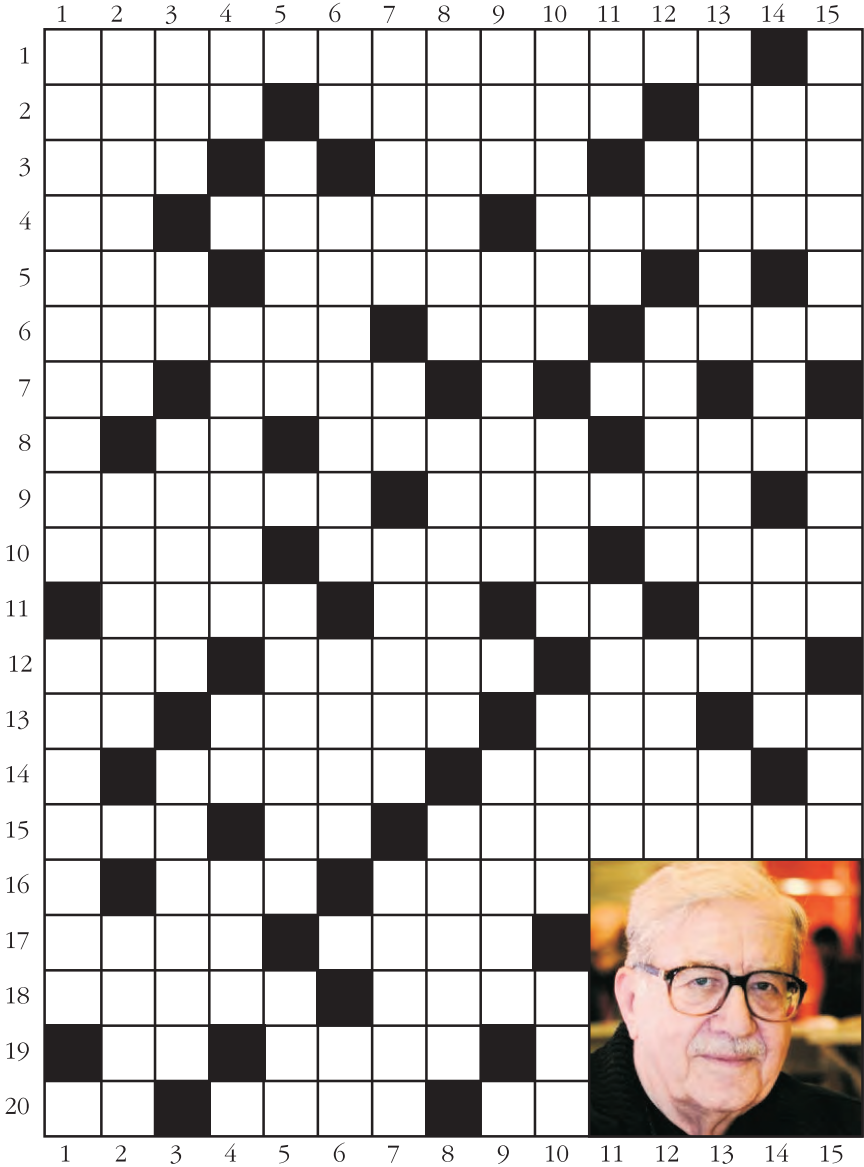
Eylül Karaoğlan, Kayseri

İpek Aksoy, Antalya

Emine Duru Usta, İstanbul

Bulmacanın çözümü 151. sayfadadır.

Bulmaca

Filiz Leloğlu Oskay

SOLDAN SAĞA: 1-Fotografda görülen ve geçtiğimiz günlerde yitirdiğimiz bürokrat ve yazarımız. 2- Erzurum'un bir ilçesi.- Nötron sayıları aynı olan, proton ve kütle numarası farklı olan farklı element atomlarına verilen ad.- ye. 3- Parafinden yapılan ve genellikle silindir biçimindeki ışık kaynağı.- Hıristiyanların en önemli bayramı.- Paylama. 4- Yunan alfabesinde bir sayı.- Mkemmell ve kusursuz olan.- 'Jean' (nl Fransız şair). 5- Kalıtım.- Bahın giysisi. 6- Hareketi olmayan, belirli bir süre değişmeyen.- Bir skete herkesin glebileceği bir nkteyi kapsayan sözler ya da durumlar.- Yürürlükte olan. 7- Ukrayna'nın plaka işareti.- Bir ay adı.- Bir cetvel türü. 8- Tarla sınırı.- Lezzetli.- İneğin, sütten kesildikten sonra bir yaşına kadar olan yavrusu. 9- Mersin'in Silifke ilçesine bağlı bir belde.- Gelirler. 10- Işığın gzn retinasına değişik biçimde ulaşması ile ortaya çıkan bir algılama.- Sayıları yazlı göstermeye yarayan semboller.- İzmir'in bir ilçesi. 11- Türkiye Atom Enerjisi Kurumu'nun kısa adı.- Danimarka'nın plaka işareti.- Kriptonun simgesi.- Kur'anda bir sure. 12- '... Sana Mecburum' (Atilla İlhan'ın bir şiiri).- Nefes.- Saha, meydan. 13- '... Küçük Zenci' (Agatha Christie'nin bir yapıtı).- Bir kimseye, yaptığı bir hareketin veya söylediği szn alınganlık uyandırdığını fkelemeden belirtme.- '... Gardner (ABD'li ünlü aktrist).- İsim. 14- Tropik denizlerde yaşayan bir köpekbalığı türü.- 'Selim' (edebiyatçımız). 15- Türk Standartları Enstitüsü'nün kısa adı.- Yabancı.- lkemizde de yaşayan, kanat açıklığı 5-6 cm'i bulan bir kelebek türü. 16- Roma'nın eski adı.- Haberci. 17- Eldiven ve giysi yapımında kullanılan bir tür yumuşak deri.- Bir opera yapıtında ya da oratoryoda ezgi. 18- Eski dilde ayna.- Gümrük tarifeleri ve ticaret genel antlaşması birliği. 19- Tok olmayan.'... O'neal' (ABD'li ünlü artist). 20- İridyumun simgesi.- '... Akan' (Sinema sanatçımız).- İlave.

YUKARIDAN AŞAĞIYA: 1- 'Dizboyu Papatyalar', 'Sekizinci Günah' adlı yapıtları da bulunan 2003 yılında yitirdiğimiz öykü yazarımız.- Urfa yöresine özgü domates, maydanoz,nane ve soğanla yapılan bir salata türü. 2- Açıkça, alenen yapılan iş.- çok çabuk kırışan ince bir kumaş türü.- Değerli taşların saflık derecesini gösteren l. 3- Doğu Roma İmparatorluğu sınırları içinde yaşamış ve Roma yurttaşı haklarına sahip olmuş kişi.- Nazi hücum kıtası.- '.... Saygun' (Türk Beşleri olarak bilinen gruba ye ağdaş mzisyenimiz). Duvar rmek için kullanılmak üzere tahta kalıplara dökülerek güneşte kurutulmuş balık. 4-Yunanistan'ın plaka işareti.- '.... Trampet' (Gunther Grass'ın bir yapıtı).- Tavlada bir sayı.- '... Fleming' (James Bond tipinin yaratıcısı). 5- Tam olmayan.- Bitkilerde topraktan aldığı suyu yapraklara ileten borucuklar.- G. 6- Boru sesi.- Cemil Meriç'in bir yapıtı.- Arthur Miller'in bir yapıtı.- şaşma belirten bir nlem. 7- Sübjektif, göreceli.-Kuzu sesi.- 'Alfred' (Bireysel psikolojinin kurucusu olan filozof.- 'Mina' (Edebiyatımız). 8- Hayvan bilimi ile uğraşan kişi.- Haziran-Eylül ayları arası açan pembe,kırmızı,sarı renkleri olan bir iek türü.- Cıvataları çıkarıp takmaya yarayan, altıgen kesitli, L biçiminde alet. 9- Tanrıtanımaz.- Keçi yolu.- Konulan kurallara uyma.- 10- Uluslar arası deniz taşımacılığında çatışmayı nleme kuralları genelgesi.- Yapışkan olarak kullanılan kimyasal bir madde.- Kur'an'da bir sure.- Herhangi bir kas kümesinin irade dış hareketi. 11- Manganezin simgesi.-Satanta bir taş.-Bolero'nun bestecisi olan klasik müzik sanatçısı. 12- Aktinyumun simgesi.-çare.- Antalya'da bulunan ünlü plaj. 13- Başka bir manzume örnek alınarak aynı ölçü ve aynı uyakla yazılan şiir.- Avrupa'da bir başkent.-Küçük mağara. 14- Sanı.- Nazım Hikmet'in soyadı.- Güzel kadın. 15- Balıkesir yöresinde hüküm sürmüş bir Türk beyliği.- Yunan mitolojisinde savaş tanrısı.- Di Nükleik Asitin kısa yazılışı.

Satranç

Mustafa Yıldız

HAYRİ BEY

M. Hayri Özbilen

1984-85 TSF (Türkiye Satranç Federasyonu) Başkanı, Türk satrancına oyuncu, eğitmen ve yönetici olarak yıllarca hizmet eden emekli bankacı Memduh Hayri Özbilen(1938-2013), 16 Ekim 2013'te aramızdan ayrıldı. Satrancı 6 yaşında babasından öğrenen Hayri Bey, henüz 8 yaşındayken o dönemin Türkiye şampiyonu Prof. Selim Palavan'ı çok masa gösterisinde yenince ölümüne değin satrançla iç içe yaşadı. Satranç masasında çok hırçın ve yıpratıcı hamlelere imza atan Özbilen, satranççılar arasında ve özel yaşamında kibarlığı ve beyefendiliğiyle tanındı. İşte onun zor oyunlarından iki konum:

Özbilen-Vucanovic, 2009, Avrupa Emektarlar Şampiyonası

Yandaki konum aslında beyaz için çok iyi değil, siyahlar bir piyon önde ve siyah kale de daha aktif. Ama Hayri Bey, beyaza üstünlük sağlayan konuma ulaşan yolu buluyor: Önce kaleleri tahtanın dışına çıkarıyor. 42.Kxg3 43.e5! dxex5! İşte bu yarma harekâtı, paytak adam motifiyle beyazı kazanç konumuna getiriyor. 44.g6 e4 45. d6+ Siyahlar terk etti çünkü iki piyondan biri vezire yükselir. Oyun sonunda, piyonların sayısı değil vezire yükseliş yetenekleri önem kazanır.

Baeta-Özbilen, Dünya Emektarlar Şampiyonası, 2010

Hayri Bey şu yandaki kazanç konuma ulaşabilmek için 3 piyon feda etmiş. Rakibi de üstün bir oyun sonuna hızla girmek niyetiyle önünü sonunu fazla düşünmeden taşları değiştirmek istiyor ve 41.Fxc5 oynuyor. Ama ona Hayri Bey'in 3 hamlede mat sürprizi var: 41...Ka1+ Beyaz, şimdi uyandı ama artık çok geç. Çünkü, 42.Şxa1 Va6+ 43.Şb1 Va2+ 44.Şc1 Va1+ ve mat. 0-1

DEMİR BÜYÜKÖZKAYA'YI ANMA TURNUVASI

Anadolu Yakası Bosna Sancak Sosyal Dayanışma ve Kültür Derneği, Pendik'te geleneksel olarak gençler arasında düzenlediği Cumhuriyet Satranç Turnuvası'nda bu yıl bir vefa örneği gösterdi: Turnuvayı, ömrünün son on yılında dernek üyesi olarak gençlere satranç öğreten 2009'da kaybettiğimiz "Hocaların Hocası" Demir Büyüközkaya'nın anısına adadı, yediden yetmişe 240 satranççuyu bir araya getirdi.

Anes Ademoğulları-Serhan Bengül, 2013, Pendik

Yandaki konumda, beyaz taşlarla oynayan genç Anes, uzun süren oyunun son hamlelerinde 66.exd4?? oynadı 66...Kxd4 67.Şe3 Kb4 68.Şf3?? İkinci büyük hata. 68...Kb3+ 69.Kxb3 axb3'ten sonra kaybetti. Oysa, 66.Kxa4 hamlesi çok dirençliydi. Bengül, bu kazançla gençler kategorisinde birinci oldu.

KARTAL ATATÜRK KUPASI

Salih Muratoğlu-Okan İşbilir, 2013, Kartal

Yandaki konumda, beyaz henüz rok atmadan, gelişime ara vererek bir merkez piyonuna gözünü dikiyor. Bunu nasıl yapabilir? Açılışın karakterine uygun cxd5 ile mi yoksa e5 sürüşüyle mi? Turnuvayı birincilikle bitiren Muratoğlu, siyahın hafif aletlerini etkisiz duruma sokan 11.c5! Fc7 yolunu seçiyor. 12.Acxe4 Fe7 Beyaz, gelişim yerine üstünlüğe öncelik veriyor ve piyon üstünlüğünü ileride hafif alet üstünlüğüne çıkartarak oyunu kazanıyor.

PROBLEM

Umut Sayman

3 #

myildiz@butundunya.com.tr

OYUN SONU

Ar Razi, 9.yy.

Beyaz Kazanır

Çözümler 151. sayfadadır.

Bize Gönderilen Kitaplardan

Atatürk'ün Bakanı Şükrü Kaya

Toprak Reformu,
Laiklik, Milletleşme

Mustafa Solak
Kaynak Yayınları

Atatürk'ün düşüncelerini yaşama geçiren, Çağdaş Türkiye'nin mimarları Vasfi Çınar, Mustafa Necati, Reşit Galip, Mahmut Esat Bozkurt, Tevfik Rüşti Aras... gibi efsanevi bakanlardan olan Şükrü Kaya üzerine ilk biyografik yapıtı. Atatürk'ün Çanakkale yatanlar için söylediği dillere destan sözlerini dünyaya aktaran bakanı anlatan çalışma Prof. Dr. Sina Akşin'in sunuşuyla başlıyor. 1883 yılında doğan Şükrü Kaya Birinci Dünya Savaşı'nın ardından imzalanan Mondros Mütarekesi üzerine İzmir Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'ne katılarak dış ilişkiler bölümünde çalıştı. 1919 Şubat'ında tutuklandı. İstanbul Bekirağa Bölüğü'nde hapsedildi. İstanbul'un İtilaf devletlerince işgal edilince İttihatçı olması nedeniyle Malta Adası'na sürgün edildi. Sürgünde boş durmadı "Şişko" adlı yapıtı Türkçeye çevirdi. Anadolu'ya gelince Milli Mücadele'ye katıldı. İzmir Belediye Başkanlığı yaptı. Lozan Görüşmeleri'ne katıldı. 1927-1938 yılları

arasında "Atatürk'ün İçişleri Bakanı" önemli işlere imza attı: "Modern Belediyecilik anlayışını yerleştirdi. Toprak Reformu yasa tasarıları hazırladı. Ekonomik ve siyasal bağımsızlığın gereği olarak Devletçiliği benimsedi. Laikliğin kurumsallaşması için; Ağa, hacı, hafız, efendi, bey, paşa gibi unvanların kaldırılmasına, Bazı kisvelerin giyilmeyeceğine, Ulusal bayramlar ve tatillerin kabulüne dair yasaların çıkarılmasına öncülük etti." 2013 Yunus Nadi Sosyal Bilimler Araştırma Ödülü alan Kitap, Şükrü Kaya'nın Atatürk dönemindeki siyasal yaşamı üzerinde durduğu kadar, dönemin ideolojik-kültürel yapısı; dünyadaki değişimle beraber Türkiye'nin geçirdiği ekonomik, siyasi, kültürel atmosfer; laikliğin geçirdiği aşamalar; feodal ilişkilerin tasfiyesi ve toprak reformu arasındaki etkileşim ve devrimin yerleşmesi gibi konuları da ele alıyor.

...Ve İhtilal

Altan Öymen

Doğan Kitap

Bir Dönem Bir Çocuk", "Değişim Yılları", "Öfkeli Yıllar" ardından yeni kitabıyla Altan Öymen 1955-1960 yıllarını anlatıyor. Dünyada Soğuk Savaş'ın sürdüğü, gerginliklerin tırmandığı, ihtilallerin yaşandığı bir dönemi... Türkiye'de de iktidar

ve muhalefet arasındaki “öfkeli ve kavgalı” yılların tanığı Öymen o yıllardaki olayları 20’li yaşlarında bir gazeteci olarak izliyor. O arada evleniyor, askere gidiyor ama gündemdeki olayları izlemeye ara vermiyor... Adnan Menderes’li, İsmet İnönü’lü, Celal Bayar’lı iç siyaset olaylarını... Şah’lı-Süreyya’lı, Faysal’lı dış olayları... Futbolda Macar Milli Takımı’nı yenişimizi... Ve Macar ihtilali, Irak ihtilali gibi dünyayı sarsan olayları... Ama tabii, kitapta anlatılanların en önemlisi, Türkiye’yi sarsan bir olay: “27 Mayıs İhtilali.” Öymen, uzun yıllar boyunca Yassıada kararlarının etkisi altında kaldığını belirterek şöyle diyor: “Rahmetle andığımız Adnan Menderes, Fatin Rüştü Zorlu ve Hasan Polatkan’a uygulanan idam cezalarına gösterilen haklı tepkiler, o iki döneme de objektif bir şekilde bakmayı büsbütün güçleştirmiştir.(...)”

Nefret, Arkadaşlık, Flört, Aşk, Evlilik

Alice Munro
Can Yayınları

2013 yılı Nobel Edebiyat Ödülü’nün sahibi, Alice Munro Kanada’ya bu onuru kazandırmanın yanında çoğunlukla erkek yazarlara verilen ödülü

almaya hak kazanan 13. kadın yazar oldu.82 yaşındaki “güler yüzlü” Alice Munro ödülü aldığı saat farkı nedeniyle Munro ile iletişim kuramayan İsveç Akademisi’nin telefonuna bıraktığı mesajdan öğrendi. “Duruluk ve psikolojik gerçekçiliğiyle öne çıkan, incelikle işlenmiş hikayelerinden dolayı” İsveç Kraliyet Bilimler Akademisi’nin ödüllendirdiği yazar uluslararası edebiyat çevrelerince “Çağdaş bir Çehov” olarak tanımlanıyor. Türkçeye daha önce “Biz Kadınlar”, “Çocuklar Kalıyor”, “Kaçak” adlı yapıtları çevrilen Munro usta çevirmen Roza Hakmen’in çevirisiyle Türkiye’de okurlarıyla yeniden buluşuyor. Soluksuz okunan dokuz öyküden oluşan kitap Munro’nun Nobel ödülünü siyasal ya da başka nedenlerden ötürü almadığını gösteriyor. Film uyarlaması yapılan ve 2013 Toronto Film Festivali’nde ilk kez izleyiciyle buluşan öyküdeki kişilerin yazgısı da bir bakıma benzer bir oyunla belirleniyor. Kitaptaki son öykü yine bir halk şarkısına gönderme yapıyor. Şarkıda dağın öte tarafında ne olduğunu merak eden ayı, iki taraf arasında aslında hiç fark olmadığını görür. “Ondan Uzakta” adıyla beyaz perdeye de aktarılmış olan öykü, müthiş bir duygu yükünü buruk gülümsemelere dönüştürüyor. Elinizden bırakamayacağınız öykülerle bir kadının penceresinden dünyaya, yaşama, insana bakacaksınız.

Bir Fotograf Bin Sözcüğe Bedeldir

Gönderi: BERNA ÖZYAPICI, KIRKLARELİ

Bütün Dünya'ya Abone Olun Derginiz Kapınıza Gelsin

Bütün Dünya derginize abone olmak şimdi çok kolay.
Artık bir telefonunuz veya e-posta mesajınızla abonelik işlemlerinizi
yapabilirsiniz ve derginizi her ay kapınızdan alabilirsiniz.

Bütün Dünya Abone Servisi:
Tel: (0312) 215 51 27 - 28 Dahili: 313
Gsm: (0536) 634 35 97
E-posta: abone@butundunya.com.tr

Bütün Dünya

H O C A A L İ R İ Z A

1858-1930 yılları arasında yaşayan Hoca Ali Rıza, lise öğrenciliğinde resim yeteneğiyle öğretmeninin dikkatini çekmiş, onun girişimiyle dönemin ünlü ressamlarından ders almıştır. Teğmen rütbesiyle Harbiye'den mezun olduktan sonra okulunda resim öğretmenliğine başlamıştır. Tek başına bir “okul” etkinliğiyle çok sayıda öğrenci yetiştirmiş, resim derslerinde kullanmak üzere desen albümleri hazırlamıştır. Resimlerinde, doğup büyüdüğü Üsküdar ve Karacaahmet’in sessiz köşelerini, kıyı kahvelerini ve güneşli kayalıklarını tercih eden Hoca Ali Rıza, İkinci Meşrutiyet’ten sonra kurulan Osmanlı Ressamlar Cemiyeti’nde başkanlık yapmıştır.

ISSN 1301-7608

9 771301 760320